

[Autor]

[Titlu]

Volumul - [Nr. volum] (opțional)

Seria [nume serie] (opțional)

[Autor]

[Titlu

Orig]

[Editura Orig], [Anorig]

© Editura, An

Toate drepturile rezervate

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

Autor

Titlu / Autor;

trad:

...

...

...

...

Versiune ebook: [X. x]

Aveam în cap de multă vreme America de Sud și Perú, iar câteva nopți de surfing pe Internet m-au ajutat să mă decid asupra unor obiective interesante și, pe cât posibil, mai puțin turistice. În primul rând Machu Picchu, pentru care însă am ales cel mai lung și mai dificil traseu: Choquequirao, despre care toată lumea spunea că e neatractiv pentru turismul de masă. În al doilea rând, dar, poate, cel mai important: Nevado Mismi (5597 m), muntele

unde se află izvorul Amazonului.

Oamenii au călătorit și au făcut marile descoperiri înainte de epoca digitală, folosind busole, hărți incomplete și propriile simțuri. Și ce plăcere să folosești o hartă de hârtie! Fragilitatea ei, gestul amplu al desfășurării, punerea degetului pe un punct minuscul și exercițiul imaginației de a estima distanțele, de a completa tot ce nu se vede, de a „întrevedea” geografia reală, apoi momentul în care, ajuns în cele din urmă la destinație, locul căutat își etalează dimensiunile, întotdeauna surprinzătoare, sub privirea ta entuziastă! Ca să pleci la drum nu ai nevoie de aplicații, ai nevoie de aplecare.

Marius Chivu memorii I jurnale I călătorii

Autorul și editura mulțumesc Unilredit Bank pentru sprijinul generos acordat în vederea publicării acestei cărți.

& Unilredit Bank

Redactor: Marieva Ionescu

Coperta și concepția grafică: Angela Rotaru

HUMANITAS, 2016

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CHIVU, MARIUS

Trei săptămâni în Anzi / Marius Chivu.

— București: Humanitas, 2016 ISBN 978 - 973 - 50 - 5448 - 9 821.135.1 - 992

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România tel.
021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro Comenzi prin e-mail: vanzari.libhumanitas.ro Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

Marius Chivu

Trei săptămâni în Anzi

Cu fotografiile autorului

HUMANITAS BUCUREȘTI

„Pentru a cunoaște lumea cu adevărat, privește adânc în ființa ta. Pentru a te cunoaște pe tine cu adevărat,

fii interesat de lume”.

Rudolf Steiner

„Dar de ce, oh, de ce mereu călătoresc oamenii nepotriviți, iar cei buni rămân acasă?”

I

Noel Coward

Sevraj după înălțimi

Când am coborât din Himalaya, mi-am dat seama că, de fapt, rămăsesem acolo. Ajuns acasă, am avut nevoie de câteva luni bune pentru a mă întoarce cu adevărat la ritmul vieții mele de dinainte. Eram în sevraj. Am dormit zile întregi, și nu pentru că aș fi fost obosit, ci pentru a visa munții. În somn mă întorceam de fiecare dată pe Himalaya și încercam să dorm cât putea corpul. Chiuleam de la muncă, închideam telefonul, trăgeam jaluzelele, îmi luam o sticlă cu apă lângă pat și mă întorceam în munți. Cu cât somnul era mai profund, cu atât vârfurile mai înalte!

I-am povestit despre trekkingul meu secret lui M” un foarte bun prieten, mult mai umblat prin lume decât mine. „Trebuie să faci o altă călătorie cât mai repede. Nu foarte departe, nu lungă, dar ceva care să mai diminueze efectul Himalaya. Hai cu mine și cu un alt prieten de-al meu în Iordania.

Zece zile, închiriem o mașină, străbatem țara de la nord la sud”, mi-a mai zis el. Purtam această conversație întorcându-ne de la TIFF. În prima zi a lui octombrie aterizam la Amman împreună cu M. și cu D.C., prietenul lui, cu care am făcut o echipă grozavă.

Aveam să dormim sub cerul liber în deșert; să rătăcim cu mașina, ghidându-ne după semnele cerului, prin sate unde nimeni nu vorbea engleza; să ne învățăm zile în șir cu harta în mână fără să găsim orașul Al-Karak (unde se aflau niște vestigii romane pe care țineam cu tot dinadinsul să le vedem); să explorăm Petra, regatul nabateenilor, vreme de două zile, inclusiv la lumina lunii și a telefoanelor mobile; să urcăm pe muntele unde Moise primise tablele legii și să coborâm în albia secată a râului unde Iisus fusese botezat... Dacă am fi avut mai mult timp

la dispoziție, poate ar fi ieșit o altă carte de călătorii. Cert e că mi-am revenit, și tot ce mă mai lega de Nepal era jurnalul *Trei săptămâni în Himalaya*, care stătea să apară.

Din mai multe motive, o călătorie lungă și îndepărtată precum cea din lanțul Annapurna n-am mai făcut. Chestiuni de familie, o bursă suedeză în timpul căreia am scris *Sfârșit de sezon*, cartea de povestiri plănuită de mult, faptul că, la un moment dat, Cătălin, prietenul din copilărie și tovarășul meu de călătorie în Himalaya, s-a mutat cu serviciul în altă țară – toate acestea m-au împiedicat să mai plec într-o altă aventură montană vreme de cinci ani. Aver. În cap America de Sud, dar nu știam ce anume. Perú a apărut tot în urma unei discuții cu M” alături de care îmi doream enorm să mai călătoresc. Ideea a crescut, planul călătoriei a prins treptat contur, până când, cum se spune, planetele s-au aliniat și am găsit perioada în care amândoi puteam pleca de acasă o lună întreagă.

Zmeură și levănțică

Mi-am scos echipamentul din dulapul cu levănțică, am aerisit sacul de dormit, am curățat rucsacul cel mare și ghetetele, *aceleași* ghete Lowa, am pus baterii în lanterna frontală și am făcut inventarul a ceea ce aveam, dar, mai ales, a ceea ce-mi lipsea. O pereche de pantaloni nu mă mai încăpea, îmi mai trebuia un rucsac mic (pe celălalt mi-l furaseră în autogară la Pitești), aveam nevoie de câteva bluze noi și de ciorapi, medicamentele din trusa medicală de prim-ajutor expiraseră... Până la urmă m-am întors tot în Himalaya, dar în magazinul de echipament al lui David Neacșu, unde omul ne-a dat, mie și lui M” tot ce mai aveam nevoie: „haine create cu grijă față de mediul înconjurător, fără substanțe interzise, cu un consum redus de energie”, ciorapi eco-friendly, chiloți Icebreakere pe eticheta cărora era citat Albert Einstein în trei limbi: „*Look deep into nature and you will understand everything better!*”. David Neacșu ne-a oferit inclusiv câteva contacte din Perú, a cărui hartă a desenat-o din memorie în fața

noastră pe o foaie de hârtie, pentru a ne explica mai bine traseul ales de noi, la care, firește, a venit cu câteva sugestii.

Și asta a fost. Toate pregătirile au durat aproape două luni și am ales, nu din superstiție, să plecăm tot în luna mai. Știam prea puține despre Perú: scriitorii Vargas Llosa, Vallejo și Echenique, Anzi, incași și Machu Picchu, Titicaca, Nazca, Amazon. Câteva nopți de surfing pe Internet m-au ajutat să mă decid asupra unor obiective interesante și, pe cât posibil, mai puțin turistice. În primul rând Machu Picchu, pentru care însă am ales cel mai lung și mai dificil traseu: nu Salcantay sau încă Trail, de care Internetul era plin; ci drumul mai ocolit prin Choquequirao, despre care toată lumea spunea că e neatractiv pentru turismul de masă. În al doilea rând, dar, poate, cel mai important: Nevado Mismi (5597 m), muntele unde se află izvorul Amazonului. Alte locuri de pe traseul nostru: Valea Sacră și Canionul Colea (3517 m, al doilea ca adâncime din lume, de două ori și ceva mai adânc decât Marele Canion din Colorado) și, pentru că voiam să ne și relaxăm, eventual luând lecții de surfing după cele trei săptămâni andine, coasta Pacificului, în nord, aproape de granița cu Ecuador.

Ca și data trecută, am lăsat telefonul mobil acasă. O altă decizie importantă pe care am luat-o împreună cu M. (de fapt, eu doar am consimțit) a fost să evităm agențiile de turism și să plecăm pe cont propriu, urmând să ne descurcăm singuri, să negociem și să improvizăm la fața locului. Am fi putut foarte bine să contactăm online una dintre sutele de agenții să ne organizeze fiecare dintre trasee cu tot ce presupun acestea (bilete de autobuz, cazare, mâncare, permise, ghizi), dar știam că, odată ajunși la Lima, costurile 9

vor fi mai mici decât pe Internet (unde găsești prețuri ca pentru străini – gringos), iar la Cuzco vom plăti încă și mai aproape de costul real. Nu era vorba de zgârcenie, dar amândoi știam (căci și M. urcase pe Himalaya) cum e să plătești agenției o sumă de bani din care șerpașii să

primească doar a zecea parte. Preferam să dăm banii direct localnicilor, nu intermediarilor din spatele unui birou cu aer condiționat. Cum M. vorbește perfect spaniola, deci nu riscam să fim tratați ca niște gringos, ne-am gândit că nu poate fi chiar atât de greu să urmăim pe munți traseul stabilit acasă fără să avem nimic asigurat dinainte. „Nu vrei tu aventură?!”, mi-a zis M. Voiam, cum să nu fi vrut!

Părinților le-am spus doar că plec o lună în America de Sud: „Mă duc să mai scriu o carte”. „În ce țară?”, m-a întrebat tata. „Perú”, am zis. „Să ne dai un semn când ajungi”.

În dimineața în care am plecat din București ploua și orașul își făcea o siestă prelungită, revenindu-și greu după zilele de Paște, care căzuse pe 1 Mai. Ultimul cântec auzit la radio înainte să ies din casă a fost „Raspberry Beret”, un cântec despre prima experiență sexuală a lui Prince, care murise de puțin timp. Întâmplător aceasta fusese și piesa cu care, puștan fiind, îl descoperisem pe micuțul Prince, urmărind videoclipul pe MTV. Un cântec legat de începuturi – l-am luat ca pe un semn de bun augur.

Aterizăm pe Aeroportul „Jorge Chivez”¹ aproape de miezul nopții. E cald și suntem frânți după un zbor lung cu două escale, prima în Amsterdam, cealaltă în Panamá City. După ceasul nostru biologic e dimineață, și nu am dormit aproape deloc. Parte din cauza escalelor, parte și pentru că voiam să reducem efectele jetlag-ului și să prindem somnul de frumusețe în Perú. Cât timp am zburat peste Atlantic, ca să intru în atmosfera călătoriei, am văzut două filme: *Everest* (din nostalgie), ecranizarea cărții lui Jon Krakauer², și *A Walk in the Woods*, de asemenea o

1 Aviatorul peruan care a murit în urma accidentului de la aterizare, după ce reușise să traverseze pentru prima dată Alpii cu un monoplan, pe 27 septembrie 1910. Ultimele sale cuvinte au fost: „Mai sus, întotdeauna mai sus!”.

2 În aerul rarefiat, traducere de Ioana Vîlcu, Editura Humanitas Fiction, 2013.

ecranizare, după Bill Bryson³.

Traficul este neașteptat de aglomerat dată fiind ora târzie. Majoritatea autovehiculelor sunt rable, iar gardurile caselor și grădinilor, înalte și se termină cu vârfuri ascuțite, cu sârmă ghimpată sau electrică. Cele mai arătoase dintre vile au camere de supraveghere și indicatoare care atrag atenția asupra acestui lucru. Prima imagine a orașului nu e deloc primitoare (agenții de securitate de pe aeroport erau însoțiți de câini care ne-au adulmecat bagajele), dar e prea cald și suntem prea obosiți să (ne) mai punem întrebări. Rodolfo, prietenul lui M., este gazda noastră în Lima: un tip bonom, glumeț și tonic și, deși vorbește perfect română, nu mai avem putere să stăm la taclale cu el. Adormim înainte să trimitem acasă mesaje că am ajuns cu bine.

Fresh de rechin

Nu ne trezim devreme, iar Rodolfo ne duce să mâncăm într-o piață din apropiere, genul de piață cum în Europa nu mai există de mult: zeci de tarabe cu fructe, legume și zarzavaturi întinse grămadă peste tot, tejghele unde pești oceanici sunt curățați direct pe faianța albă pe care se scurg zoaiele, vizavi de culoarul cu cârlige de fier în care atârnă cu capul în jos sute de pavita, un fel de curcani de talie mică, jumuliți, cu organele ieșind prin pieptul despicat. Ne oprim la o cevicherie numită El verdadero pulpito (Caracatița adevărată), ale cărei măsuțe de placaj laminat sunt aproape toate ocupate de localnici, care iau masa sub niște ghivece cu ferigă de plastic atârdate de perete. Meniul este bogat și, cum oricum nu recunosc mai nimic, spre deosebire de M., care are deja câteva feluri favorite, în frunte cu ceviche⁴, aleg aproape la întâmplare chilcano - supă de midii cu porumb prăjit („Asta era supa incașilor”, spune Rodolfo încântat de

3 O plimbare în pădure, traducere de Marius-Adrian Hazaparu, Editura Polirom, 2015.

4 Pește crud marinat în zeamă de lime, cu ceapă, coriandru și chilli; servit cu garnitură de cartof fiert, ceapă roșie și boabe de porumb. Este considerat preparatul-simbol, mândrie a bucătăriei peruane.

alegerea noastră); leche de tigre - lapte de tigru, care este, de fapt, o supă de rechin cu ceapă roșie și lămâie, având alături o garnitură de porumb fiert și camote, un fel de cartof. Ușor picantă, servită rece, la pahar și ornată cu yuyo, o plantă acvatică, supa asta e un fel de fresh de rechin numai bun pentru mahmureală. După cele două supe, una caldă, cealaltă rece, închei brunch-ul cu chicha⁵. Totul a fost delicios, dar e greu de înțeles ce am mâncat în chip de mic dejun. De altfel, bucătăria peruană își trăiește epoca de glorie.² Fără să ofere varietatea și calitatea fripturilor argentinienne (în Perú sunt mai puține bovine decât în celelalte țări sud-americane), peștele și fructele de mare sunt, în schimb, foarte prezente (curentul oceanic peruan asigură una dintre cele mai bogate zone de pescuit ale Pacificului). ¡Buen provecho! cum vom spune de aici înainte în loc de „Poftă bună!”

Rodolfo ne face turul de onoare al cartierului Jesús Maria, unde străzile centrale poartă nume de regi incași și de eroi militari naționali. O bătrână de pe marginea străzii mestecă frunze de coca⁶ dintr-o pungă pe care o ține pe genunchi. M. Îmi aduce și mie câteva. Ne plimbăm mestecând frunze uscate și băgând la gingii pasta de coca, în timp ce Rodolfo îmi povestește aventura lui românească începută în '75, când a ajuns la Craiova să învețe limba română pentru a urma Medicina la București - în perioada lui de deschidere, Ceaușescu oferise burse studenților sud-americani. „În anii aceia, la noi erau lovituri de stat una după alta, iar facultățile se închideau câte un an întreg... Trebuia să plec undeva, iar România avea o limbă asemănătoare, ușor de învățat”, spune el. „Mi-a plăcut la voi de la început. Am multe amintiri frumoase. Mâneam la cantina studențească unde veneau fotbaliștii Universității

⁵ Bere artizanală din porumb (uneori din orz sau quinoa) fermentat în apă îndulcită cu zahăr de trestie. Chicha morada, făcută din porumb violet, este nealcoolică, spre deosebire de chicha de jora sau chicha de molie. Se folosește și la gătit.

⁶ În munți, frunzele de coca sunt folosite inclusiv pentru a ghici viitorul: se aruncă în sus și se interpretează figurile formate după cădere.

Craiova: Balaci, Boc, Oblemenco, Cămătaru... Odată am fost la o nuntă la Băilești care a durat trei zile”, râde Rodolfo. Mai târziu, s-a însurat cu o fată care lucra la Ambasada Spaniei din București și, în cele din urmă, s-a angajat el însuși la fostul Centru Cultural Spaniol. Acum s-a pensionat, deși mai practică, sporadic, cardiologia la un cabinet particular.

Din pietonala Jirón de la Unión ajungem în Plaza de Armas, unde admirăm catedrala renescentistă cu panouri de lemn, în cripta căreia este îngropat capul legendarului conchistador Francisco Pizarro, și Iglesia de Santo Domingo, locul rămășițelor unui patron al bărbieritor și al unuia dintre foarte puținii sfinți de culoare. Traversăm piața populată cu turiști și trăsurile cu cai, dar și cu gardieni înarmați cu scuturi, și ajungem la fosta Gară Centrală, transformată acum în Casa Literaturii Peruane. Vizavi se află Cordano, un bar faimos deschis în 1905 de doi frați genovezi, considerat acum parte din patrimoniul național. Probabil nu arată cu mult diferit față de perioada lui glorioasă (o vitrină păstrează încă sticle cu băuturile servite odinioară), iar Rodolfo ne face cinste cu un pisco sour, cocktail pe bază de grapa de struguri, cu albuș de ou, scorțișoară și sirop de fructe⁷. În răcoarea faimosului bar cu mobilier de lemn și mozaic pe jos, prima mea întâlnire cu băutura națională (de) curge minunat.

În spatele muzeului literar se află albia râului Rimac (care a dat și numele orașului), dincolo de care se întinde pe o colină înaltă, în vârful căreia tronează un crucifix imens, cel mai sărac și mai colorat cartier din Lima: favela

⁷ Pisco este un rachiu de tescovină, fabricat în regiunea peruană Ica și răspândit în multe țări sud-americane prin portul Pisco, de unde a luat și numele. În quechua, „pisco” înseamnă „pasăre”, zona de coastă fiind populată cu numeroase specii de păsări de mare.

Președinte între 1990 și 2000, Alberto Fujimori și-a încheiat cariera politică fugind în Japonia, fiind ulterior arestat în Chile, extrădat și condamnat la 25 de ani de închisoare pentru corupție, deturnare de fonduri (șase miliarde de dolari încă nerecuperati din băncile străine), complicitate la răpiri, torturi și crime. Global Transparency Report 1-a nominalizat pe locul șapte în topul celor mai corupți lideri ai lumii.

Rimac. Cu pisco în sânge, aş vrea să explorăm acest cartier mărginaş numit Cerro San Cristóbal. M. abia aşteaptă, dar Rodolfo spune că nu e o idee prea bună, ne ia de cot, traversăm Caile de la Soledad şi urcăm într-un autobuz pentru a vedea cealaltă parte a oraşului: cartierul select Miraflores, unde locuiesc albi.

Trotuarele sunt aglomerate, iar străzile, ticsite cu autobuze şi, în general, cu maşini second-hand, majoritatea rable, zgâriate, lovite, cu ventilatoare prinse în şuruburi de plafon, faruri şi oglinzi desperecheate, bucăţi din caroserie lipsă. Multe broscuţe Volkswagen vechi şi foarte multe Tico, ambele fabricate pe scară largă, în deceniile trecute, în Brazilia, după cum ne informează Rodolfo. În afară de semafoarele pentru pietoni, nu văd alte semne de circulaţie. În intersecţii există tonete descoperite din care agenţii de circulaţie, majoritatea femei, încearcă să fluidizeze masa de maşini care claxonează întruna. Aflăm că acesta este şi semnalul prin care şoferii se arată disponibili pentru curse de taximetrie: claxonează ca să-ţi arate că sunt liberi. Şi mai toţi sunt liberi. Aici nici măcar taximetrele oficiale nu au aparate de taxat, totul e la mica negociere. Fiind o zonă seismică, Lima nu a avut până de curând metrou, dar abia se lucrează la a doua linie.

Ne oprim într-o intersecţie pentru a schimba bani. La fiecare colţ de stradă, la umbra câte unui palmier, se află valutişti oficiali în veste albastre şi cu borsete ticsite cu fişicuri. Schimbăm dolarii în soli (aproximativ aceeaşi paritate ca şi în cazul leului) la o doamnă pe care o cheamă Genoveva şi care, pentru a certifica autenticitatea banilor, ne pune pe fiecare bancnotă o şampilă mică cât un bob de porumb cu numele ei: Geno. Falsificatorii de bani sunt o adevărată breaslă în Perú şi orice bancnotă este atent verificată de orice vânzător.

Am nimerit în plină campanie electorală pentru preşedinţie, mai exact înaintea ultimului tur de scrutin, în care au ajuns Pedro Pablo Kuczynski, zis PPK, şi Keiko Fujimori, fiica fostului dictator Alberto Fujimori1, aflat

acum la închisoare pentru crime împotriva umanității (ca și teroristul Abimael Guzmán⁸, arestat chiar în timpul mandatului său). Rodolfo ne face un rezumat al situației politice, dar mie îmi atrage atenția în vitrina unui chioșc stradal o băutură la pet cu banderolă argintie și etichetă galbenă, cu un motiv tradițional în albastru pe margini, iar pe fundal, cu alb, conturul sitului Machu Picchu. Băutura carbogazoasă se cheamă încă Kola (da, produsă exact de cine bănuți!), este perfect galbenă la culoare și oferă savoarea unui remarcabil gust tradițional de arome sintetice: ca și cum ai bea sare arestarea sa în 1992 și condamnarea la închisoare pe viață pentru acte de terorism, gruparea comunistă și-a diminuat considerabil acțiunile, dar nu a dispărut complet nici până în prezent, când se ocupă cu traficul de droguri. Unul dintre personajele principale ale romanului *Ora albastră* de Alonso Cueto (traducere de Tudora Șandru-Mehedinți, Editura Humanitas Fiction, 2010) este un fost militar de carieră, participant la războiul civil peruan din anii 1980 – 1990 și în lupta împotriva gherilelor Sendero Luminoso. O altă grupare comunistă de gherilă a fost Movimiento Revolucionario Túpac Amaru, al cărei lider, Victor Polay Campos, a fost de asemenea arestat și condamnat la 32 de ani de închisoare.

de lămâie dizolvată în sifon în timp ce mesteci gumă Turbo. Cu greu reușesc să-l conving pe M. să guste și el. Am luat, totuși, încă Kola Zero!

Odată cu apusul ajungem în Miraflores, cartierul amplasat pe coasta Pacificului, deasupra celebrei șosele Panamericane, care străbate continentul sud-american de la sud la nord ca o Route 66 a Americii Latine¹. Peisajul urban se schimbă total odată ce coborâm din autobuz: oameni albi bine îmbrăcați, vorbind la mobil, pe străzi curate și cu multă verdeață, părculețe populate de pisici,

⁸ Fost profesor de filozofie, liderul grupării comuniste Sendero Luminoso, fondată

la finalul anilor '70, ale cărei acțiuni de gherilă au ucis peste 60 000 de peruani. După 19

zone de WIFI (red inalámbrica), magazine cu branduri internaționale, librării și cafenele chic, restaurante și hoteluri de lux, mașini scumpe sau măcar noi. Miraflores are un aer de Los Angeles: oameni care fac jogging cu iPod în urechi, skateboarduri și câini de rasă scoși la plimbare, briza care unduiește palmierii gigantici, soarele scăpătat dincolo de oceanul ale cărui valuri foșnesc pe fundalul muzicii teraselor înșirate de-a lungul falezei luminate cu neoane.

Fructele, toate fructele!

Ca să câștigăm timp, ne-am luat bilete de avion până la Cuzco. Cei peste o mie de kilometri i-am face cu autobuzul în două zile, iar Perú nu are propriu-zis un sistem feroviar, ci doar câteva trasee relativ scurte de cale ferată. Zborul este la prânz, așa că ne întoarcem la piață pentru micul dejun.

Ne luăm amândoi ceviche. Dacă stai bine cu stomacul (și din fericire n-am astfel de probleme), peștele crud în această „supică” de lime, ceapă și plante aromatice (uneori și ghimbir) este mai savuros decât sushi. M. e de părere că ar merge și o limbă de mare la grătar cu garnitură alcătuită din: trei tipuri de cartofi copti, porumb fiert, porumb copt, morcovi, broccoli și roșii, plus lime și ceapă roșie. Eu, care acasă mănânc dimineața doar o banană, uite ce orgii fac acum la micul dejun! „Ți-am spus eu”, zice M. sorbind din bolul cu ceviche. Adevărul e că mi-a spus, dar nu i-am

1. De fapt, Panamericană leagă Țara de Foc de Alaska și se întinde pe aproximativ 48.000 km, fiind cea mai lungă cale rutieră din lume. Ideea construirii acestei magistrale

20

transamericane a apărut în anul 1923.21

acordat atenție. Înainte să ajungem aici, în timp ce eu căutam pe Internet trasee prin Anzi, el îmi trimitea linkuri culinare, recomandări de preparate tradiționale și tot felul de clipuri despre gastronomia peruană.

Zona cu sucuri de fructe din piață este copleșitoare.

Zeci de fructe de care nici n-am auzit, pe când cele cunoscute arată ușor altfel aici; le recunoști, dar nu seamănă: portocalele nu au coaja granulată, mandarinele sunt ceva mai turtite, tangerinele au moț, merele sunt cilindrice, prunele sunt enorme, lămâile și pomelo sunt minuscule, ananasul e mai lunguleț, avocado e mai borțos, bananele sunt și pitice, și gigantice (plátano, se gătesc). Îmi scot agenda și mă apuc să notez toate fructele pe care nu le cunosc sau pe care nu le-am gustat niciodată, arătându-le cu degetul vânzătoarelor. Iată-le, în ordine alfabetică: acai (inimă de palmier), aguaje (sau buriți), aguaymanto (cățina incașă), camu-camu, capulin (sau guinda), cocona, carambola (fructul stelar), chirimoya (măr eremos), granadilla sau maracuya, guaba (boabe dulci), guanabana sau graviola, lucuma (aurul incaș), naranjilla, noni (gălușca câinelui), papaya (pepene de copac), pepino dulce (castravete dulce sau pepene-pară), pitahaya (regina tropicală a nopții), sancayo sau tuna (para înțepătoare, fructul cactusului), sauco (soc peruan), tumbo (banana pasiunii), kaky (fructul zeilor). Efortul acesta lexical se cere răsplătit, așa că mergem la standurile cu sucuri de fructe, unde am putea cere aproape orice combinație. Cum habar n-am ce gust au trei sferturi din fructe, „risc” o combinație standard, papaya cu ananas, și vânzătoarea îmi întinde o carafă de 1, 5 1 pentru suma de patru soli (cam patru lei).

Până să pornim spre aeroport, mai dăm o tură prin cartier, privind autobuzele arhipline rulând cu ușile deschise, vânzătorii ambulanți de fructe, dulciuri și sucuri (te ia amețea de la arome când treci pe lângă ei) și, mai ales, lustragii care așteaptă să te sui într-unul din tronurile mobile înșirate pe trotuare și să-ți lustruiască pantofii în schimbul unui sol. Pe care îl poți folosi și altfel, de pildă la telefoanele cu fise prinse de pereții clădirilor vechi, colorate, dar murdare. Oamenii, cu toții mici de statură, cu pomeți proeminenți, pielea maronie și părul negru ca tăciunele, sunt bine dispuși și binevoitori. Îți zâmbesc și te salută din mers dacă îți întâlnesc privirea. E

imposibil să nu părem străini.

Pe ferestruica avionului am prima imagine a Anzilor, care impresionează tocmai prin lipsa zăpezii: o suprafață enormă de creste neregulate de culoare pământie, ca și cum ai privi o hartă cafenie de plastic în relief. Când aterizăm, ne aflăm deja la 3450 de metri altitudine. Unii turiști, odată coborâți din avion, pot avea rău de înălțime, dar noi suntem bine, chiar dacă M. spune că se simte ușor amețit. E ora 16, dar a rămas mai puțin de o oră și jumătate până să se întunece, așa că ne grăbim spre oraș pentru a găsi un loc de dormit. Rodolfo ne-a dat numărul de telefon al unei românce pe nume Claudia, care ne-ar putea recomanda un loc bun. Odată ajunși în Piaza de Armaș, din centrul vechi (această piață centrală cu același nume se află în toate orașele peruane), sunăm de pe telefonul cu cartelă cumpărat de M. (cel mai ieftin cu putință), dar femeia se află la opt ore depărtare de Cuzco. Promite să revină cu un contact și, în așteptarea telefonului ei, admirăm piața plină de turiști și localnici într-un amestec perfect babelian: asiatici, scandinavi, afro-americieni, măicuțe, comercianți, copii ieșiți de la școală, cerșetori, îndrăgostiți, vânzători ambulanți. Soarele coboară lent după deal și lumina caldă scade pe fațada catedralei, al cărei eclecticism gotico-renascentist-baroc impresionează cu atât mai mult. Simțim cum se lasă frigul.

Capitala Imperiului Incaș de până la cucerirea spaniolă, Cuzco este capitala istorică a Perú, capitala arheologică a Americii de Sud și a deținut în 2007 titlul de capitală culturală a Americii Latine. Cuzco este o matrioșcă de capitale la propriu, căci orașul, așa cum îl vedem noi acum, a fost construit de spanioli *peste* orașul ridicat de incași *peste* orașul fondat de un micuț popor numit kiilke! Cu aproape patruzeci de biserici, mănăstiri și muzee, Cuzco este, de departe, cel mai încărcat de istorie, cel mai spectaculos și, datorită straturilor sale culturale, cel mai eterogen oraș peruan. Numele său este derivat dintr-o expresie în aymara însemnând Stânca bufniței și arată, într-adevăr, ca un oraș sculptat în blocuri masive de

piatră. Zidurile fortăreței, templele îmbrăcate în aur, bogățiile din palate, lungimea străzilor pavate, râul a cărui albie fusese pietruită, toate astea i-au năucit pe cei patruzeci de spanioli care au cucerit orașul în 1533. Nimic din ce-au văzut atunci spaniolii nu se mai vede astăzi: au distrus templele și palatele incase, iar pe fundațiile lor, între zidurile lor și cu pietrele lor au reconstruit biserici și catedrale catolice baroce. Iglesia de la Compañía de Jesús și catedrala domină Piaza de Armaș, și le admirăm în tăcere până când telefonul mobil ne anunță că am primit un mesaj.

Claudia a revenit și ne transmite numărul de telefon al unui tip pe nume Whitman, proprietarul unui hostel (numit aici hospedaje) curat și ieftin de la marginea orașului. Ne urcăm rucsacurile în spinare (al meu are 21 de kilograme, al lui M., doar 17, după cum ne-a arătat cântarul de la aeroport) și străbatem pe jos orașul de piatră luminat de felinare, tot mai aglomerat⁹

și mai poluat pe măsură ce ne îndepărtăm de centrul vechi. Traficul e cumplit și, cum mașinile sunt încă și mai rablagite decât în Lima, aerul e aproape irespirabil, începe să ne usture gâtul și mă ia amețeala și pe mine. Străzile sunt tot mai urâte și mai murdare, iar șoferii conduc smucit, precum copiii în mașinuțele electrice de la bălci. Reușim cu greu să traversăm, căci semnele de circulație par facultative. Pietonii se strecoară pe lângă mașinile care se strecoară pe lângă alte mașini și tot așa, într-o serie continuă de eschive pe carosabil, unde, dacă nu ești atent, poți fi rașchetat oricând de oglinda retrovizoare a unui microbuz sau chiar pălit de un cărucior motorizat, de o furgonetă, o motoretă sau un alt autovehicul neidentificabil din cauza lipsei parțiale sau totale a caroseriei. Și tot omenetul ăsta ține o mână pe volan, iar cealaltă pe claxon. Oricum, ce mai înseamnă un claxon într-o asemenea hărmălaie!?

9 Din cei peste 30 de milioane de locuitori, aproape 45% dintre peruani sunt indigeni (inclusiv triburile de indieni din junglă, din care peste o duzină trăiesc în

Izolare totală), restul fiind metiși (cholo) și creoli, castizos și europeni (albi), afroperuani (africanii au fost aduși de conchistadori în secolul al XVII-lea ca servitori sau sclavi în industria minieră) și asiatici, în special japonezi și chinezi (aici se află, de altfel, cea mai mare populație asiatică din America de Sud). Pentru a vedea portrete ale populației indigene, căutați pe Internet extraordinarele fotografii ale lui Martin Chambi (1891 - 1973), unul dintre primii mari fotografi latino-americani.

Cuzco a crescut odată cu popularitatea sitului Machu Picchu, votat în anul 2007 printre Noile Șapte minuni ale lumii, aflat la nouăzeci de kilometri de aici. Oamenii au început să câștige bine din turism, de unde mulțimea de construcții din orice material, ridicate oriunde și oricum sau numărul enorm de mașini, cele mai multe cumpărate la mâna a treia și care în Europa n-ar fi bune decât pentru programul Rabla. Și cum benzina este foarte ieftină (căci Perú exportă petrol), traficul a devenit banalul spectacol stradal al haosului cotidian. Într-o intersecție, un artist ambulant așază lângă bordură un joben boțit, iar în mijlocul trecerii de pietoni, un scăunel pe care pune un cilindru, pe care pune o scândură și, în timp ce-și menține echilibrul, jonglează cu trei popice atât cât ține culoarea roșie a semaforului. Acrobație contra cronometru!

Whitman ne așteaptă lângă obeliscul lui Pachacuti, regele incaș care a fondat orașul, și ne conduce la hospedaje, în camera pe măsura prețului asupra căruia am convenit: ferestre cu vedere la o cale ferată industrială, două paturi, noptiere, scaune, o măsuță, un televizor prins de perete și un tablou etnopsihedelic reprezentând în culori tipătoare două fete în port tradițional. În baie, sub gemulețul spart prin care intră aerul rece și poluat de afară, se mai află un coș de plastic pentru gunoi, un prosop pătat, găurit și deșirat pe la margini, oglinda lipită de perete cu scoci și minichiuveta care picură. Cearșafurile sunt însă curate, par chiar noi.

Proprietarul cu nume de poet ne recomandă să mâncăm la unul dintre localurile din susul străduței și ne

oprim la un restaurant mic și sărăcăcios pe peretele căruia stă înclinată o fotografie cu Machu Picchu. Comandăm el menú del día: un cartof pané cu muștar, supă de cartofi cu năut și vită cu cartofi prăjiți, orez și legume, plus compot rece de mere și o peltea dulce ca desert. Am fi vrut să bem o bere Cusqueña, dar patronul argentinian (venit în Cuzco pentru a primi acest restaurant drept moștenire, după care n-a mai plecat) nu obișnuiește să țină berea la rece. Întorși la hospedaje, facem un duș nici cald, nici rece – non-laodiceean, cum ar zice Nabokov apud Cărtărescu –, ne băgăm sub păturile de lână și adormim în sunetul robinetului care picură la baie, acompaniind ritmic tonalitățile variate ale claxoanelor din stradă.

Șamanul, chirpiciul și porcușorii de Guineea
Cachora

Puțin după ora șapte suntem în Piața San Pedro, cer o cafea și mi se oferă o halbă plină cu lapte și un țoi cu ceea ce se dovedește a fi, de fapt, esență de cafea. Așa se face aici: se fierbe într-un ibric ceva mai mare o pungă întreagă de cafea și apoi, în cana cu apă sau cu lapte fierbinte, torni esența în funcție de cât de tare o vrei. Torn și eu în cana cu lapte tot conținutul țoiului, după care trag cu ochiul la localnici și văd că ei își pun doar două, trei linguri, însă mult, foarte mult zahăr brun.

7 mai

La mesele din zona unde se gătește la ceaun, lumea mănâncă friptane și ciorbe abia luate de pe foc. Aburii se ridică precum coloanele unor tornade în razele soarelui strecurate prin găurile din acoperișul pieței. Se aude muzică și descoperim că un mic grup cântă chiar acolo, în piață, la ora șapte dimineața. Oamenii sunt veseli, zâmbesc mult și ne întreabă de vorbă. Ne spun că tot mai mulți turiști aleg să mănânce în piață mâncarea gătită chiar acolo de cerranos, țăranii coborâți din munți. Mirosurile te ademinesc în valuri: de la standurile de legume și fructe (aduse direct din jungla amazoniană, aflată la o distanță de doar câteva ore), de la tarabele cu brânzeturi (date cu cheag câteva sute de metri mai sus, în munți), de pe

tejghelele cu carne, de la grămezile de colaci și lipii, din sacii cu condimente aliniați pe culori într-un colț al pieței. Dacă e așa cum spunea Kipling, că prima condiție pentru a înțelege o țară este s-o miroși, atunci nu-mi rămâne decât să stau aici pe o ladă și să mă îndeletnicesc cu mirositul. Oricum, am impresia că văd o piață pentru prima dată, un loc unde roadele naturii s-au adunat pentru a ne târgui ele pe noi, oamenii.

E prea devreme pentru mine să iau ciorbă și friptură, așa că învelesc într-o lipie o bucată de caș, îmi iau un fresh de papaya cu lapte și urmăresc cum se desfășoară viața în piața fostei capitale incașe, unde câinii vagabonzi (de fapt, au stăpâni, dar aici câinii nu se leagă), a căror frumusețe ar umili orice rasă de soi, umblă nestingheriți laolaltă cu copiii mânjiți care zburdă pe sub tarabe. Comerțul stradal răspândit concentric, pe toate străzile din jurul pieței, este încă și mai spectaculos. Toate trotuarele sunt transformate în tarabe; orice cărucior devine dugheană; oriunde ai privi, sute, mii de oameni vând câte ceva, orice. Dar ne vom întoarce în Cuzco și voi scrie atunci mai mult despre piață. Și poate vom prinde și o altă coridă, căci cea anunțată pe afișe va avea loc peste câteva zile, când noi vom fi deja în munți.

Proteste și falii geologice

M. negociază cu un șofer să ne ducă până la Cachora, satul din care începe traseul nostru spre Choquequirao, așa că în curând ne urcăm într-o Toyota împreună cu o fată (despre care aflăm că e studentă la Obstetrică și că merge acasă de Ziua Mamei) și cu un băiat pe care abia apucăm să-l vedem la față, 34 căci dispare în portbagaj printre rucsacurile noastre. 35

Drumul cu mașina până la Cachora¹⁰ durează câteva ore, dar avem ocazia să vedem, chiar dacă din mers, partea rurală a țării. Deși este prima săptămână din luna mai, aici suntem în toiul toamnei. În unele locuri porumbul¹¹ a fost deja cultivat, dar nu și grâul, cartofii sau

¹⁰ Vezi harta traseului spre Machu Picchu la finalul cărții.

¹¹ Sara, în quechua.

anghinarea. Pe câmp vedem păscând vaci, măgari și oi, în timp ce porcii, o rasă de culoare neagră, sunt priponiți în grădini. Șoferul, pe care îl cheamă Julian și care noaptea lucrează ca pompier în Cuzco, ne spune că puțini oameni de la țară au și serviciu; majoritatea se ocupă doar cu munca câmpului. Trăiesc în case de chirpici acoperite cu tablă ondulată. Casele de ciment au rămas nefinisate în mod voit, căci impozitul pe casă se achită doar dacă e terminată construcția. Nicăieri nu se vede vreo fântână; apa este adusă la suprafață cu pompe din puțuri săpate la mare adâncime.

La un moment dat șoferul trage pe dreapta, băiatul sare din portbagaj și înțelegem ce se întâmplă abia după ce îl așteptăm și îl recuperăm câteva sute de metri mai încolo: o patrulă de poliție făcea verificări. Ocazie cu care M. cumpără de la marginea drumului, printre alte fructe necunoscute, și un banal pepene.

Sloganurile și însemnele electorale sunt pictate cu vopsele colorate pe garduri, pe zidurile caselor, grajdurilor sau CAP-urilor abandonate, uneori și pe stâncile de pe marginea drumului. Văile cu verdeață pline de chiparoși, palmieri, arbori de eucalipt și chirimoya lasă locul unui relief pietros, unde cresc cactuși și aloe vera gigantice. Șoseaua, despre care aflăm că e chiar Panamericană, urcă de la nivelul oceanului până la peste 3.000 de metri altitudine și se află acum deasupra canionului râului Apurimac (Oracolul divin), unul dintre marii afluenți ai Amazonului. Șoferul arată cu mâna undeva în vale spre izvoarele termale de la Conocc, unde odată adusesse de la Cuzco un șaman pe care mai târziu l-a recunoscut într-o știre la televizor: acesta oferise ayahuasca unui turist american de optsprezece ani, turistul făcuse infarct, iar ghidul spiritual îl îngropase. Acum șamanul e la pârnaie.¹²

12 Incidentul a avut loc în 2012 în portul amazonian Maldonado. Șamanul Manuel Pineda Vargas, supranumit Maestro Mancoluto, pretindea că ar fi unul dintre ultimii cinci șamani descendenți din străvechea civilizație amerindiană Chavin și apare în documentarul Steppinginto thefire (2011). Conducea un centru șamanic în mijlocul

Pe marginea drumului șerpuind printre plantații de papaya vedem indicatoare pe care scrie Falla Geologica și, în curând, întâlnim pe carosabil stânci și trunchiuri de copaci, ca și cum recent s-ar fi produs o alunecare de teren. În timp ce face slalom printre bolovani și bucățile de lemn, Julián ne spune că acestea sunt urmele protestului țăranilor din zonă, cărora autoritățile locale nu le-au acordat indemnizațiile promise, în ciuda faptului că anul secetos le-a compromis culturile agricole. „Vreme de două zile șoseaua a fost blocată complet”, ne spune șoferul, care continuă să evite bolovanii și lemnele prăvălite pe asfalt pe o distanță de câțiva kilometri deasupra prăpastiei râului.

M. îl întreabă pe Julián dacă putem mânca în vreun sat de pe drum, iar omul ne duce la o bodegă din Limatambo, după ce mai întâi o lăsăm pe studentă și intrăm pe o uliță spre satul Mollepata pentru a descărca niște pachete chiar la el acasă. Băiatul din portbagaj este fiul său, așa că se urcă cu noi în mașină și plecăm cu toții să mâncăm într-o curte din vârful unui deal, la umbra unor copaci de avocado. Luăm el menú del día: ciorbă de varză cu fasole și, firește, cartofi (primul fel) și tocăniță de cartofi (felul doi), plus compot de mere. Mâncarea e bună, e răcoare în grădină, iar la radio se transmit discursuri electorale.

Pe băiat îl cheamă Vaier, studiază mineritul în Cuzco (tatăl lui ne asigură că mineritul este „o meserie adevărată, de viitor în Perú”, țara cu cele mai multe mine de pe continent) și vrea să afle cât mai multe lucruri despre noi. Ne întreabă în câte țări am fost și câte limbi străine cunoaștem, ocazie pentru el să-i arate tatălui că rupe câteva vorbe în engleză, iar pentru noi, să le demonstrăm că limba română nu este atât de străină:

pădurii tropicale, unde turiștii plăteau 1200 de dolari pentru a lua parte, vreme de mai multe nopți și zile, la ritualuri de purificare și iluminare cu ayahuasca, amestec 36 de vin amazonian și fiertură de plantă (Psychotria viridis) cu efect halucinogen. 37

Cavia porcellus, ca să nu rămână loc de îndoieli.

O să vă spun ceva în română, să vedem dacă înțelegeți: „Cu un litru de vin nu se moare de sete; cu un kil de carne nu se moare de foame”, zice M., iar Julián și Vaier se pun pe râs și repetă verbatim „traducerea”.

Puștiul ne mai întreabă dacă am mâncat ceva pentru prima oară de când suntem aici.

Încă nu, dar abia așteptăm să mâncăm cuy, spun eu cu încuviințarea lui M., cuy însemnând porcușor de Guineea¹.

Dar de ce e ciudat să mănânci cuy? se miră Vaier.

Pentru că la noi acasă porcușorul de Guineea e animal de companie: îl creștem, îl mângâiem, ne jucăm cu el...

Și când moare, ce faceți, îl îngropați?

Da! spunem noi în cor, și izbucnim cu toții în râs.

Vaier ne povestește cum ei obișnuiesc să mănânce cuy de Crăciun și cum multe familii cresc porcușorii special pentru sărbătoarea Nașterii Domnului¹³. După ce împărțim pepenele (cu nimic mai prejos decât cei de Dăbuleni), ne urcăm în mașină și o pornim pe aceeași șosea care urcă muntele șerpuind în soare. La un moment dat abandonăm asfaltul și ultima porțiune de drum spre Cachora, mai bine de zece kilometri, rulăm pe un drum plin de praf care coboară abrupt aproape tot ce-am urcat până acum. La intersecție ne face cu mâna o fată cu un rucsac în spate, Vaier își reia locul în portbagaj, iar noi o descoasem pe americană („Im from New York”, spune ea imediat fraza favorită a oricărui newyorkez) și aflăm că se află în Perú de mai bine de un an de zile. O vreme a predat limba engleză pentru copii în Cuzco, dar i s-a terminat contractul, așa că înainte de a merge mai la nord, în Huaraz - regiunea Cordillerei Blanca vrea să vadă Choquequirao, despre care a auzit atâtea.

„Natura, plămânul poporului”.

Prin vâlul de praf care a intrat în mașină, Cachora ni

¹³ în pictura „Cina cea de Taină”, realizată de Marcos Zapata (1710-1773), aflată pe zidul din dreapta al catedralei din Cuzco, Iisus și apostolii sunt serviți cu porcușori de Guineea.

se arată ca o aşezare cu locuinţe de chirpici într-o vale cu palmieri la aproape trei mu de metri altitudine. Doar câţiva oameni pe uliţe, ducând cu toţii acelaşi lighean albastru probabil vreo pomană electorală, căci până şi în acest fund de lume gardurile şi pereţii caselor poartă numele şi însemnele candidaţilor la preşedinţie.

Ne luăm rămas-bun de la şoferul pompier, de la fiul său viitor miner şi de la newyorkeza educatoare şi ne aşezăm rucsacurile în micul parculeţ din centrul satului, între primărie, şcoală, bar, biserică şi magazinul mixt. Admirăm în linişte panorama vârfului Salcantay (6271 m), acoperit de zăpadă, care domină din depărtare valea. Pe firele stâlpilor de electricitate a crescut muşchi. M. pleacă prin sat să găsească de-ale gurii şi un loc de pus capul peste noapte, iar eu rămân în părculeţ citind plăcuţele care îndeamnă la respectul pentru natură: „Un popor educat protejează plantele „Natura este plămânul poporului”, „Nu mă smulge! Ai grijă de mine! Cineva a scos boxele afară şi a dat volumul la maximum, astfel că toată valea încă scăldată în soare, răsună de salsa; asta până când clopotul Bisericii San Pedro începe să bată de ora 16. Începe să bată e un fel de-a spune, căci un bărbat suit în turn loveşte cu o piatră pereţii clopotului!

Când dispare şi ultimul ecou al celor şaisprezece lovituri, M. se întoarce cu vesti: mai întâi a întâlnit un poliţist, care l-a trimis la o cârciumareasa, care avea cheia de la un hospedaje al cărui proprietar e plecat din sat, şi care cunoştea şi un cărăuş (arriero), să ne ducă rucsacurile cu măgarul până dincolo de Choquequirao, la doar câteva zile distanţă de Machu Picchu. Până acum, planul nostru de a ne descurca pe cont propriu funcţionează din plin. Faptul că M. vorbeşte spaniola ne câştigă instantaneu bunăvoinţa localnicilor, pentru care un gringo vorbitor de spaniolă e de preferat unui spaniol colonizator.

Pe cârciumăreasă o cheamă Nancy şi, după ce o asigurăm că nu suntem spanioli („¡No somos españoles, somos rumanos!”), femeia se arată providenţială. Ne dă

cheia de la hospedaje, unde nu se mai află nimeni altcineva. Luna mai este sfârșit de sezon turistic și camerele sunt goale, doar păturile groase de lână de alpaca stau frumos împăturite pe paturi. Pe câte un stâlp de rezistență scrie „En caso de seísmo”. Fiind zonă seismică, vedem astfel de stâlpi marcați peste tot pe unde mergem.¹⁴ Nancy ne gătește cina, ne închiriază cortul și izoprenele (ne-am adus de acasă doar sacii de dormit) și ne sfătuiește ce alimente să luăm cu noi pe drum pentru cele câteva zile în care nu vom întâlni sate. Nu prea avem însă ce alege, căci magazinul mixt este, de fapt, o cămară de 4/2 unde găsim doar pâine, brânză, conserve de pește, biscuiți, fructe, apă și, dacă ne interesează, papuci de cauciuc. Luăm de toate, mai ales apă, căci pe munte fie lipsește (a fost un an cumplit de secetos), fie nu e potabilă.

M. insistă ca femeia să ne recomande un cărăuș de nădejde:

Nancy, vrem un arriero simpatic și isteț, cu care să putem râde și sta la povești – un povestaș, un hablador! Vrem un om de încredere, cu care să ne înțelegem, să nu avem probleme pe drum.

aproximativ șaptezeci de mii de persoane. Cele mai recente două mari cutremure, ambele cu magnitudinea de peste opt grade, au avut loc în 2001, afectând clădirile istorice din Arequipa, și în 2007, distrugând mai multe orașe de pe coasta de sud, printre care și portul Pisco.

Femeia dă din cap:

Am exact omul potrivit pentru voi. Un văr de-al meu, îl cheamă Lucho.

Așa că batem palma și îi plătim totul în avans.

În curând ne lămurim de unde se auzea muzica mai devreme. În spatele bisericii, lângă terenul sportiv al școlii, se sărbătorește Ziua Mamei. Odată cu apusul soarelui tot satul, cu cățel și purcel la propriu, se adună pe tăpșanul de lângă teren. Se vinde bere la sticle de un litru, pe un

¹⁴ Peru este una dintre cele mai active zone geologice ale planetei. Cutremurul din 1970 din nordul țării, cu o magnitudine de 7,7 grade pe scara Richter, a ucis

grătar se fac frigărui de porc, dintr-un bidon enorm de vopsea lavabilă se servește compot de mere, iar dintr-o găleată de plastic, floricele de porumb. O formație alcătuită din șapte membri – doi chitariști, doi toboșari, un clăpar și doi vocaliști: un băiat care ține foile cu versuri și o fată într-un costum tradițional albastru înflorat cu paiete – cântă muzică cumbia și huayno¹⁵ dintre turnurile de boxe amplasate pe tăpșan. În acest timp două echipe de mame se întrec pe teren la trasul funiei și la alergatul în saci, premiile fiind trei torturi așezate pe ciment, la marginea terenului de sport. Sătenii beau bere tolăniți pe iarbă, mamele țopăie în saci de-a latul terenului, copiii se cațără pe panourile de baschet, câinii amușină după resturi, porcii scurmă pe tăpșan, iar formația trece de la un cântec la altul fără pauză, făcând valea să răsunе ca un clopot întors.

Părăsim sărbătoarea sătească înainte să se întunece și dăm o raită prin satul pustiu, la marginea căruia, într-o poiană peste un pârâu, zărim un hostel adevărat care, într-un asemenea loc, nu poate fi descris decât ca fiind de lux. Și avem dreptate. Vila se numește Casa nostra și a fost construită de un venețian stabilit aici în urmă cu cinci ani, căsătorit cu o peruancă din Cuzco.

Cumbia este tot un gen muzical de dans, dar cu ritmuri de origine afro-americană. Când este folosită chitara electrică, genul se numește chicha, tecnocumbia sau psihedelic cumbia.

cu care are două fete. Omul e bucuros de musafiri, cu atât mai mult cu cât M. îi vorbește în italiană, și ne face mândru un tur al vilei construite într-un singur an doar din „elemente organice: lemn, piatră și chirpici”, orientată cu toate ferestrele camerelor spre masivul Salcantay. Cu alei de piatră și un foișor în fundul grădinii, vila venețianului este o oază de civilizație. Italianul are o părere proastă despre peruani, ne spune că nu sunt punctuali, că trebuie

15 Huayno este un gen muzical precolumbian, cântat pe un ton foarte ridicat și însoțit de un dans săltăreț în timpul căruia bărbatul așază o batistă pe umerii partenerei.

să stai lângă ei ca să muncească și că beau enorm, inclusiv alcool etilic, motiv pentru care și îmbătrânesc foarte repede, ceea ce nu-i împiedică însă să facă copii până la 50 de ani. Planul lui oricum este să mai stea aici doar câțiva ani, până când fetițele vor avea vârsta de școală, după care să vândă și să plece în Cuzco.

Ne întoarcem în sat pe întuneric și găsim sărbătoarea în toi. Avem impresia însă că formația cântă același cântec ca la începutul serii; oricum, n-ar avea cine să-și dea seama sau să fie deranjat de asta: bărbații sunt beți și fiecare dansează cum poate și cu cine se găsește în raza unui singur bec chior, cu o lumină ce nici nu bate până în locul unde cântă formația, din care nu se mai văd decât paietele dansante de pe costumul cântăreței. Din această gregaritate zgomotoasă și semiobscură se desprinde un bărbat băut cu o sticlă de bere de un litru în mână și încearcă să intre în vorbă cu noi. Ne străduim să-i explicăm că nu vrem să bem cu el, până când înțelegem că omul e Lucho, vărul lui Nancy, cărașul care ne va duce la Choquequirao. Îl batem prietenește pe umăr și rămâne să ne întâlnim în zori.

Mergând spre hospedaje, M. Îmi spune pe un ton oarecum îngrijorat:

Auzi, Lucho ăsta nu prea vorbea spaniolă.

Era băut, îl liniștesc eu. Era și gălăgie... Vedem mâine.

—

fmffâW

mm

A?;

1! t & pt - 19» «8 /Și V rtt

De pe la ora 3 n-am mai putut dormi, din cauza cocoșilor care au început să cânte și nu s-au mai oprit decât la 6 dimineața, când oricum trebuia să ne trezim. Ies cu greu în frigul zorilor de sub cele două păături din lână de lamă sub care m-am vârat, fiindu-mi lene să mai desfac sacul de dormit. Nancy ne pregătește micul dejun (brânză, ouă fierte, lipii, marmeladă, cafea și ceai de coca), la care

ni se alătură și argentinianul, ajuns în sat aseară târziu, întorcându-ne de la sărbătoarea de pe terenul de sport, l-am găsit prăbușit de oboseală într-un șanț și l-am luat cu noi să doarmă în hospedaje. Recunoscător, ne oferă o pungă de fructe uscate să avem pe drum. După ce mâncăm, un om din sat, arvunit de Nancy, ne duce cu un jeep pe un drum forestier de pe marginea muntelui până la trecătoarea Capuliyoc, unde ne așteaptă Lucho cu măgarul. De acolo vom porni, pe jos, prima porțiune a traseului urmând să fie o coborâre de câteva ore prin Canionul Apurimac.

Primul lucru pe care ni-l spune Lucho, un serrano scund dar îndesat, cum sunt toți de pe-aici, e că am întârziat și că se gândea să plece. E încălțat cu o pereche de ghete bune, poartă blugi și un hanorac albastru. Măgarul nu are nume, așa că M. propune să îi spunem chiar Mula. Lucho scoate niște desagi din năvod, în care bagă rucsacurile cele mari, cortul, apa și mâncarea (rămânem cu aproximativ 10 kg în rucsacurile de spate), îi prinde cu sfori de o parte și de alta a măgarului și o ia înainte. Ne spune că el și măgarul merg muy rápido și că ne va aștepta în vale, pe malul râului Apurimac, în locul numit Playa Rosalina, să mâncăm de prânz.

Hai că ne-am lămurit cu Lucho ăsta! zice M. Abia vorbește spaniola...

Dar ce vorbește?

Quéchua1.

Traseul - o potecă ce coboară în zigzag printre cactuși și arbuști pitici - este minunat, iar vremea, pe măsură: un soare cald de toamnă. În vale se vede șerpuiind râul Apurimac, atât de subțire de la înălțimea la care ne aflăm acum, încât n-ai crede că e vorba de unul dintre cei mai mari afluenți ai Amazonului. „Parcă am face o drumeție într-o vedere 3D kitsch”, spune M” amuzat de propria noastră încântare. Poteca este însă prăfoasă și are multe pietre, peisajul devine tot mai arid pe măsură ce coborâm în canion. Pe margine se înșiră colonii de cactuși de toate mărimile și formele, aloe vera mai înalte decât noi

(iar M. are 1.90 m) și tot felul de arbuști de orhidee tropicală cu flori colorate în galben și albastru (cu cât solul e mai arid, cu atât culorile florilor sunt mai aprinse) sau cu flori albe, dar mari, care domină

1. Quéchua a fost impusă drept limbă oficială a imperiului de către regele Pachacuti (1438 - 1472). Incașii n-au avut alfabet și nici scriere bazată pe simboluri; utilizau quipus, corzi din fire de lână și de bumbac vopsite în culori diferite, cu noduri de dimensiuni variate, dispuse la anumite distanțe și în anumite poziții. Au fost arse de spanioli, care le-au crezut obiecte de rit păgân. Unitățile de măsură foloseau părțile corpului, iar pentru calcule aveau un fel de abac, numit yupanas, cu pietricele și semințe. Sistemul era perfect funcțional și se pare că țineau cu mare precizie evidența populației.

48

a resurselor și a taxelor. Toată cultura incașilor s-a transmis oral. 49

cromatic zone întinse ale văii. Un copac asemănător la scoarță cu nucul este acoperit de o plantă parazit ca o eșarfă de iarbă uscată, moale la pipăit, atârând de pe unele crengi ca beteala. O altă plantă parazit arată ca un smoc de iarbă din care se înalță tije subțiri cu flori albastre în vârf. Copacul pare mai degrabă împodobit decât parazitat. Prin stâncile de pe marginea potecii vedem cuiburi de albine sălbatice, șopârlele dispar în crăpături, iar bondarii zbârnâie în jurul nostru, acompaniați de cicadele care țin un văl sonor deasupra întregii văi.

Întâlnim doar câțiva turiști, transfigurați de oboseală și taciturni, mai mulți localnici care mână grupuri de cai și măgari, unii încărcăți cu porumb și legume. Sunt amabili și ne salută politicos - ¡Buenos días! și ¡Hola, amigos! și ¿Qué tal? și ¿Cómo estás? și ¡Buenas tardes, señores!; am citit despre politețea proverbială a peruanilor, iar acum avem ocazia să ne bucurăm de ea. Din loc în loc, indicatoare pe care scrie ¡No apoyarse! Do not lean! Ne oprim pentru a privi, peste pădurea de cactuși, spre matca râului care curge la câteva sute de metri sub noi, de unde

se ridică un vuiet vag, care crește, și crește, și crește pe măsură ce coborâm. La o răspântie numită Cocamasama ne ies în întâmpinare doi câini de pripas, mari și frumoși, care mai întâi se odihnesc lângă rucsacurile noastre, apoi ne urmează, deși nu avem niciun fel de mâncare să le dăm (e toată în bagajul de pe măgar). Îi botezăm ad-hoc Sancho și Poncho, iar câinii merg înaintea noastră ca și cum ne-ar arăta drumul, căci Lucho și Mula nu se mai văd, atât de departe au luat-o înainte.

După câteva ore de coborât, timp în care soarele a început să ardă, trecem printr-o gospodărie cu nume de sat (Chiquisca) și în curând ajungem la podul peste Apurimac (fundul canionului se află, totuși, la 1550 m altitudine), unde ne oprim într-un fel de camping pustiu, plin de bolovani. Lângă o colibă umbroasă se află și un robinet cu apă, unde se odihnesc o rață, trei pisoi și un cuplu de trekkeri, el spaniol, ea chiliana – singurele suflete ale locului numit așa exotic Playa Rosalina. Cum M. poartă o pălărie de soare pe care scrie Chile, conversația se leagă ușor, dar eu prefer să cobor la râu și să fac o baie. Desculț și neatent, alunec de pe unul dintre bolovanii imenși și îmi zdrelesc cotul destul de rău. Nu curge sânge, dar îmi las pielea de pe antebraț să se prăjească pe bolovanul încins de soare. Cum Lucho nu ne-a așteptat aici, așa cum promisese, ne vedem nevoiți să ne umplem bidoanele cu apă de la robinet. „Pare potabilă. Noi am băut de dimineață și deocamdată n-avem nimic”, ne spune spaniolul, și măcar bem apă, multă apă, dacă tot n-avem ce mânca de prânz.

Zigzag nesfârșit

Trecem podul peste Apurimac și începem urcușul. Planul este să înnoptăm într-un sat numit Marampata, ceea ce înseamnă o diferență de altitudine de aproape 1355 de metri. Sperăm doar că Lucho ne va aștepta undeva pe drum și, într-adevăr, după o oră de urcat, îl întâlnim la umbră în ograda unei colibe nelocuite. Îi reproșăm că ar fi trebuit să ne aștepte la râu să mâncăm, iar el ne spune că acolo erau țânțari și că, spre binele măgarului, s-a gândit

să ne aștepte aici. Cumva, de căldură și efort, ne-a trecut foamea și, cum Lucho ne spune că până la Marampata mai sunt doar trei ore de mers, 51

convenim să ne aștepte direct cu cina. E de acord și o ia înainte muy rápido. E trecut de ora 14 și nici măcar nu ne-am alimentat cu apă potabilă, căci Lucho a pus bidoanele la fundul bagajelor și ar fi trebuit să desfacem funiile și să dăm jos de pe măgar ambii desagi.

Urcușul devine tot mai solicitant și se vede că e prima noastră zi pe munte, căci nu suntem în formă, nu ne-am intrat în ritm, corpul nu e obișnuit cu efortul. Iar panta e abruptă, fără porțiuni blânde, nu ne menajează nici măcar pe un metru. Ridicăm praful cu fiecare pas sub care pietrele alunecă zgomotos. Nu e doar urcuș, nu e nici măcar doar urcuș continuu, e un urcuș continuu și incomod. După încă o oră încep să mă resimt. Nici M. nu o duce mai bine, rămâne undeva în urmă și, pentru prima dată, urcăm despărțiți, la o distanță prea mare pentru a ne supraveghea reciproc. Nici n-am avea cum, căci poteca avansează într-un zigzag de câte o sută de metri printre arbuștii tot mai înalți. Nu avem nici perspectiva distanței parcurse, și cu atât mai puțin a celei pe care urmează s-o străbatem. Urcăm printre puncte oarbe, ca într-un fel de labirint de arbuști cu poteci simetrice, unde privirea nu recompensează corpul. Îmi impun să număr coturile drumului și să mă odihnesc la capătul fiecărei a cincea linii drepte, dar o fac după doar trei. Poate că nu e numai lipsa de formă, poate că e vorba de faptul că, pur și simplu, sunt mai bătrân cu cinci ani de la călătoria în Himalaya. Timp în care drumuri notabile pe munte n-am mai făcut, acum am și câteva kilograme în plus, dar mă descurc mai greu decât m-aș fi așteptat.

Schimb tactica și iau ca unitate de măsură nu distanța, ci timpul, așa că la fiecare sfert de oră (măsurat, în mod disciplinat, pe ceas) mă opresc și mă odihnesc, suficient ca M. să se apropie și să intre în raza mea vizuală. După o vreme însă, nu mai am puterea necesară, încep să fur pauzele și mă opresc la fiecare zece minute.

La un moment dat, renunț cu totul să mai consult ceasul, mi se pare o formă de disciplină prea eroică și mă opresc după doar câteva zeci de pași. Probabil așa face și M., pe care nu l-am mai văzut de ceva vreme.

Soarele a scăpătat după munte, razele lui bat doar pe versantul opus, dincolo de râu, pe unde am coborât de dimineață. Privind poteca în oglindă de pe partea cealaltă a canionului, încerc să estimez cât ar mai fi de urcat și, dacă sunt sincer cu mine, admit că, în cel mai bun caz, abia ne apropiem de jumătatea drumului. Urc acum poteca în răcoarea umbrei și e puțin mai bine fără soarele care scoate apa din mine. Poate și din cauză că nu am mâncat... Trebuia să fi mâncat când am avut ocazia. Câteva felii de brânză, un ou și trei linguri de marmeladă pentru un traseu de șapte ore înseamnă mult prea puțin, aproape nimic. Sunt năclăit de sudoare, sunt sleit de puteri.

Apukunas¹⁶. *După încă o cotitură, trag în piept duhoarea unui hoit. Nu sunt scârbit, mai degrabă speriat, ca și cum (abia acum) m-aș fi infestat cu moarte, dar nu, încă nu, urc, trebuie să mai urc, măcar câteva minute. Mă întreb în gând de ce fac asta, de ce am venit până aici să fac asta. / Și nu-mi dau seama dacă întrebarea e retorică sau pe bune. (îți poți pune întrebări retorice în gând?) Nu-mi dau seama sau nu mă las să-mi dau seama. E invers decât atunci când, copil fiind, și singur la părinți, jucam șah și cu albele, și cu negrele, deplasându-mă dintr-o parte a tablei la cealaltă. Eram propriul meu adversar și totodată propriul meu aliat: încercam să gândesc câte o strategie pentru fiecare dintre părțile tablei de joc, cunoscându-le simultan pe amândouă în parte. În mod normal și real, aceste partide ale mele cu mine însumi ar fi fost sortite unei remize eterne: niciodată șah-mat, întotdeauna pat. Cu toate astea, nu voiam să-mi creez dificultăți în mod echitabil și să fiu, indiferent de culoarea pieselor, propriul meu concurent, unul perfect imbatabil, de vreme ce dispuneam de exact aceleași calități și de exact aceleași defecte. Deși îmi propuneam să nu mă las corupt de*

16 Numele unui spirit incaș visat de mine.

mirajul unei victorii false și mă străduiam să nu trișez în fața celui alt eu, instinctul de a câștiga era, de fiecare dată, mai puternic decât plăcerea exercițiului dedublării în sine. Făceam dinadins mutări slabe. Pentru a câștiga eu. În fața mea. Mă lăsam înfrânt de dragul meu și jubilam în ciuda mea. Îmi eram complice. Mă dedublam doar pentru plăcerea de a mă sabota. Îmi acordam victorii false pentru a-mi autogâdila orgoliul. De vreme ce eu câștigam, tot eu și pierdeam, dar câștigătorul lua totul chiar și în acest simulacru de competiție fără public. Și niciodată nu rezistam tentației, pentru că altfel ar fi fost plictisitor. De data asta însă, joc cinstit cu mine însumi și nu țin să mă lămuresc câtă plăcere gratuită și cât chin subversiv caut în efortul de a urca pe munte. Mut simetric și piesele albe, și piesele negre. Și stângul, și dreptul, pas după pas...

În curtea Eufreniei

Pe partea cealaltă a canionului soarele se ridică tot mai mult spre culme, iar poteca pe care am coborât-o de dimineață începe să se întunece. E deja răcoare când ajung la Santa Rosa, o colibă unde o bătrânică pe nume Eufrenia¹⁷ îmi întinde o Coca-Cola rece, imediat ce mă prăbușesc pe o băncuță de bambus. Până să ajungă și M., schimb câteva vorbe cu doi francezi veniți de la Choquequirao și care vor să doarmă cu cortul aici, în curtea bătrânei. Planul nostru de a ajunge astă-seară la Marampata li se pare la început îndrăzneț, dar, după ce află că de la râu până aici am făcut mai bine de trei ore, ne spun că este, de fapt, irealizabil. Francezii sunt pe munți de o săptămână și arată în formă; n-avem motive să nu-i credem. „Până la Marampata traseul este neschimbat și aici suntem abia la jumătate. Într-o oră se lasă întunericul...”, ne spun, iar noi suntem deja frânți. Și nemâncați. Ne gândim numai la faptul că Lucho, care ne-a amăgit spunându-ne că n-ar mai fi mult de mers, se află deja la Marampata, cu cortul, lucrurile și mâncarea noastră. Fie s-a înșelat asupra distanței, fie a supraestimat forțele noastre. În starea în care suntem, nu mai putem

17 Sau Eufemia, nu sunt sigur. Dar așa am notat în jurnal, așa las.

continua prea mult, oricum nu mai avem nicio șansă să-l prindem din urmă, nici să-l contactăm în vreun fel, căci aici nu există acoperire pentru telefonia mobilă. Nu există nici măcar electricitate. Iar la bătrâna Eufrenia nu putem înnopta, coliba ei are un singur pat, iar noi n-avem nici cort, nici saci de dormit. Suntem în încurcătură.

54

Între timp, coboară de pe traseu și alți trekkeri – niște argentinieni și un neamț –, cu toții decizi că le-a ajuns muntele pe ziua de azi, pregătiți să-și ridice corturile în grădina bătrânei. Neamțul îi cere femeii un ardei iute. A auzit că aici sunt extrem de iuți și vrea să se convingă. Bătrâna îi aduce un ardei foarte mic, din care neamțul reușește să muște de două ori înainte să se pună pe plâns. Sau pe râs, nu e clar. Printre lacrimi ne spune că nu avem cum ajunge astă-seară la Marampata. M. O întreabă pe bătrână dacă mai sunt și alte case mai sus în munte unde am putea mânca și dormi contra cost, iar bătrâna ne spune că da, chiar la sora ei, dar pentru asta va trebui să mai urcăm aproximativ o oră. Suntem însetați și înfometați, obosiți și demoralizați, chiar iritați din cauza imprudenței lui Lucho de a nu ne aștepta și de a urca de căpiat pe munte până la mama dracului. Îmi vine în cap o strofă din Vallejo: „Iubit fie cel / înfometat ori însetat, dar căruia nu-i e / atât de foame-ncât să-și potolească-ntreaga sete, / nici atât de sete ca să-și astâmpere foamea!”¹⁸ Pornim la drum înainte să-i deprind sensul, iar M. pare cu atât mai puțin în dispoziție hermeneutică. După jumătate de oră întâlnim o patrulă montană care sună prin stație un coleg în speranța că e încă în Marampata și ar putea să-i transmită lui Lucho (dacă într-adevăr a ajuns la Marampata) să coboare după noi. Dar colegul acela nu mai e de mult în sat și oricum niciun Lucho nu ajunsese încă acolo, așa că patrula ne sfătuiește să nu mergem mai departe de casa surorii Eufreniei. „Altă așezare nu mai găsiți pe acest drum”, ne spune unul dintre salvamontiști; după care continuă, dând

18 César Vallejo, Poeme umane. Poeme în proză, ediție bilingvă, traducere de Constantin Abăluță, Editura Paralela 45, 2011.

din cap a uimire: „Noi îl știm bine pe Lucho. Cum v-ați pricopsit cu el?”

Ajungem sfârșiți în Santa Rosa Alto la casa de lemn, chirpici și paie a surorii Eufreniei. Femeia ne ascultă povestea și încearcă să dea de Lucho cu metoda tradițională: strigă peste vale o femeie, iar femeia aceea strigă mai departe pe altcineva și tot așa într-o ștafetă a strigătului de pe un deal pe altul până când, fără să vină niciun strigăt înapoi, în afara ecoului, avem dovada că Lucho a trecut de partea cealaltă a muntelui și e bine mersi la Marampata. Femeia își cheamă bărbatul, care începe să ne monteze cortul în curte, și dispare în cuhnie să ne facă ceva de mâncare. „Orice”, îi spune M. Nu suntem în situația de a face nazuri.

În timp ce înfulecăm ce ne-a gătit femeia, adică spaghete cu un presărat de brânză uscată (asta a avut, asta ne-a dat – zicem bogdaproste!), ne gândim unde am greșit. În primul rând, noi suntem cei care am împărțit astfel traseul. Din necunoaștere (căci pe hartă nu pare mult) și din dorința de a ne atinge obiectivul cât mai repede (ca să nu irosim timpul), l-am gândit mai scurt cu cel puțin o zi, astfel că am atribuit fiecărei zile trasee mai lungi decât ne țin țurloaiile. În al doilea rând, n-am insistat în fața lui Lucho să ne aștepte pe traseu, din loc în loc; l-am lăsat să se ducă înainte muy rápido și să ne aștepte abia la destinație, cu toate lucrurile după el. În al treilea rând însă, și abia asta ne îngrijorează și ne enervează, Lucho ar fi trebuit să-și dea seama, după cum ne-am comportat pe traseu până după prânz, că suntem niște pămpălăi de gringos care nu acoperim distanțele în timpul standard și, prin urmare, nu-l vom ajunge din urmă niciodată înainte să se lase întunericul. Sau măcar să fi fost precaut și să ne fi așteptat pe drum, adică să ne propună el o împărțire mai rezonabilă a traseului.

În timp ce ne bem ceaiul și ne plângem de milă (M. se vaită de tânțari, e plin de înțepături pe brațe și pe picioare), în curte intră un cuplu de turiști nemți aduși de agenție și avem ocazia să vedem cum se desfășoară un

trekking, nu improvizat, ca al nostru, ci organizat profesionist: cărauşul priponeşte măgarul, descarcă rucsacurile şi se apucă de montat cortul, în timp ce ghidul, care e şi bucătar, aşază masa şi scaunele de camping, scoate tacâmuri, şerveţele şi lumânări, după care aprinde butelia cu gaz şi pregăteşte o cină caldă, cu supă şi felul doi, pe muzica unui mic radio portabil. Noi, mândri că suntem pe cont propriu, înghiţim în sec şi intrăm în cort, unde ne băgăm, cu hainele pe noi, în sacii de dormit închiriaţi. Deasupra noastră, cerul e împânzit de stele, peste tot în jur cântă greierii şi undeva în apropiere se aude curgând un pârâu. Încheiem prima noastră zi de trekking cu un confort minimal de împrumut, dar teferi şi, pe undeva, satisfacţi că nu dormim, totuşi, sub cerul liber. Este aproape 19.30 şi adormim înainte ca nemţii să-şi savureze desertul. Probabil e o budincă la plic, plină de E-uri.

Marampata-Choquequirao

Mă trezesc în zori după un somn lung şi odihnitor şi, înainte să-l zgâlţâi pe M" mă uit la ceas: 23.38. Mă culc la loc, până când zorii vin cu adevărat, vestiţi de cântecele păsărilor. Sora Eufreniei ne pregăteşte micul dejun: ouă ochiuri, cu orez, cartofi prăjiţi şi ceai de mentă. „E bun pentru stomac”, spune ea, căci M. s-a văitat aseară că e deranjat. Plătim pentru cort, saci de dormit, izoprene şi mâncare, M. Îşi dă cu spray-ul anti-ţânţari al nemţilor şi o pornim după Lucho, de care ne e dor.

Drumul până la Marampata nu e la fel de abrupt ca cel de ieri şi, oricum, are avantajul răcorii dimineţii. E uşor înnorat, ţărâna e umedă, iar de pe crengile arbuştilor picură rouă. E răcoare şi se aud micile zgomote ale naturii.

Trecem pe lângă un pârâu care coboară în forţă de undeva din munte şi am crede că ne-am întors din nou într-o ilustrată 3D kitsch, dacă nu ne-ar durea gambele: avem febră musculară şi, până să ne intrăm în ritm, păşim stângaci. Am început în forţă, fără să avem pentru început un traseu mai uşor, de acomodare, şi nici nu ne-a trecut prin cap să luăm o aspirină înainte de culcare. Soarele iese

greu deasupra pădurilor de nori și, pe măsură ce natura își pierde umezeala dimineții, începe să se ridice praful. Pe coastă și pe vale crește bambus, iar florile mărunte, în galben și albastru, care ornează tufișurile sunt singurele puncte de culoare în această vegetație de un verde pământiu. Întâlnim localnici care întotdeauna ne salută primii, iar când dăm peste cinci măgari păscând smocurile firave de iarbă de pe potecă, glumim între noi că, până la urmă, condiția de măgar nu e chiar de lepădat:

Pe lângă cele patru picioare, mai sunt și bine dotați... zice M.

Da, și probabil nici n-au conștiință de sine, spun eu.

După un timp, resimțim urcușul și nu prea vorbim, ne căutăm fiecare consolarea efortului în propriile gânduri. Trebuie să fac abstracție de mers și încep să enumăr toate filmele cu Robert Redford pe care le știu: încep cu *A Walk in the Noods*, normal, dar singurul care-mi mai vine în cap este *All the President's Men* despre *Barefoot in the Park* nu sunt sigur („Deci Ryan O’Neal e tipul din *Love Story*, dar cine joacă în *Breakfastat Tiffany* și cine o pupă pe Natalie Wood în *Splendor in the Grass?*”), apoi îmi amintesc de *The Great Gatsby*, *Out of Africa* și *Indecent Proposal*, dar asta e tot. După care îmi vin în cap tot soiul de jocuri bazate pe omonimii onomastice: Harisson Ford + Robert Redford = Haredson Robertford. Woody Hareldson Ford the Red the Third! După care încep să enumăr scriitorii pe care-i cheamă Ford: Richard Ford, Ford Maddox Ford... Lita Ford – OK, e cântăreață, dar măcar a scris versurile pieselor. După care construiesc ecuații matematice folosind trupe cu cifre în nume: UB40 + Usă – U2 + 311 + M83 + B52 s – The 1979 + Blink 182 – 5 Seconds of Summer + 30 Seconds toMars =??? Chiar încerc să rezolv ecuația! 10.000 Maniacs... E clar că sunt obosit, iar gamba dreaptă continuă să mă sâcâie. M. nu se plânge de febră, dar are mari probleme cu țânțarii. Soluția de protecție e în bagajul de pe Mula, iar acum M. arată de zici că a făcut variolă. E plin de înțepături pe mâini, pe gât și pe față, chiar și pe spate și pe picioare. Spune 61

că l-au înțepat ieri pe drum, dar și în cort. Eu n-am auzit și n-am simțit nimic, dar nu mă miră, căci niciodată n-am probleme cu țăntarii, atâta vreme cât lângă mine se mai află cineva.

Apukunas. Urc prin praf cu sudoarea gâdilându-mi fruntea și vârful nasului, lăsându-și dărele sărate pe buze, pas după pas după pas, numărând cotiturile potecii, trăgând de suflet pe un bolovan la umbrafiravă a unui cactus pe jumătate uscat. Am ajuns să cautfoloase până și într-un amărât de cactus! Totul e arid, sec, uscat, prăfos... Rădăcini de arbuști ies dintre două stânci doar pentru a dispărea mai încolo între altele. Muște adunate pe balega uscată a măgarului. Descompunere! Unii cactuși sunt uscați ca niște torțe arse; îi lovesc cu bețele, iese praf din ei și cactușii pocnesc, sună ca membrana unei tobe sparte. Mă așez pe o piatră și privirea îmi cade pe un păianjen care dispare repede prin tunelul de pânză țesut între două rădăcini. Câte picioare are un păianjen? Opt! Reiau urcușul și scot cu piciorul din colbul potecii potcoava unui măgar. Patru picioare. Dacă aș avea acum măcar două bune! Rezistență la foame și la sete. Un cal putere? Pas după pas în ritmul betelor care izbesc pietrele, calc în urmele de copite din praful drumului, se aud pașii unui măgar undeva pe potecă în sus, e foarte aproape, imediat după cotitură, va apărea, va apărea chiar acum... dar sunt bătăile propriiei mele inimi care-mi răsună în urechi cum n-am mai auzit până acum. Asta chiar mă sperie și mă tolănesc pe marginea potecii lăsând rucsacul să-mi cadă din spinare. Mă liniștesc, mă ascult, devin ascultător cu corpul meu. După o vreme încep să aud bețele lui M. lovind rar poteca câțiva metri mai jos de mine, după care o briză venită de nicăieri le mătură sunetul, poate mi s-a părut, poate e tot percuția înșelătoare a inimii mele.

No graffiti on încă walls!

Mai întâi dăm de o grădină cu dovleci și în curând ajungem și la Marampata, unde o bornă ne anunță că am străbătut 27 de km de la Cachora. Satul nu e tocmai mic.

În grădini pasc porci și măgari, curțile sunt pline de găini care ciugulesc printre cărămizile din lut amestecat cu paie lăsate la soare să se usuce lângă... cortul nostru gata montat.

Pe drum convenisem cu M. să nu-i zicem nimic, dar să stabilim niște reguli clare pentru trekkingul nostru de acum încolo. Ne înțelegem însă destul de greu cu Lucho. Noi vrem să ne aștepte la Choquequirao să mâncăm (e prea devreme acum, doar ne umplem bidoanele cu apă), dar cumva nu e de acord și nici nu pricepem prea bine din ce motiv, altul decât faptul că el n-ar avea voie să intre cu măgarul în sit, lucru care nouă nu ni se pare o problemă. Dar Lucho vorbește ceva care doar seamănă cu spaniola („o castiliană de acum câteva secole, ca și cum ne-ar vorbi nouă cineva în aromână”, spune M. ușor iritat) și, de cele mai multe ori, nu pare să înțeleagă ce vrem. Dă din cap afirmativ, dar vedem că e încurcat. Iar când nu e de acord, bălmăjește trei substantive incașe legate între ele cu verbe spaniole. El, de fapt, nu ne însoțește, ci fuge de noi. De-aia o ia înainte și nu ne așteaptă niciunde. Preferă să urce muy rápido și să tacă alături de măgarul lui decât să stea și să ne asculte pe noi. Dar n-avem de ales, i-am plătit lui Nancy un arriero hablador pentru șase zile și ne-am ales cu Speedy Mutuluchito. Exasperat, M. apelează la ajutorul femeii în curtea căreia se desfășoară 63

dialogul surzilor și femeia îi explică lui Lucho, în quéchua, ce vrem: să ne dea un avans de o oră și să ne întâlnim la răspântie, înainte de intrarea în Choquequirao, pentru a mânca prânzul de ieri. În cele din urmă, Lucho dă din cap că da și se duce după măgar. Îi mulțumim femeii, iar aceasta ridică din umeri ca și cum ar zice: „Asta e Lucho! Voi l-ați luat...”

Drumul spre Choquequirao este mai blând, are și coborâșuri, prilej cu care constat că am un fel de junghi în genunchiul stâng. Pe această parte a muntelui, vegetația e mai bogată și mai variată, ceea ce explică întrucâtva și starea deplorabilă din a doua parte a zilei de ieri, când peisajul monoton, multiplicat de-a lungul întregului traseu

de cinci ore, ne-a creat impresia de nemișcare, de mers în gol și urcuș repetitiv. Azi mintea ne este ocupată ba de o vale, ba de o trecere prin pădure, printr-un pârau, peste o punte... Nici nu știm când ajungem la răspântia spre Choquequirao, ale cărui ziduri și terase de piatră le-am văzut lucind în soare pe vârful muntelui încă de acum o oră, când am trecut prin pasul Sunchupata, unde a trebuit să plătim biletul de intrare în „parcul arheologic”: 55 de soli. Acum noi îl așteptăm pe Lucho. M. se lungește pe o băncuță de bambus la umbră, iar eu fac pe botanistul amator culegând flori și frunze bizare pe care le presez între paginile agendei, încercând astfel să-mi educ privirea asupra naturii.

Când ajunge și Lucho cu Mula, mâncăm pe băncuță la botul măgarului la propriu și ne umplem bidoanele cu apă din rezerva desagilor. Cum Lucho nu are voie să intre în sit cu animalul (regulile, trecute pe biletul de intrare, sunt multe și foarte stricte: fără bețe, fără rucsacuri mari, fără corturi și butelii, fără mâncare, fără aparate profesionale de fotografiat dacă nu plătești suprataxă și, favorita mea, „Do not draw or write graffiti on încă walls”), stabilim să ne întâlnim la ora 16 în pădurea de pe vârful de deasupra cetății, după ce vom fi avut suficient timp să vizităm situl. Dacă e să-l credem pe Lucho, până în satul Maizal, unde am stabilit că vom înnopta, ar mai fi doar două ore de mers. „Crezi că îl mai vedem azi la față?”, glumește M. imediat ce ne despărțim de Lucho. 65

Ceremoniile apei

Ruinele din Choquequirao sunt răspândite pe tot dealul Sunchupata și, ca să acoperi întregul parc arheologic, ai de urcat și de coborât mii de trepte vreme de nu mai puțin de șase ore. Ni s-a părut exagerată această informație, dar acum, ajunși la fața locului, având întregul ansamblu sub ochii noștri și văzând mulțimea de indicatoare orientate în toate direcțiile, înțelegem. De altfel, ceva mai jos de ruine se află un camping amenajat într-o poieniță, pentru ca vizitatorii să nu fie presați de timp. Decidem însă că patru ore ne vor ajunge, mai ales că

nu ținem să vedem chiar tot. Suntem trekkeri, nu arheologi.

Orașul Choquequirao (Leagănul de aur) a fost construit de unul dintre fiii marelui rege Pachacuti și a devenit mai târziu unul dintre ultimele bastioane incașe, după ce avusese un rol important pe drumul dintre capitala Cuzco și triburile din jungla amazoniană. Întregul complex, care numără temple, clădiri, optzeci de terase agricole¹⁹, depozite, fântâni, canale etc., se întinde pe o suprafață de aproape două mii de hectare. Arhitectural, Choquequirao este un oraș asemănător și contemporan cu Machu Picchu, cu diferența notabilă că, în afara locurilor ritualice dedicate lui Inti, Zeul Soare, și celorlalte divinități, multe dintre structurile sale sunt asociate cu apa. Un apeduct alimenta altarele și băile din cele două piețe principale, de unde apa cobora mai departe, prin canale de irigare paralele cu scările de piatră, spre terasele săpate pe deal în jos. Complexul este împărțit în nu mai puțin de douăsprezece sectoare între care sunt diferențe de nivel de câteva zeci de metri și, chiar dacă fiecare avea un rol aparte, cele mai multe clădiri erau reședințele preoților și slujeau fie în scopuri ceremoniale, fie pentru a depozita alimente.

După căderea imperiului, Choquequirao a fost descoperit și uitat de mai multe ori de-a lungul a două secole. Prima referință modernă despre Choquequirao datează din 1768, dar orașul a fost ignorat multă vreme și abia în 1837 pictorul francez Léonce Agrand, care activa ca viceconsul în Lima, a desenat primele hărți ale edificiului, răătăcite și acestea între timp. Abia când

19 Incașii au fost un popor eminent de agricultori. Cartofii, porumbul, maniocul, fasolea, ardeiul și quinoa erau culturile lor de bază, extinse deopotrivă în zonele aride, pe care le irigau, și în zonele alpine, pe care le terasau și unde aduceau sol mănos din văi. Munca câmpului era foarte organizată și supravegheată de nobili care îi puteau pedepsi cu moartea pe cei care nu respectau zilele și programul de lucru stabilit de conducător. În limba quechua vorbită de incași nu exista cuvântul „foame”, iar singura lege morală era „Ama shua, Ama LL'ulla, Ama Q'el!”, adică „Nu fura, nu minți, nu fi leneș!”.

profesorul american de istorie Hiram Bingham, cel care avea să descopere Machu Picchu, a vizitat, mai mult întâmplător, Choquequirao, în 1909, situl a atras oarecare atenție. Primele lucrări arheologice aveau să înceapă abia în anii '70, dar excavările n-au acoperit până azi nici măcar jumătate din întreaga suprafață a complexului.

Din vechile ziduri și locuințe nu s-a păstrat mult, dar ce se vede e suficient pentru a nu considera că ai urcat până aici degeaba. Peste tot a fost plantat gazon ca formă de protecție a sitului împotriva hoților de vestigii și a profanatorilor de morminte, care au făcut ravagii peste tot pe unde au fost descoperite urmele locuirii incșilor. 67

Imperiul Soarelui la asfințit

A fost nevoie de câțiva ani pentru ca Francisco Pizarro (cca. 1471 - 1541) să-și pregătească expediția de cucerire a Imperiului Incaș²⁰. Conchistadorul l-a impresionat pe regele Spaniei Carol Quintul vorbindu-i de un teritoriu vast, bogat în aur și în argint, dar regina Isabela a Portugaliei a fost cea care, în lipsa regelui, l-a autorizat pe Pizarro să cucerească Perú. Conchistadorul mai făcuse câteva expediții de recunoaștere coborând spre sud dinspre Panamá pe coasta Pacificului, în zona aridă din nordul țării, când văzuse pentru prima dată lamele cărora le-a spus „micuțele cămile”. A numit câteva locuri: satul Cabo Blanco, portul Paita, deșertul Sechura... Indigenii fuseseră foarte impresionați de apariția spaniolilor, pe care, datorită costumelor și armurilor, îi supranumiseră Copiii Soarelui.

Francisco Pizarro ajunge la Cajamarca pe 15 noiembrie 1532. Are cu el 106 soldați, 62 de călăreți, trei archebuze și două tunuri ușoare. Regele Atahualpa are o armată de 80.000 de incași înarmați cu topoare și prăștii cu pietre, a căror tabără se află pe un deal din vecinătate, lângă niște ape termale. Pizarro îi trimite o solie prin care

20 Pentru faptele rezumate aici am folosit extraordinara carte a hispanistului american William H. Prescott A History of the Conquest of Peru (1847). Cartea poate fi citită online și descărcată gratuit de pe www.gutenberg.org/ebooks/1323.

Îl invită să se cunoască a doua zi și, peste noapte, pregătește o ambuscadă în piața orașului. Atahualpa apare spre seară într-o litieră împodobită cu ornamente de aur, însoțit de un alai alcătuit din șase mii de incași care ajung la porțile orașului cântând, îmbrăcați în costume de ceremonie și înarmați doar cu niște cuțite de ritual. Prea puternic pentru a fi suspicios, regele vrea să-i impresioneze pe spanioli prin protocolul și fastul suitei sale. În piața orașului însă apare doar capelanul dominican, care, cu ajutorul unui interpret, îi vorbește despre Sfânta Treime, crucificare, înviere și mântuire, despre apostoli și Papă; după care îi cere să treacă la catolicism și să devină vasalul Sfântului împărat Roman. Pe cât de insultat, pe atât de confuz (interpretul nu făcuse nici el o tălmăcire prea exactă), Atahualpa devine curios și-i cere Biblia, pe care, după ce o răsfoiește, o izbește de pământ: „Dacă Zeul vostru a fost omorât de oameni, precum spui, al nostru e etern și răsare glorios în fiecare zi!”

Pizarro dă semnalul și soldații spanioli ies urlând din ascunzători. Tunurile încep să bubuie și cavaleria se năpustește spre incașii care văd pentru prima dată cai. Poartă zale, au culoarea nopții, fornăie înspăimântător și sunt călăriți de Copiii Soarelui. Clinchetul clopoțelilor prinși în harnașament îi îngrozește pe incași, care rămân șocați în bătaia archebuzelor și a infanteriei cu armuri zornăitoare. Ieșirile din piață sunt deja blocate. Pizarro se avântă călare spre Atahualpa și-i ucide pe nobilii îmbrăcați de sărbătoare care-și apără regele cu corpurile lor. Litiera se răstoarnă și un soldat spaniol e gata să-l ucidă pe Atahualpa, dar Pizarro se opune și sabia se oprește în brațul său. E singura rană suferită de un spaniol în bătălia care a durat o jumătate de oră. Atahualpa e luat prizonier, în timp ce câteva mii de incași zac morți pe lângă zidurile orașului. Din cauza tensiunii în așteptarea vastei armate incașe, cei 168 de soldați spanioli făcuseră pe ei la propriu în ascunzători. Acum privesc uimiți cum sângele incașilor se scurge pe caldarâmul pieței.

Striviți de semnificația religioasă a bătăliei, generalii incași și miile de soldați aflați în tabăra de lângă Cajamarca dezertează peste noapte. Victoria spaniolilor devine, astfel, una dintre cele mai ușoare și mai improbabile din istorie.

Pentru a-și salva viața, Atahualpa promite suficient aur cât să umple temnița în care se află prizonier, iar argint de două ori mai mult. (Incașii numeau aurul „sudoarea Soarelui”, iar argintul, „lacrima Lunii”; nu făceau comerț cu aceste materiale, le transformau în bijuterii, în obiecte de cult și în ornamente exterioare pentru Templul Soarelui din Cuzco.) Un general credincios regelui adună din tot imperiul aurul și argintul promis, dar Pizarro se teme de o iminentă ripostă. În urma unui proces înscenat, regele e găsit vinovat de douăsprezece capete de acuzare, printre care adulter, idolatrie și uciderea fratelui său vitreg Huáscar, de la care abia preluase tronul în urma unui război civil. La câteva luni de la capturarea lui, Atahualpa este condamnat la ardere pe rug, sentință care îl îngrozește, căci în credința incașă focul însemna distrugerea sufletului. Preotul dominican îl convinge pe Atahualpa să treacă la catolicism în schimbul comutării pedepsei. În aceeași noapte de 29 august 1533, regele primește numele de botez Juan de Atahualpa și moare, conform dorinței sale, prin strangulare. Este îngropat creștinește. Avea 31 de ani.

Regele Carol Quintul îi scrie lui Pizarro: „Aflăm cu mâhnire despre moartea lui Atahualpa, de vreme ce era un monarh, iar condamnarea lui a fost făcută în numele justiției”. Atahualpa i-o oferise lui Pizarro pe sora lui favorită, Quispe Sisa, care, creștinată și rebotezată, îi va naște conchistadorului o fiică. Cuxirimay Ocilo, văduva în vârstă de 10 ani a lui Atahualpa, rebotezată și trimisă la Cuzco, devine și ea amanta lui Pizarro, căruia îi va naște alți doi fii.

La exact un an de la măcelul din Cajamarca, Pizarro intră în Cuzco și îl investește ca nou rege (vasal) pe Manco Cápac II, fiul în vârstă de 17 ani al lui Huáscar cel ucis de

Atahualpa. Conchistadorul este impresionat de ceea ce găsește în capitala imperiului și îi scrie regelui Carol Quintul: „Acest oraș este cel mai măreț și mai bogat din tot ce-am văzut în această parte de lume. O asigur pe Majestatea Sa că frumusețea palatelor și templelor ar fi considerată fără asemănare chiar și în Spania”. Drept urmare, în doi ani de zile spaniolii fac ce făcuseră, de fapt, și incașii cu triburile cucerite în perioada lor de expansiune: șterg brutal urmele vechii culturi, distrug templele, topesc tot aurul din Cuzco, refac vechile construcții incașe în stil colonial și umplu orașul cu biserici catolice²¹.

Însă regele vasal Manco Capac II se revoltă, face din Choquequirao un important bastion, proclamă Noul Stat Incaș și construiește în secret o reședință regală la Vilcabamba, într-un loc necunoscut spaniolilor. De cealaltă parte, Francisco Pizarro fondează Lima, dar la 26 iunie 1491 este asasinat de soldații unui guvernator rival. Înjunghiat în gât și în corp de mai multe ori, Pizarro, acum în vârstă de aproape 70 de ani, desenează cu ultimele forțe o cruce cu propriul sânge pe podeaua palatului, strigă numele lui Iisus Christos, după care este decapitat. Câțiva ani mai târziu este decapitat și Manco Capac II. În cele din urmă, fiul său Túpac Amaru, devenit ultimul conducător indigen, este de asemenea prins și decapitat de spanioli, iar Vilcabamba, ultima capitală incașă, este distrusă și abandonată. Astfel, în toamna lui 1572 apune pentru totdeauna mărețul Imperiu Incaș.²²

Hobbitul și Lamele Soarelui

Choquequirao nu este un sit foarte vizitat, în parte și pentru că e imposibil de ajuns până aici, la 3035 m

21 Fastuoasa Biserică Santo Domingo a fost clădită pe temelia de piatră a Templului Soarelui, ai cărui pereți erau îmbrăcați în plăci de aur.

22 Sub pseudonimul Antoine B. Daniel, trei autori - etnologul și specialistul în civilizația incașă Bertrand Houette, scriitorul Antoine Audouard și scenaristul Jean-Daniel Baltassat - au publicat foarte interesanta trilogie istorică INC A: Prințesa Soarelui, Aurul din Cuzco și Macbu Picchu, cetatea secretă, traduse de Simona Brânzaru, Editura RAO, 2003-2005.

altitudine, altfel decât urcând muntele pe jos câteva zile. Există planul construirii unui cablu de teleferic, dar, din fericire, proiectul a fost, cel puțin deocamdată, blocat. Printre vizitatori întâlnim și câțiva temerari cunoscuți de-ai noștri. În primul rând, newyorkeza cu care ne-am intersectat ultima oară în curte la Eufrenia, un elvețian de origine magrebiană pe nume Loi e, un cuplu simpatic de francezi, Morgan

(ea) și Thomas (el, cu care și împart aceeași marcă de tricou în aceeași culoare, motiv să ne complimentăm vestimentar reciproc), și încă un cuplu alcătuit dintr-o neerlandeză și un belgian, cu care mă și împrietenesc, pentru că omul seamănă izbitor cu chitaristul Steve Vai.

O vreme hoinăresc în toate părțile, urcând și coborând sute de trepte de piatră, dar în timp ce M. explorează singur terasele agricole, acolo unde incașii au încastrat în ziduri celebrele Lame ale Soarelui, mari de aproape doi metri, folosind doar bolovani albi, eu mă opresc și rămân pe iarbă în piața centrală, numită Haucaypata. Sunt obosit, genunchiul stâng mă deranjează la coborâre, așa că prefer să stau pe iarbă și să vorbesc cu Steve Vai, fantazând cât de grozav ar fi să putem asculta acum, în acest decor, piesa „Building the Church”. Cum aici nu există niciun fel de semnal prin satelit, discutăm despre beneficiile de a locui o vreme în afara ariei de acoperire a civilizației tehnologice. Arheo vs tehno! Omul știe ce spun încă și mai bine decât mine, pentru că e creator de jocuri pe computer, iar soția lui, ei bine, face parte din echipa de specialiști în efecte vizuale care lucrează pentru blockbusterele turnate în Noua Zeelandă:

Oare am văzut vreun film la care a lucrat soția ta? Îl întreb.

Cam greu să nu, râde el și îmi înșiră câteva titluri: *Avatar, X-Men, The Hobbit...*

Îmi masez liniștit genunchiul și îl ascult pe Steve Vai povestindu-mi câte ceva despre Noua Zeelandă, când deodată se oprește și arată cu brațul întins undeva deasupra mea: „Cel care strigă nu e omul vostru?” Mă

întorc și, da, are dreptate: sus de tot, unde zidurile cetății se pierd în pădurea din vârful muntelui, cocoțat într-un copac, un hanorac albastru își agită mânecile strigând. Mă uit la ceas, e deja ora 17, iar M. nu s-a întors de la expoziția murală cu lame. Am pierdut noțiunea timpului, iar acum stau ca pe ghimpi așteptându-l pe M. să se întoarcă din cel mai de jos sector al citadelei. Între timp, francezii și Loac, însoțiți de ghizi, se pregătesc să coboare în partea cealaltă a cetății, spre camping. Soția lui Steve Vai apare și ea însoțită de ghidul lor și ne luăm rămas-bun. Într-un târziu, se întoarce și M., împreună cu ultimul grup de turiști.

Istoria se cam repetă. Nu mai avem timp să ajungem la Maizal, e deja cinci! îi spun, fără să aduc în discuție faptul că genunchiul mă sâcăie la coborâre.

Rămânem și noi în camping, avem cort, avem totul la noi...

Păi și Mula? N-ai auzit că nu avem voie să intrăm cu măgarul în camping?!

Îi convingem noi, doar n-o să ne lase să dormim în pădure, spune M.

Asta dacă reușim să îl convingem înainte pe Lucho.

Pe apeduct în sus în primă fază nu ne dăm seama pe unde anume e scurtătura care ne-ar putea scoate din cetate direct la poteca de pe munte. La venire am intrat pe un drum ocolit, prin partea cealaltă a cetății, dar acum hanoracul albastru e chiar deasupra noastră, îl vedem agitând mânecile, îl auzim strigând. M. O ia înainte urcând spre piața superioară, care e construită în trepte pe munte, dar când ajungem la ultimul nivel, la șaiszeci și cinci de metri deasupra pieței centrale, ne trezim în fața unui zid de peste doi metri fără nicio cale de 73

Leșire. M. sare un zid lateral mai scund și după câteva minute îl văd apărând din tufișuri sus pe creneluri.

Nu vrei să te duci doar tu și să ne vedem direct în camping? îi strig de jos, din curte.

Bine, spune M., dar dacă Lucho nu vrea să ne întoarcem?

Îl convingi tu, doar n-o să ne lase să dormim în pădure, îi repet vorbele.

M. nu mai pierde vremea și, cum apeductul pare singura cale de acces pe munte în sus, începe să urce pe marginile lui ca pe treptele unei scări și, în curând, dispare în pădure. De unde m-am oprit, din curtea cea mai de sus a cetății, privesc în jos orașul deloc furnicar, căci între zidurile de la Choquequirao n-a mai rămas nimeni. E liniște și priveliștea e minunată, dar începe să se întunece, M. a dispărut în pădure, iar mie singurul lucru care-mi vine în minte („Dacă se rătăcește? Dacă nu se-nțelege cu quéchuanul și-l ia la bătaie?”) e să-mi las rucsacul lângă zid și să o iau ușurel pe urmele lui. În curând urc și eu apeductul și mă trezesc în pădure cățărându-mă pe un sistem de alimentare cu apă construit de incași înainte ca Neacșu să-și trimită scrisoarea către judele Brașovului. Să mă întorc chiar nu mai are vreun sens, continui să urc apeductul și, din când în când, îl strig pe M., care-mi și răspunde spunându-mi să părăsesc apeductul pe partea stângă când ajung la un știu ce copac îndoit, să n-o țin înaintea, că pic de pe munte. Mă rog, nu cred că a zis chiar așa, dar mie asta-mi trece prin cap, că apeductul are și el un capăt, să nu uităm că cei care l-au construit se închinau la Soare (și, pe bune, căruia alt zeu mai puternic și mai glorios te-ai putea închina!?), de-asta au ridicat cu spinarea și au rostogolit cu brațele, în lipsa roții și a animalelor de tracțiune, pietrele pentru cetățile astea la mii de metri altitudine, ca să fie aproape de Soare, de cer, de văzduh, de hăul care începe abia după ce se termină muntele.

Continui să-l strig, iar el continuă să-mi răspundă și, în cele din urmă, văd și copacul îndoit, sar peste el, trec printr-un șanț și ies din tufiș chiar sub burta măgarului. Pricep imediat că Lucho refuză să înnoptăm în campingul din vale, iar M. este deja enervat de încăpățânarea quéchuanului, care-o ține pe-a lui că n-are voie cu măgarul în sit (ceva legat de contaminarea cu bălegar a pânzei freatice), care măgar a mai fost ieri noapte și mușcat de un

liliac, e foarte agitat... Ne dă dreptate că nu mai avem cum ajunge la Maizal decât dacă mergem două ore pe întuneric – dacă mergem *muy rápido* două ore, altfel trei! Noi refuzăm categoric să ne continuăm drumul, îi spunem că suntem obosiți, că ne e foame, că nu mai avem chef, că îi convingem noi pe paznici să ne lase cu măgarul înăuntru, îi și plătim dacă e nevoie, dar Lucho nu și nu! M. Își pune mâinile în cap, se întoarce cu spatele și începe să-njure înspre copaci, când eu găsesc argumentul decisiv pentru rămânerea peste noapte la Choquequirao: am lăsat rucsacul în cetate și până îl aduc vom mai pierde o oră.

Lucho n-are de ales și se-nvoiește. M. vrea să se-ntoarcă cu mine pe apeduct, să luăm împreună rucsacul din cetate. „Ești nebun?! Dacă îl lăsăm singur, ăsta e în stare să plece spre Maizal”, îi spun și izbucnim amândoi în râs. Așa că M. rămâne să coboare cu Lucho și Mula pe poteca din pădure, iar eu mă întorc prin tufişuri până dibuiesc apeductul. Frunzişurile sunt dese și între timp lumina a scăzut, în pădure e aproape întuneric, așa că dau să scot frontala să văd pe unde calc, să nu mă prăbuşesc cu capul înainte pe apeduct în jos... Dar frontala e în rucsac. La fel și ochelarii de vedere. N-am nici beţele cu mine. Și cum cobor, genunchiul începe să mă sâcăie, nu mai zic de gamba inflamată. În plus, s-a lăsat și frigul... Ca să-mi rezum situația: sunt în curul gol sus, pe munte, deasupra cetății incașe. Sunt singur și e deja noapte.

Caut prin tufişuri și dau de un băț destul de solid cât să tatonez unde pun piciorul și să mă sprijin în el, iar cu mâna cealaltă mă țin de crengile joase ale copacilor, dacă cumva alunec, măcar să nu mă duc de-a berbeleacul. Picioarele îmi tremură de la efort și abia mai pășesc... Când apeductul iese însă din pădure, mă opresc uluit de frumusețea care se desfășoară deodată sub ochii mei: soarele abia a scăpătat și toată culmea lanțului muntos în mijlocul căruia se ridică vârful Pumasillo (6.000 m) este o panglică portocalie ce desparte cerul de pământ. Păsările de pradă scot câte un țipăt făcând valea să răsunе, râul se prelinge ca un firicel de mercur pe fundul canionului, iar

ruinele de piatră ale cetății s-au înroșit de parcă ar fi un labirint de cărămidă în flăcări. Mă așez pe apeduct și privesc Anzii ca pe-un screensaver al lumii.

Când vârful munților devine roz, știu că mai am doar câteva minute până să se întunece de tot, așa că mă grăbesc să cobor ultima porțiune din apeduct și sar de pe creneluri în curtea de sus a cetății. Când ajung la rucsac

75

Îmi dau seama cât de mult a scăzut temperatura. Îmbrac fâșul, îmi așez frontala și, cu bețele în mâini, cobor sutele de trepte până în Haucaypata, piața principală. Se face întuneric, fasciculul lanternei mătură culoarele de piatră și chiar când mă apropii de poarta principală, pe zidul de lângă mă trezesc ținut de trei perechi de ochi lucind în noapte. Par trei pisici, dar pe aici nu sunt pisici, pe aici sunt pume, care sunt tot un fel de feline, dar mai mari, feline care își așteaptă prada tolănite pe zidurile calde...

Cele trei pume au însă pene și cioc încovoiat, sunt păsări de pradă, nu știu care anume, oricum unele de talie mare, așa se explică ochii lor care continuă să mă fixeze fosforescent în lumina lanternei. Aș rămâne să le mai privesc, aș rămâne să mă mai privească, dar e târziu și totuși nu-mi vine să înaintez, hipnotizat de ochii lor. În cele din urmă mă apropii lent de poarta cetății și păsările își iau zborul pe deasupra mea cu fâlfâitul unor vele în bătaia vântului. Odată ajuns pe poteca ce leagă cetatea de campingul din vale, apare din întunericul nopții Lucho, trimis de M" pe care-l îngrijorase întârzierea mea. Cum niciunul dintre noi nu știe spaniolă, urmăm cărarea în liniște până dăm de răspântia din pădure unde ne așteaptă M. și Mula. O iau înainte, căci doar eu am lanternă, și coborâm prin pădure ferindu-ne din calea liliiecilor care zboară haotic pe culoarul cărării printre copaci. Deci Lucho nu fabulează.

În camping e plin de măgari, căci toți turiștii campați aici au fost aduși de ghizi și cărăuși. Nu găsim apă caldă la grupurile sanitare, așa că nu ne spălăm nici azi. Montăm

cortul lângă francezii Thomas și Morgan și rămânem o vreme la povești cu ei. Mai mult M., care le face în franceză o scurtă introducere în Noul Val al cinematografilei românești. E prea târziu și suntem prea obosiți să mai mâncăm (Lucho oricum a dispărut să priponească măgarul și va dormi la comun într-o incintă cu ceilalți arrieros), așa că ne vârâm în sacii de dormit, cum deja ne e obiceiul, înainte să se facă 19.30. Nu înainte ca M. să mai tragă o repriză de scărpinat și să blesteme țânțarii care l-au ciuruit și astăzi, în ciuda sprayului de protecție. Suntem foarte obosiți. Toată seara am încurcat cuvintele: am spus „coridă” în loc de „toridă”, „lavabilă” în loc de „frontală” și „licurici” în loc de „lilieci”.

Cu ochii închiși, încerc să revăd imaginea apusului de deasupra cetății, aud din nou țipătul păsărilor de pradă planând în orizontul portocaliu, alunec ușor eu însumi în somn... până când M. Începe să sforăie ca un om împlinit și fără griji.

La Río Blanco am șezut

și-am plâns mmKwhmătk IÜIB

V. - i * „- îi - t

„MSI I

6

jabr S „i, /.

— Y

V

? / - Y! í ííí-U;

a f / fy /

çf - t

Yv-Arv Y

r v fefc-A.

t îl í u

V" i " ¥

Y

fv - V...

...A &

I".

H1

«V...

Pinchinoyoc-Maizal

Francezii ne oferă un pachet de biscuiți în loc de micul dejun. Din proviziile noastre au mai rămas doar niște avocado, vreo două conserve de pește și lipie, adică nimic din ce-am mânca la ora asta, puțin trecut de șapte.

10 mai

Drumul spre Maizal este cumplit, nu știm cum își imagina Lucho că l-am fi putut face aseară, în buza nopții! Odată ce ieșim din pădure, dăm de poteci înguste, stâncoase, pe marginea prăpastiei, unele străbătute de firicele de apă. Spre binele nostru, nu trebuie să ne mai încredem în judecata și aproximările lui Lucho. Am plecat din camping înaintea lui, oricum ne va prinde din urmă, el cu plămânii lui de animal de munte, însoțit de un măgar agitat de mușcătura unui liliac. Primele ore ale dimineții sunt întotdeauna bune, răcoarea e plăcută, natura e proaspătă, miroase altfel, se aude altfel. N-avem nevoie de prea multă apă (nici n-am avea după ce-o bea, n-am mai mâncat ceva cald și consistent de mai bine de douăsprezece ore), dar traseul e în continuare abrupt și neprietenos, ne întrebăm oare cât mai poate urca. Tragem de noi și înjurăm bolovanii până când ajungem la trecătoarea Choquequirao (3 250 m), de unde drumul va coborî ore bune până la Rio Blanco, unde am convenit cu Lucho să luăm prânzul.

Deznădejdea

De unde ne aflăm, vedem poteca șerpuind pe munte în jos printre arbuști și pare interminabilă, iar soarele s-a ridicat suficient cât să ne ardă. Peisajul devine din nou foarte arid, numai bolovani și cactuși, iar ici și colo, ca niște minuni ale florei, orhidee sălbatice și câteva plantații de coca... Un singur pas, un pas ca atâția alții, coborând simplu, pășind banal de pe o piatră pe alta, și genunchiul stâng îmi cedează: durerea îmi răspunde în creieri, mă îndoiaie, dacă n-aș fi avut bețele m-aș fi prăbușit în țărână! Imediat ce-mi revin încerc să pășesc și nu-mi mai pot îndoi

genunchiul. Durerea explodează sub rotulă la orice mișcare. Dacă vreau să mă mai sprijin cât de cât pe piciorul stâng, trebuie să fac în așa fel încât să nu-l îndoi. M. și Loïc mă ajung din urmă, mă repliez calm și le fac semn s-o ia înainte. M. vede că ceva e-n neregulă, dar nu-i pot spune *cât* de grav și el înțelege din privire că deocamdată e mai înțelept să nu mă întrebe nimic.

O vreme mă chinui căutând metode de a coborî și de a-mi folosi piciorul fără să-l îndoi. După mai multe mișcări stângace, care-mi transmit durerea în toată partea stângă a corpului, lungesc bețele cu 30 de cm și mă susțin în ele ca în cârje, folosind dreptul ca picior de sprijin, aducând, printr-o mișcare laterală amplă, și piciorul stâng. Iar ca să nu-l îndoi din reflex, îl înfășor strâns cu bandana. Cobor nefiresc, cu mișcări legănate, mecanice. Zombie în Anzi! Durerea nu dispare, dar e suportabilă, pot merge, sunt cât de cât deplasabil, deși îmi ia ceva timp până mă obișnuiesc cu felul acesta de a coborî. Mai mult sar într-un picior și mă sprijin în bețe. Mă ajung din urmă, cu măgarii, Lucho și Carlos. Mimez oboseala, le fac loc să treacă, iar 81

eu continui să țopăi în urma lor încercând să nu las distanța dintre noi să crească prea mult. Încep să respir pe gură și să scot gemete la fiecare pas. Mă gândesc ce ghinion, și, de fapt, ce-i cu genunchiul: e temporar sau așa o să mă țină de aici încolo? Și pe măsură ce sar cu piciorul drept înainte dintr-un bolovan în altul, îmi vin în cap toate urmările nefaste ale faptului că nu-mi pot îndoi piciorul. În primul rând, cum urc muntele până la Maizal, presupunând că sunt în stare mai întâi *să cobor* până la Rio Blanco? Cum cobor mâine până la Yanama, presupunând că reușesc azi cumva *să urc* până la Maizal? Și cum mai ajung eu până la Machu Picchu? Asta e, o să iau autobuzul, ca toți turiștii all inclusive septiiagenari... Dar Canionul Colea? Dar izvorul Amazonului? Dar Nevado Mismi? Adică 5600 de metri altitudine! Doamne, Doamne! Mi-e ciudă, ciudă, ciudă. Plesnesc, îmi vine să urlu de ciudă. Apoi frustrarea lasă brusc locul deznădejdiei și simt cum îmi dau lacrimile și sunt *atât* de conștient că plâng,

dar, mai ales, că am tot *dreptul* să-mi manifest astfel disperarea, încât mă așez pe o piatră la marginea cărării și mă las la cheremul emoției. Cum să fi ajuns până aici și să nu fac ce mi-am propus!? Cum să fi străbătut atâta cale degeaba?! Doar pentru asta, doar pentru... nimic!? E imposibil, e prea mare ghinionul, mă gândesc, ca și cum amplitudinea unei drame neașteptate ar fi propriul ei contraargument, ca și cum pentru dezastrele personale ar exista vreodată motive.

Îmi șterg lacrimile și privesc în vale cât de mult am rămas în urma celorlalți, niciodată n-am fost atât de neputincios, dar știu că deznădejdea e un păcat ca oricare altul, eu însumi am scris asta undeva, așa că strâng din dinți și continui să țopăi printre bolovani reglându-mi respirația în funcție de fiecare săritură. Pe măsură ce deprind mișcarea, îmi impun și un oarecare ritm și reușesc ca măcar din depărtare să arăt ca un om care coboară muntele. Dar roțițele gândurilor continuă să macine fatalismul situației. Mă irită și faptul că risc să devin o povară pentru M. Nu că n-ar face orice pentru mine (M. este probabil cel mai altruist om pe care-l cunosc), dar mi-e rușine, exact așa, pur și simplu mi-e rușine de slăbiciunea mea, îmi crapă pielea de rușine, ca și cum neputința ar fi vreo vină impardonabilă... Aș intra în pământul ăsta arid doar să nu fiu nevoit să recunosc că am un corp pe care nu-l mai pot folosi cum trebuie aici, la mii de metri altitudine, la zeci de kilometri depărtare de primul sat cu drum, *la mamă dracu-lui!*

La un moment dat se deschide în fața mea perspectiva unor terase de piatră, unul dintre enormele amfiteatre agricole construite de incași peste tot în Anzi. Locul se numește Pinchinoyoc (Apa țâșnitoare), datorită unui izvor care țâșnește dintre stânci deasupra teraselor și care avea odată rolul de a iriga culturile. Aici s-au oprit cu toții, ca și cum m-ar fi așteptat. Carlos îi pregătește prânzul lui Loïc, iar M. și Lucho beau apă și îmi dau de înțelese că ne vom odihni cât e nevoie la umbra ruinelor.

Când ne reluăm coborârea, îmi dau seama că pășesc

tot mai prudent, că pășesc cu *frică* să nu revină durerea la intensitatea de mai înainte. Odihna mi-a prins bine, am un unguent anti-inflamator cu mine și mi l-am aplicat din abundență în zona ligamentului exterior al genunchiului. În pauza de mai devreme, l-am întrebat pe Carlos cât crede că mai e până la Maizal: „Pentru cineva în starea ta, nu știu...”, a zis și a clătinat din cap. Putea să fie mai amabil, idiota!

Trecem pe sub copacii cu mustățile plantelor parazite atârând cenușii deasupra noastră (dacă Tim Burton ar face un film solar, așa ar arăta decorul) și începem să zărim, pe versantul opus, poteca în oglindă pe care o vom urca după-amiază. Gândul că a mai rămas atât de puțin de coborât până la Rio Blanco mă trage după el, dar când, în sfârșit, ajungem în albia bolovănoasă a râului constat că mai avem de mers o bună bucată de drum până la puntea primitivă împletită din crengi de copac. Din fericire, durerea m-a mai lăsat și acum m-am deprins cu noul stil de coborâre, deși mi-e clar că forțez piciorul drept mult peste limitele normale. Apa râului e foarte rece și nu fac baie, doar mă stropesc puțin și mă curăț de praf, după care mă întind pe stâncă la umbră, în așa fel încât genunchiul, care, din fericire, nu s-a umflat să rămână în soare după ce i-am mai aplicat un strat de unguent. M. meditează privind în aval, iar eu ațipesc ascultând apa involburată a râului. Când ne revenim, împărțim restul proviziilor. Îl întrebăm pe Lucho cât de lung e drumul până la Maizal și Lucho ne spune că două ore. Îl întrebăm și pe Carlos, iar acesta mă privește lung și ne spune adevărul: patru ore. Ridicăm privirea spre muntele care se înalță dincolo de punte, dar cumva am convingerea că nimic rău nu mi se va mai întâmpla azi.

După două ore de urcat cu stoicism, fără nicio porțiune dreaptă, aceeași succesiune nesfârșită de zigzaguri brăzdând coasta muntelui, fără niciun 83

loc umbros unde să te așezi, urcând printre tăunii care înțepă prin haine și sub un soare insistent, suntem terminați. Dar nicicând n-am preferat mai mult oboseala ca

acum, când, odată cu urcușul, durerea din genunchi s-a retras în cochilia ei de carne. Abia mai tragem de noi, ne odihnim tot mai des și fără să ne mai așezăm, dar o facem împreună, umăr la umăr, cot la cot, genunchi la genunchi. Am rămas din nou cine știe cât în urma lui Lucho, fără să fim convinși că ne va aștepta la jumătatea traseului, așa cum i-am cerut din nou, cât se poate de clar. Când ne oprim să ne tragem sufletul îl strigăm cu mâna la gură privind pe munte în sus: „Luchooo! Luuuchooo! Luchitooo!”

Nimic.

Apa se consumă repede și încep să beau cu măsură, câte o linie de pe marcajul bidonului la fiecare jumătate de oră. Încerc alte jocuri pentru a-mi distrage atenția de la efort: să dau nume spaniole dinților, să număr câte refrene de cântece pop latino sunt în stare să fredonez... M. propune să jucăm Fazan cu nume de trupe care încep cu M, litera numelor noastre, doar că niciunul nu mai are chef cu adevărat de o altă competiție. La un moment dat, în praful potecii sau în tufișurile de pe marginea drumului apar boabele de aguaymanto. Le culeg de pe jos, le scot din foița lor uscată și le sparg între dinți. Sunt acrișoare și îmi dau iluzia că vitaminele lor mă ajută, doar se cheamă cătina incașă²³. Îi culeg un pumn și lui M., dar el dă din mână obosit că nu. Îmi amintește de cărările din Himalaya și pentru o vreme uităm oboseala cu prețul nostalgiei: ce cărări frumoase, ce recompense ale peisajului, ce comuniune cu natura! Ne amintim cât de des întâlneam sate adevărate, unde mâneam și beam cu localnicii în casele lor, nu ca acum, când așezările sunt doar două colibe ce poartă un nume doar pentru a figura pe un traseu și o hartă. Nu doar efortul, ci și monotonia mediului ne obosește. Tricourile sunt flească pe noi, nu le mai suportăm, dar la fel e și mintea noastră. După doar câteva ore suntem mai mult decât epuizați, suntem demotivați și iritați. M. Începe să înjure și să-și promită că nu va mai urca niciodată niciun munte: „Tot restul vieții vreau să-mi

23 Pentru conformitate, *Physalis peruviana*.

petrec vacanțele la nivelul mării!"

Apukunas. *Nu percepem nimic altceva. În afara efortului nostru, căci nimic în jur nu mai e de văzut: versantul pe care-l urcăm e același cu versantul coborât, doar punctele cardinale s-au inversat. Aceeași vegetație uscată, prăfuită, de culoarea pământului de o parte și de alta, multiplicată abominabil în oglinda râului. Nu avem puncte de reper, nu știm unde anume pe scara muntelui ne aflăm, suntem prinși între culmile astea care se divid fără imaginație. Din când în când ne așteptăm unul pe altul, găsind confort în oboseala celuilalt, căutând motivație în simpla însoțire. Nu vorbim mult, iar când o facem folosim puținele cuvinte pe care ne îndurăm să le rostim pentru a blestema drumul ăsta abrupt, monoton de abrupt, fără niciun fel de variație, un drum jară sens, un drum care se continuă din el însuși, care îți lasă impresia că nu se va termina niciodată, că nu are de ce să se termine vreodată! Poteca asta, urcând în stânga, apoi urcând în dreapta, apoi urcând în stânga din nou și tot așa... Zigzagul ăsta numit cărare este un desen escherian: o cărare care te conduce spre ea însăși, o cărare ce urcă înspre capătul ei de jos, o cărare pe care o urci coborând la nesfârșit! Calzados de senderos infinitos, da, suntem „încălțați cu poteci infinite”, coborâm „povârnișuri în flagrant delict”, în genunchi port ca pe „mica iguană în sertarul ei, durerea”, în timp ce „suspîn pământ și agăț orizontul”, „azi viața îmi place mult mai puțin” - îmi răsună în cap alte versuri răzlețe din poemele lui Vallejo. M. & M. - ne-am imaginat avatari pereche ai lui Don Quijote, cu Lucho și Mula în chip de Sancho Panza și Rosinante; dar nu suntem decât dubla proiecție a unui Sisif coborând pe banda lui Mobius. Ce urc, M. coboară, ce cobor eu, M. urcă! Sună ca un cântec, un refren ritmat în loop. Un loop psihedelic cumbia!*

S-a lăsat seara și Lucho nicăieri. De ce nu răspunde când îl strigăm? Oare n-am străbătut nici măcar jumătate din drum? Ce dracului căutăm noi aici, măi M? De ce n-am rămas în piața din Cuzco să bem freshuri din toate fructele

alea necunoscute papilelor noastre? Spune-mi încă o dată că n-o să mai plecăm niciodată pe munți, că o să ne întindem ciolanele pe nisipul mării, că o să trândăvim la umbră până va da bătrânețea peste noi. Dar M. Încearcă o glumă:

Parcă suntem Robert Redford și Nick Nolte pe Appalachian Trail...

Dar fără moteluri cu prosoape curate.

În cele din urmă Lucho ne răspunde de undeva dintr-un desiș de deasupra noastră, dar ne ia o jumătate de oră până să ajungem la el. Pe ultimii metri, M. se oprește pe cărare, își desface brațele și urlă cât poate: „¡No puedo mas! ¡No puedo mas!” Deasupra lui se vede luna, care a răsărit deja, și aş striga și eu dacă nu m-ar pufni râsul, căci în ciuda pălăriei lui de soare, seamănă cu unchiul Teo din *Amarcord*}, care, urcat în copac, strigă din toți bojocii: „Voglio una donnaaa! Voglio una donnaaa!”

Lucho nu ne așteptase la jumătatea traseului, așa cum ne-a fost vorba (normal că nu!), ci la doar un sfert de oră de Maizal. Te mai poți supăra pe el!? Am avansat nesperat, cât n-am fi îndrăznit să ne închipuim. Luchito o ia înainte cu măgarul și îl urmă, decizi să ne ținem de el, însă omul are plămâni pe care nu-i folosește doar la strigat și, în întunericul care se lasă, îl pierdem din nou. Dar nu e prima dată când eu și M. suntem călăuziți de lună pe drumul spre o casă dulce, care nu e a noastră.

Cuhnia Silberiei

Aflat la 3.000 de metri altitudine, Maizal înseamnă o singură gospodărie: ogradă și grajduri pentru vite, colibă de chirpici acoperită cu paie, magazie, iar în spate o poieniță de unde se vede tot lanțul muntos în mijlocul căruia tronează înzăpezit, în ultima pâlpare a apusului, vârful Marcana. Înainte să ne monteze cortul lângă cel al lui Loi e (a ajuns înaintea noastră, dar la fel de greu, ni se plânge), Lucho se apropie timid de noi și ne roagă, cu puținele cuvinte știute, să nu-i dăm numele când gazda ne va întreba pentru câți oameni să pregătească cina. „De ce?”, îl întrebăm în cor. Ei bine, se pare că Lucho al nostru

a fost căsătorit cu sora acestei femei și nu se bucură de prea multă simpatie din partea foștilor cumnați. Nu astea sunt cuvintele lui, dar înțelegem despre ce e vorba. Înțelegem că are și un copil, pe care nu-l crește el. Ia te uită! Oricum, nu e de mirare că pe munții ăștia, cu sate atât de mici și de izolate, oamenii sunt înrudiți. 87

S-a lăsat brusc frigul, așa că mergem să ne încălzim în coliba unde ne așteaptă prima noastră cină caldă de la spaghetele surorii Eufreniei. Acoperită cu paie, coliba are pământ pe jos și e compusă din două încăperi delimitate de o mușama găurită și spoită agățată de tavan în chip de perdea. Prima încăpere e bucătăria cu sobă din lut fără plită (sub care dorm două pisici), în jurul căreia se află ceaune și găleți de plastic, un raft de lemn pentru veselă și o măsuță acoperită cu mușama. Am mai intrat în astfel de colibe și în munții Himalayei; dacă bogăția are grade de variație, sărăcia e peste tot la fel. În cealaltă încăpere nu se află decât o canapea de lemn sub care zărim aliniați ochișorii unei duzini de porcușori de Guineea. Se doarme în podul colibei, unde se ajunge urcând o scară de lemn, pe o saltea de paie așezată exact deasupra sobei. Deși ne înghesuim cu toții în jurul mesei (inclusiv Carlos, dar fără Loi c), nu avem loc. Mai vin în colibă încă doi bărbați. Au urcat muntele din Yanama pentru culesul porumbului și vor înnopta în fânar. Abia ne vedem la față, căci în afara focului din sobă singura sursă de lumină este un bec chior, care atârnă deasupra ușii, alimentat de o mică baterie solară montată în ogradă. Coliba nu are ferestre.

În timp ce Silberia, ajutată de o femeie bătrână care nu vorbește spaniola, ne pregătește o supă de dovleac (toate vasele și ustensilele necesare gătitului sunt împrăștiate direct pe pământ, printre cei doi câini care dau ocol ceaunelor), urmăresc amuzat agitația porcușorilor din încăperea cealaltă. Număr douăzeci și doi și observ sub canapeaua de lemn o mână de paie și un castron cu apă. M. discută cu cei doi culegători de porumb despre agricultură (vreamea le permite să recolteze cartofii de două ori pe an), singura lor ocupație, cei care lucrează în

oraș fiind foarte puțini. Fabian, soțul Silberiei, este un norocos, căci are un serviciu în Cuzco, unde e plecat toată săptămâna, iar bătrâna care curăță dovlecii este, de fapt, mama lui. Silberia și Fabian au o fetiță de trei ani pe nume Angelika, pe care bătrâna quéchuană o strigă Angie, dar fetița nu răspunde, e preocupată să scoată mâțele de sub sobă cu un băț. M. are în buzunarul gecii un set de creioane de colorat și i-l dă fetiței, care îl întoarce curioasă pe toate părțile. Culegătorii de porumb ne spun că și ei au copii mici și, din fericire, am la mine două mașinuțe cu care îi fac fericiți la gândul că-și vor face fericiți copiii.

Lucho intră pe ușa colibei chiar înainte ca Silberia să ne pună în față castroanele cu supa de dovleac. Nu știm dacă și cei doi bărbați din Yanama sunt la curent cu sentimentele stârnite de apariția lui Lucho la masa fostei cumnate, dar momentul de vagă stânjeneală e depășit repede și oamenii încep să vorbească unii cu alții. După doar câteva linguri din supa fierbinte și aromată, îmi dau seama totuși că nu pot mânca, mi-e greață, poate de la oboseală, nu știu, dar nu pot înghiți. De felul doi, ouă ochiuri cu orez fiert și cartofi prăjiți, nici nu mă ating. Beau doar compotul de mere și privesc mașinuțele de lângă castroanele cu supă ale culegătorilor, care mănâncă cu multă poftă. Mi se face cald, mi-e rău de-a binelea, poate e oboseala celor cincisprezece kilometri parcurși, poate abia acum somatizez spaima provocată de durerea de genunchi, îmi vine să vomit și mi-e frică să n-o fac în cuhnia Silberiei. Ies afară în aerul rece să mă liniștesc...

Zăpada de pe versantul Marcana lucește în lumina lunii și mă gândesc la ce ne-au spus culegătorii de porumb despre acest vârf al cărui nume în quéchua înseamnă Capcană: culmea formează un ocol din stânci spre care muntenii, însoțiți de câini, gonesc țapii până îi încolțesc ca într-o capcană. Pe noi ce ne-a încolțit aici?

În O)

„O o „O

San Juan-Yanama

Dimineață, în timp ce îmi aplic unguent pe genunchi

și constat că unghia degetului mare de la piciorul stâng mi s-a nnegrit complet, M. se plânge că n-a dormit mai deloc din cauza mâncărimii de la înțepăturile țânțarilor. Constat că și eu port semnele înțepăturilor pe brațe și pe gambe, dar M. e plin și se scarpină îngrozitor, ca și cum ar avea o reacție alergică.

11 mai înainte să plece la munca câmpului, Silberia ne oferă la micul dejun supa de dovleac rămasă de aseară. Mâncăm în tăcere alături de Lucho, în timp ce lumina dimineții pătrunde pe ușă în coliba fără ferestre. Îi aduc Silberiei caserola de voiaj și mi-o umple cu ouăle, cartofii și orezul pe care nu le-am putut mânca aseară. Alimente nu mai avem, până diseară nu mai trecem prin nicio așezare, iar Silberia nu are ce să ne vândă din magazia ei decât niște biscuiți (pe care îi cumpără M.), câteva batoane de ciocolată expirată (pe care le cumpăr eu), apă, câteva banane și băuturi energizante (din care cumpărăm amândoi). Nu doar că Nancy este cea care ni l-a recomandat pe Lucho divorțatul, dar tot ea a estimat greșit și cantitatea de alimente necesară drumului. Cum ar zice John Steinbeck, călătoria este precum căsătoria: cel mai sigur mod de a te înșela este să crezi că o poți controla!

Plecăm, ca de obicei, înaintea lui Lucho. Pădurile de nori se ridică ușor deasupra muntelui unde se află ghețarul Corihuarachina, drumul are zone înnămolite, iar urcușul e mai blând și, pe alocuri, străbatem chiar porțiuni plane. La mai puțin de o oră de la plecare, cu M. rămas undeva în spate, întâlnesc un francez solitar în căutare de apă. Îmi spune că sunt un grup de patru, seara trecută au ratat poteca spre Maizal, s-au rătăcit și au găsit cu greu un loc unde să-și poată monta corturile, dar au plecat spre Yanama fără apă, unul dintre ei suferă de sete, iar el s-a detașat de grup căutând un izvor în direcția opusă. Îi spun că până la Maizal e drum de o oră, că nu va mai întâlni pe nimeni la colibă, dar că în grădină curge, totuși, un izvor cu apă potabilă, dată fiind altitudinea la care ne aflăm. I se pare mult o oră și decide să se întoarcă spre Yanama. Deși știm de la oamenii de aseară că pe acest drum, vreme de

cinci-șase ore, nu vom da peste niciun izvor, îi ofer jumătate din apa mea și francezul pleacă grăbit să-și ajute tovarășul. Peste ceva mai mult de o oră prind din urmă întregul grup oprit la gura unei peșteri din care se scurge un biet fir de apă adunat într-o băltoacă cu mângă pe fund. Sunt veseli, francezul mă prezintă, iar băieții îmi strâng mâna recunoscători. Cel care suferise de sete e danez și el îi convinsese să urce și pe întuneric, ratând astfel răspântia spre Maizal. Probabil așa am fi pățit și noi dacă ne-am fi continuat drumul spre Marampata.

E de urcat destul și pe aici. Intrăm pe o cărare incașă pavată cu piatră, dar mie și genunchiului meu ne convine. M. a rămas undeva în urmă, l-am tot strigat și mi-a răspuns de fiecare dată. Când ajung pe un fel de platou cu câteva deschideri largi săpate în munte și o grămadă enormă de pietriș la intrare, știu că asta trebuie să fie Minas Victoria, o fostă mină de argint folosită în timpul colonizării. Aici e jumătatea drumului până la Yanama, așa că mă opresc și, în așteptarea lui M., îmi iau prânzul direct din caserolă: 93

ouă ochiuri, orez și cartofi prăjiți, toate reci. Mestec și mestec, dar înghit greu, număr până la douăzeci și apoi înghit, n-are gust, în continuare nu mi-e foame, însă trebuie, știu că trebuie să mănânc. Când ajunge și M. pe platou, mă salută de la distanță și se tolănește pe o stâncă. Lucho ne-a depășit de mult, dar nu ne mai punem speranțe că ne va aștepta undeva. Oricum, am hotărât să ne despărțim de el și, deși i-am plătit lui Nancy serviciile lui pentru încă două zile, am convenit cu M. să profităm de faptul că Yanama este primul sat cu ieșire la drum din acești munți și să scurtăm trekkingul, luând o mașină până la Santa Teresa. I-am mărturisit lui M. prin ce-am trecut cu genunchiul spre Rio Blanco și a înțeles că nu are rost să forțez, măcar câteva zile. Probabil și el răsuflă ușurat că la căderea serii vom fi încheiat socotelile cu traseul Choquequirao, care, s-o spun pe-a dreptă, a cam scos unul din noi.

Până la trecătoarea San Juan (4200 m) mai avem o oră de urcat cărarea pavată cu piatră a incașilor. Undeva

sus, în dreapta noastră, se înalță vârful

94

95

Choquetakarpo și chiar în trecătoare întâlnim o familie care începe construcția unei case. Ne odihnim pe iarbă și urmărim cum cei doi bărbați, tatăl și fiul, ridică primii stâlpi de lemn pe care îi fixează cu piatră și mortar. Sub soarele amiezii, bărbații muncesc în tăcere cu gesturi lente. E emoționantă strădania lor de a-și ridica o casă tocmai aici, la altitudinea asta, în bătaia tuturor vânturilor, la două ore distanță de urcat/coborât muntele până la cea mai apropiată așezare omenească. E ceva mitic în aceste prime gesturi ale lor și îi admir pentru munca dificilă la care se înhamă, căci va veni în curând iarna și vor trebui să abandoneze lucrul pentru o vreme, și cine știe când vor termina construcția. Femeia mai în vârstă ia toporul și coboară printre stânci, de unde se întoarce cu un braț de tulpini de bambus uscate pe care începe să le despice cu un cuțit, lovindu-l ușor cu muchia toporului. Din măduva tulpinii scoate, scormonind cu degetul, niște viermi cărnoși pe care îi adună într-o pungă: spre seară îi vor mânca prăjiți pe tabla așezată între doi bolovani sub care fata tocmai aprinde focul. În curând i se alătură mamei soacre căutând viermii ascunși în măduva bambusului. Mai devreme alăptase o fetiță de doar două luni, care acum doarme învelită într-o păturică, la umbră, sub o poiată unde se odihnește un măgar. Obosit după urcușul susținut, neatent și orbit de soare, M. a fost la un lat de palmă să calce bebelușul, care, învelit în păturică, nu părea decât un săculeț lăsat pe jos.

Bărbații fac o pauză și li se alătură femeilor. De după stânci apar doi câini despre care aflăm că-i cheamă Chiro și Bruce Lee. Cei doi tineri se întind pe iarbă și se îmbrățișează. Fata are șaptesprezece ani, nu sunt căsătoriți, dar aici, în munți, se întâmplă frecvent ca tinerii să facă copii devreme și să trăiască împreună la familia băiatului fără să se fi căsătorit.²⁴

24 în unele zone andine se practică obiceiul căsătoriei de probă care

Mă lungesc și eu pe iarbă pentru a-i încadra cât mai bine, ridic aparatul și le privesc prin obiectiv zâmbetele, bucuroși, poate chiar fericiți că momentul lor de tandrețe se va păstra undeva departe, peste mări și țări. Le zâmbesc și eu din spatele aparatului, declanșez, iar ei se întorc și privesc vârfurile Anzilor, care se pierd, unul după altul, în orizont ca o salbă de monede zimțate roase de timp.

Apare și grupul franco-danez, iar băieții, revigorați, cumpără cele câteva beri Cusquena pe care le aduseseră cu ei și ne cinstesc: „Voi ne-ați dat apă, noi vă dăm bere!” Bărbații se întorc la muncă și pornesc un mic radio portabil care umple culmea muntelui cu chicha cumbia, în timp ce noi ne plângem unii altora, sărind de la spaniolă la engleză și franceză, de lipsa apei, de ligamente inflamate, de înțepături de țânțari.

Până jos în satul Yanama („jos” însemnând 3500 m altitudine) mai e un drum de două ore, și sunt puțin îngrijorat, căci nu știu cum se va comporta genunchiul. Înainte să pornim, mă dau cu unguentul analgezic și mă înfășor strâns. Din fericire, coborârea nu e la fel de abruptă ca la Rio Blanco, avem soarele în spate și vârfurile Saqsarayoc și Pedreyoc își etalează zăpada deasupra noastră. Priveliștea se schimbă radical: cu cât coborâm, cu atât e mai multă vegetație, iar pe marginea cărării, atunci când nu e săpată direct în munte, cresc flori colorate. În dreptul unei alte mine părăsite, cărarea străbate o plantație de arbuști cu flori albastre. Piatra lucește cărămiziu în lumina apusului, culmile înzăpezite ale munților se întind albe deasupra noastră, iar noi traversăm o livadă albastră. Pentru prima dată ajungem pe lumină în satul unde vom dormi. Drumul neasfaltat împarte așezarea în partea de pe munte și în partea de lângă râu. Lucho nu

durează până la trei ani, înainte ca tinerii să-și ia angajamentul pe viață. Dacă băiatul e interesat să continue relația, reflectă soarele către fată cu o oglinjoară când aceasta iese cu animalele la păscut pe munte. Nu e nevoie de alte vorbe. Dacă în timpul căsătoriei de probă cuplul are un copil, acesta va fi crescut de bunicii materni.

se vede în curtea nici unei case, așa că trebuie să coborâm până în satul din vale, traversând grădinile caselor construite printre stânci, unde pasc cai și măgari. Odată ajunși pe drum avem o senzație stranie, deopotrivă de ușurare și de nesiguranță, căci picioarele noastre nu mai sunt obișnuite să pășească pe suprafețe plate. De la Cachora până aici am străbătut pe jos, urcând și coborând Anzii, 47 de kilometri.

Unde începe/sfârșește drumul

Pe marginea drumului - dincolo de capătul căruia se află prăpastia - îl întâlnim pe Loïc, care tocmai își ia rămas-bun de la Carlos, așteptând să plece spre Santa Teresa cu un microbuz numit colectivo. Nici grupul francodanez nu vrea să petreacă noaptea în Yanama, acest sat unde se termină drumul. Noi însă credem că e satul de unde începe drumul și că ar fi mai înțelept să nu plecăm pe întuneric pe un traseu de cinci ore înspre un orașel în care, ajunși în toiul nopții, nu știm unde să căutăm cazare. Pe Lucho îl găsim ceva mai încolo, tot pe marginea drumului. Nu ne-a așteptat în trecătoare nici azi, iar el dă vina pe măgar, care, lovit la un picior, a coborât și mai rápido în sat, abia s-a ținut de el. îl întrebăm cum e mai bine să facem, să rămânem peste noapte aici sau să plecăm cu acest colectivo și să-l eliberăm cu două zile mai devreme:

Luchito, dacă nu plecăm în seara asta spre Santa Teresa, ce opțiuni avem mâine? îl întreabă M.

Ce este opțiuni? întreabă înapoi Lucho cu jumătate de glas.

Adică mâine cum putem pleca spre Santa Teresa? reformulează M., după care imediat simplifică: Avem mâine colectivo spre Santa Teresa? Și reia: Mâine mai există alt colectivo spre Santa Teresa?

Colectivo acuma pleacă, răspunde Lucho.

Da, Lucho, știm, dar suntem prea obosiți pentru un drum de cinci ore, vom ajunge târziu în noapte și nu știm unde putem dormi... Dar mâine, mâine mai e vreun colectivo spre Santa Teresa? perseverează M.

Drumul trei ore este, răspunde Lucho.

Ba nu, durează cinci ore, ne-am interesat... Adică ne-a spus Carlos.

Da, cinci ore drumul...

Deci mai bine plecăm mâine, nu?

Nu autobuz mâine! vine, într-un final, și răspunsul lui Lucho.

Însă Carlos ne spusese că ar fi un autobuz de dimineață și, cum nu prea mai avem încredere în ce spune sau știe Lucho, decidem să rămânem peste noapte aici, chiar dacă familia în a cărei grădină Lucho ne-a montat deja cortul nu pare prietenoasă. Femeia abia vorbește castiliana (numele dat aici spaniolei) și M. este exasperat. În timp ce femeia ne explică ceva, M. se întoarce spre mine, dând din umeri pierdut: „Femeia asta pur și simplu înghesuie niște cuvinte într-o frază cu toate verbele la infinitiv!” Până la urmă se lămurește treaba: vrea să ne ofere la cină orez cu cartofi prăjiți și ou, iar când noi o întrebăm dacă nu are, totuși, și altceva de mâncare, poate o supă de legume, căci ne-am săturat de atâta orez și cartofi, femeia ne spune sec nu. Așa că plătim cina lui Lucho, iar noi plecăm prin sat să găsim altceva de mâncare.

Ne întoarcem pe drumul neasfaltat și aproape de capătul lui întâlnim un om care vorbește castiliana destul de bine. Ne întreabă ce am vrea să mâncăm:

O supă de legume, spune M.

Un cuy (adică porcușor de Guineea la grătar), cer eu, iar omul ne invită să-l urmărim la el acasă.

O cină în familie

Suntem fericiți. Numai că la el acasă înseamnă în capătul celălalt al satului de pe munte și, vreme de jumătate de oră, la lumina frontalelor, îl urmărim pe binefăcătorul nostru gastronomic înapoi printre stâncile muntelui. „Ce-am ajuns să facem pentru un cuy!”, zice M., în timp ce ne lovim ghetele în bolovanii de pe cărare. La un moment dat părăsim poteca, sărim un gard de piatră, traversăm o grădină, mai sărim un șanț, trecem pe lângă niște grajduri de chirpici și intrăm în curtea lui Alejandro,

ai cărui câini nu se opresc din lătrat până ce nu iese toată familia în curte. La lumina lanternelor, Alejandro poartă o scurtă discuție cu Jessica, fiica lui, care ne ia fericirea înapoi: ca să ne prăjească porcușorii va trebui să așteptăm cam o oră și jumătate, căci mai întâi trebuie tăiați, beliți, eviscerați, fripți... Suntem prea înfometați să așteptăm atât, așa că ne mulțumim cu o supă de dovleac și cartofi prăjiți cu salată. Astea se fac în jumătate de oră.

Intrăm cu toții în cuhnia lui Alejandro, mai spațioasă, mai îngrijită și mai dotată decât a Silberiei. Un bec electric luminează slab deasupra plitei conectate la butelia cu gaz, iar porcușorii de Guineea mișună și chițâie prin toate colțurile, ca în mai toate casele din munți. Mama lui Alejandro, doña Emilia, o bătrână puțină la trup, cu părul incredibil de negru, împletit într-o coadă lungă care iese de sub o pălărie cu boruri largi, așa cum poartă toate femeile de aici, se și apucă de curățat cartofii. M. se oferă să ajute, dar doña Emilia mănuieste cuțitul pe sub coaja cartofilor cu o iuțeală uluitoare. M. îi face un compliment, însă Alejandro ne spune că doña Emilia vorbește doar quéchua. Jessica a curățat deja dovleacul și tocmai îl pune la fiert într-o oală de cupru. M. ține cu tot dinadinsul să ajute (probabil e mort de foame!)

și se apucă să taie roșiile și castraveții pentru salată. Îl întreb pe Alejandro dacă nu are cumva prin casă pisco și omul scoate din dulap o sticlă plină pe jumătate. „O am de la sora mea care locuiește în orașul Ica”, ne spune el mândru destupând sticla. Beau trei păhărele unul după altul și, în timp ce înhaț de sub masă un pui de porcușor cu blăniță pufoasă (măcar să-l mângâi, dacă nu mi-e dat să-l mănânc), M. îl descoase pe Alejandro. Jessica are un băiețel pe nume Jean-Pierre (îi întrebăm amuzați de unde iau numele astea și ne spun că din filmele de la televizor), nici ea nu e căsătorită cu tatăl copilului, care în timpul săptămânii e plecat la muncă în Cuzco.

Îl întreb pe Alejandro despre Sendero Luminoso și omul dă din cap, semn că e adevărat, dar nu pare că vrea

să ne vorbească despre asta²⁵. M. îl întreabă însă despre alegerile prezidențiale și așa aflăm că în Perú votul e obligatoriu, dar că secții de votare nu sunt decât în orașe, ceea ce-i face pe oamenii din munți să străbată distanțe și de câte trei zile pentru a vota. Dacă nu o fac, sunt amendați la prima ocazie în care au de-a face cu autoritățile statului. Ca și ceilalți peruani din zonele sărace și needucate, Alejandro votează cu Keiko și o face din același motiv: „PPK es un gringo!” Aparent, numai noi nu vedem prin imposibila încrengătură naționalistă: poporul acesta care încă mai vorbește limba incașilor, în timp ce se închină unui Dumnezeu evreu, consideră că japoneza Keiko (căreia i se spune Chinezoaica), căsătorită cu un american, este, totuși, mai peruană decât Pedro Pablo, născut din mamă de origine elvețiană și tată polonez, căsătorit de asemenea cu o americană.²⁶

Între timp Jessica și doña Emilia termină de gătit și toarnă supa de dovleac în castroane. Totul e muy rico: supa aburindă (gătită după altă rețetă decât a Silberiei), cartofii tăiați foarte lat și prăjiți în ulei de rapiță, ceapa roșie stropită cu lime. În timp ce mâncăm salată, privim cu jind la porcușorii de Guineea care se aleargă prin cuhnie. Îl întrebăm pe Alejandro de ce nu cresc mai bine iepuri:

Iepurii sapă gropi în pământ... Ne fuge mâncarea și

25 „Mai bine de 60 000 de peruani au murit asasinați în războiul revoluționar purtat vreme de doisprezece ani de Sendero Luminoso. Cei asasinați nu erau bogați, nici capitaliști, nici burghezi, ci țărani săraci care aveau o căpiță, o oiță sau o vacuță mai mult decât alții din sat, dar au fost exterminați pentru a demonstra existența luptei de clasă în Anzi și victoria săracilor asupra bogaților” (Mărio Vargas Llosa în dialog cu Gabriel Liiceanu, Chipuri ale răului în lumea de astăzi, traducere de Ileana Scipione, Editura Humanitas, 2011).

26 După divorțul părinților săi (Higuchi Fujimori și-a acuzat soțul, pe dictatorul Alberto Fujimori, de tortură și tentativă de omor), Keiko Fujimori (n. 1975) a devenit Prima doamnă a țării la vârsta de 19 ani. Și-a făcut studiile la Columbia Business School înainte de a intra în politică. A încercat să-și sprijine tatăl aflat în proces de extrădare și a propus un proiect de lege pentru introducerea pedepsei cu moartea. Într-un gest simbolic, a semnat un document prin care se angaja că va oferi compensații femeilor 101

ne strică și podeaua, râde Alejandro.

La noi porcușorii sunt animale de companie.

Și chiar nu-i mâncați? ne întreabă el ușor neîncrezător.

Nu, îi ținem doar... ca decor.

Alejandro și Jessica se pun pe râs, trezind-o pe doña Emilia, care moțâia lângă sobă.

Uite, soba e făcută de mine, ne spune Alejandro. Eu am făcut-o, din chirpici amestecat cu blăniță de porcușor. Așa e mai rezistentă și nu crapă.

După ce terminăm de mâncat, Jessica ne toarnă apă fierbinte în două căni și ne aduce câteva frunze de mentă pentru ceai. îi mulțumim donei Emilia in quéchuá - „Yusulpayki” - și plătim pentru această cină prețul a două beri de căciulă. Ca și în celelalte dăți, suntem impresionați de ospitalitatea și amabilitatea acestor oameni atât de săraci, despre care vorbim, acum că suntem și sătui, cu multă emoție pe drumul de întoarcere.

Înainte să intru în cort, îmi spăl picioarele în apa rece ca gheața de la robinetul din grădină și le admir, așa umflate, de parcă ar fi desenate de Botero. M. se scarpină întruna din cauza înțepăturilor de țânțari care se văd pe tot corpul, inclusiv pe după ureche, pe coate și pe laba piciorului. Privit de afară cum se scarpină în cort la lumina lanternei, zici că face breakdance în genunchi.

sterilizate cu forța în timpul mandatelor tatălui ei, pe care de asemenea a promis că nu-l va grația dacă va câștiga alegerile. Între timp, s-a aflat că, de fapt, nu și-a obținut diplomele de studii menționate în CV. Pedro Pablo Kuczynski (n. 1938) a absolvit la Oxford studiile politice, economia și filosofia și a lucrat în anii '60 - 70 la Banca Mondială și la FMI, înainte de a intra în politică și a fi desemnat, de câteva ori, ministru în mai multe guverne. După mamă, este vărul primar al cineastului Jean-Luc Godard.

¡Ahorita!

Ne trezim la 4.45, pentru că ni s-a spus că microbuzul spre Santa Teresa, dacă va fi unul, pleacă

devreme. Ne strângem lucrurile și puțin după ora 5 suntem gata de plecare, înainte ca satul să se fi trezit. Nicio lumină pe nicăieri și nici microbuzul nu se vede unde ar fi trebuit să parcheze peste noapte. Așa că așteptăm pe marginea drumului, călare pe rucsacuri, zgribuliți de frig.

Treptat, sătenii se trezesc și mai apare câte unul intrând în magazinul mixt de vizavi, dar M. nu reușește să afle nimic: unul zice că azi nu vine niciun colectivo, că face curse la două zile și a fost ieri; altcineva ne asigură că vine în jurul orei 8; cineva spune că vine, dar e posibil și să nu vină; altcineva ne indică inclusiv culoarea caroseriei: roșie; un altul nu înțelege ce-l întrebăm, de vină fiind castiliana căreia M. se încapățânează să-i respecte toate regulile. De altfel, săracul M. se vede nevoit mereu să reformuleze de câteva ori întrebările, să scurteze frazele, să folosească cuvinte simple, urmate de sinonime. Eu îl ajut cu mâinile, umerii și expresiile feței. În fine, așteptăm, nu e ca și cum am avea altceva de făcut. De frig, intrăm în magazin și ne uităm la televizor împreună cu vânzătoarea (căreia M. îi corectează un substantiv articulat greșit la feminin), urmărind știrile de la ora 7, care confirmă zicala conform căreia străzile din Lima sunt mai periculoase decât prăpăstiile din Anzi: o fată împușcată pentru un telefon mobil, o spargere de apartament în Lima chiar în cartierul lui Rodolfo, un microbuz tâlhărit, un accident mortal pe șosea, polițist bătut de un șofer beat, un furt de aparatură medicală dintr-un spital²⁷...

Pe la 7.30, soarele răsare deasupra munților și valea se încălzește. Ieșim din nou pe drum. Câteva bătrâne cu pălării largi pe cap trec desculțe prin praful rece și peste pietrele colțuroase ale drumului (nouă ne-au înghețat degetele în ciorapii tehnici eco-friendly și în ghete). În dreptul nostru se opresc, ne zâmbesc fără dinți și ne spun ceva în quéchua, strângându-ne mâinile înghețate în mâinile lor calde și aspre. Încep să apară pe drum și copii

27 Statistica arată că 40% din populația în vârstă de peste 15 ani a orașului Lima a fost cel puțin o dată victima unui act de agresiune petrecut pe străzile orașului. 103

care merg la școală. De când am plecat; din Cachora, acesta este primul sat electrificat (chiar dacă nu există decât un singur stâlp pentru iluminatul public) și cu drum (chiar dacă neasfaltat). Are o școală primară (învățătorii locuiesc aici, în case mici, dar noi, văruiți și acoperite cu tablă ondulată, cu uși din lemn lăcuit) și un magazin mixt aprovizionat cu de toate:

fructe, dulciuri, conserve, paste, ouă, plus cosmetice și chiar câteva obiecte tradiționale pentru turiști. Fiind aproape de râu, există rețea de apă, un camion vine săptămânal să ridice gunoiul, iar un altul face aprovizionarea magazinului. Numai colectivo nu are un program.

În jurul orei 8 apare și Lucho, care între timp a strâns cortul și a înhamat măgarul. I-am spus de ieri seară că e liber să se întoarcă acasă cu două zile mai devreme. Aseară ne-a întrebat încă o dată de bani și i-am spus că i-am plătit totul lui Nancy. Până la urmă, nu ne-am ținut până la capăt promisiunea de a plăti direct localnicilor pentru serviciile lor: Nancy a făcut exact intermedierea unei agenții de turism. Acum Lucho se apropie de noi, probabil bucuros că a scăpat: Colectivo așteptați? Da, Lucho. Vine, vine...

Aseară spuneai că azi nu e niciun colectivo. Ba azi e colectivo.

Și cât de lung e drumul până la Santa Teresa? O zi.

O zi dacă mergem pe jos... Liliacul mușcat măgarul...

Fără măgar, dacă mergem cu colectivo, cât facem până la Santa Teresa?

Azi colectivo vine sau nu vine...

Îl lăsăm pe Lucho să înhame măgarul și îl privim cum pleacă pe drumul înapoi spre casă.

„Știi vorba aia? Dacă un măgar călătorește, asta nu înseamnă că se întoarce cal acasă”, îi spun lui M. și râdem, dar în sinea noastră ne întrebăm serios dacă vom reuși să plecăm vreodată din satul ăsta. Câțiva bărbați încalecă motoretele și se duc la scos de cartofi într-o regiune mai la vale. Îi întrebăm și pe ei dacă vine vreun microbuz: „Da, un

camion roșu”, spune unul și acest detaliu cromatic, invocat pentru a doua oară, ne dă speranță. Oricum, așa cum stăm sub munte la marginea drumului, zgribuliți pe rucsacuri în soarele firav al dimineții, așteptând un colectivo care vine sau nu vine, facem figura unor Vladimir și Extragon în echipament montan.

Se face ora 9 și speranța noastră că vom vedea un microbuz, camion - (04 jeep, ceva cu motor, roți și banchetă scade pe măsură ce soarele urcă pe cer. - 05

Bătrânul în curtea căruia am dormit iese în drum, lasă un sac de plastic și se apropie de noi. E încălțat în papuci de cauciuc, are pantalonii strânși cu o sfoară, iar pe cap poartă pălărie. M. Încearcă să vorbească cu el, dar nu-l înțelege. Îl observ atent în timp ce bătrânul scrutează lungul drumului în serpentină pe deasupra albiei râului până se pierde după o colină. Soarele strălucește acum și borurile pălăriei îi umbresc ochii, dar nu atât de mult încât să nu-i văd mărimdu-se înainte să exclame: „¡Ahorita viene!” întoarcem capul și nu vedem nimic. „Parcă, parcă se ridică un fir de praf”, zice M. după câteva momente de tăcere și privit intens în zare. Din cauza soarelui nu vedem prea bine drumul șerpuind în depărtare. Îmi întorc privirea spre chipul bătrânului care ține în continuare ochii pironiți undeva departe. „Ahorita”, rostește el din nou. Întorc încă o dată capul și, cu răsuflarea tăiată, mai mult ascult decât privesc, aud vag ecoul unui claxon. În câteva momente apare și camionul de după o curbă, continuând să claxoneze până când intră în sat, ajunge în dreptul nostru (e într-adevăr roșu), trece de noi și dispare învăluindu-ne într-un nor de praf. Lăsăm rucsacurile și alergăm câteva sute de metri până la capătul drumului, unde camionul întoarce.

Ne luați și pe noi? întreabă M.

Unde să vă iau? se miră șoferul, care tocmai coboară din cabina camionului.

Până la Santa Teresa.

Noi suntem camionul care ridică gunoiul, mai zice șoferul, și abia atunci observăm că din cabină mai coboară

trei bărbați îmbrăcați în salopete, care încep să arunce în platformă sacii cu gunoi scoși la marginea drumului de sătenii anunțați de claxon.

Vine azi vreun colectiv? întreabă M.

Da, un combi, ajunge în 45 de minute, l-am depășit pe drum.

Ne întoarcem după rucsacuri și le aducem aici, la capătul drumului, unde nu știm cum să facem să treacă timpul mai repede. Într-un final apare și atât de așteptatul colectiv.

Ne luați și pe noi până la Santa Teresa?

Nu cred că mai e loc, zice omul de la volan. Am venit să luăm un grup de opt persoane. O să coboare de pe munte la ora 15. Așteptați aici și, dacă mai e loc, vă luăm, mai zice șoferul înainte să dispară pe cărarea stâncoasă în sat.

La pescuit de păstrăvi

E trecut de ora 10, ne-am trezit la 4.45 și mai avem de așteptat încă cinci ore doar pentru a afla dacă vom pleca azi din acest sat aflat parcă în fundul Anzilor. „Măcar ne odihnim și noi”, zice M. și ne resemnăm în perspectiva așteptării, deși ne gândim amândoi ce bine ar fi fost dacă am fi plecat ieri seară cu Loïc și cu ceilalți.

Cum am sărit peste micul dejun, începe să ni se facă foame și M. pleacă să caute o gospodărie unde putem mânca ceva. Așa ajungem la Esteban acasă, care are, undeva lângă râu, o mică crescătorie de păstrăvi și care e dispus să ne pregătească un prânz pescăresc pentru câțiva soli. Dar până atunci ne invită în bucătăria lui de chirpici cu pământ pe jos și porcușori ascunși după butelie și ne face repede o omletă și o cafea. M. pleacă cu el să prindă câțiva păstrăvi, iar eu rămân în curte să am grijă ca porcul vecinilor să nu se apropie de grămada lui de cartofi proaspăt scoși din cuiburi și lăsați la soare să se usuce. Până se întorc de la pescuit, inspectez gospodăria pe care

Esteban vrea s-o transforme într-un hospedaje: a pus un indicator de lemn, dar care abia se vede din drum, a vărui pereții de lut în cărămiziu și a desenat animale, iar

în bucătăria plină de oale de cupru a aranjat alimentele, fructele și legumele într-un dulap cu trei rafturi pe care a scris alimentos constructores, alimentos energéticos și alimentos protectores. În chip de taburet a legat cu sfoară câteva zeci de cofraje de ouă deasupra cărora a așezat o blăniță de porcușor, iar ca decor a aranjat în fereastră, pe un șervet țesut de mână, un porcușor împăiat. Alături de cocina/kitchen se află alojamiento, dormitorul cu două paturi acoperite cu păaturi de lână frumos colorate și o masuță pe care se află o Biblie și o lumânare groasă de ceară albă. Magazia arată deja ca un magazin mixt cu saci de rafie întinși peste pereții de chirpici, o masă cu mușama în chip de tejghea, un cântar cu galantar agățat de bârna acoperișului și rafturi de blăni încărcate cu tot felul de produse. Dincolo de magazie e o cămară în care se află și mai mulți porcușori de Guineea, închiși în trei țarcuri de sârmă, câteva blănițe și bucăți de carne puse la uscat pe bârne de lemn, plus o cutie de carton plină cu coji de ouă.

M. și Esteban se întorc cu șapte păstrăvi într-o găletușă. Esteban îi curăță, în timp ce M. pregătește salata de legume. (Iar eu tocmai descriu în agendă ce fac ei, așezat pe cofrajele de ouă și trăgând cu ochiul la porcușorul împăiat din fereastră ca la muza mea andină.) „După ce i-a prins cu minciocul, i-a pocnit în cap cu un băț să se liniștească”, povestește amuzat M. metoda de pescuit a lui Esteban în propria păstrăvărie. După așa un prânz, ieșim în curte să ne facem siesta și ne pomenim strigați din drum de către francezii Morgan și Thomas, cărora le expunem pe scurt situația unui singur combi pentru o duzină de oameni. Ne întindem la povești și nici nu știm cum se face ora 13. Lângă colectivo, șoferul discută cu cinci bărbați despre care aflăm că sunt un fel de prospectori și caută rute alternative prin această parte a munților pentru a le prezenta agențiilor în ideea că vor atrage mai mulți turiști. Traseul „nostru” spre Choquequirao adună într-un an numărul de turiști care vizitează Machu Picchu în două-trei zile. Șoferul ne asigură că ne va duce pe toți la Santa Teresa, ne pune să urcăm

rucsacurile în portbagajul de pe combi, iar noi ne și vedem plecați.

Două ore mai târziu, suntem tot lângă combi, în timp ce prospectorii continuă să bea bere după bere în magazia lui Esteban. După ce M. le făcuse francezilor, la Choquequirao, o introducere despre regizorii Noului Val, de data aceasta le predăm cursul scurt al suprealismului socialist și le povestim detaliile vieții cotidiene în comunism: cenzură și avorturi, cartele și cozi, gaze și curent electric întrerupte, nechezol și creveți vietnamezi, Europa liberă, 23 August, Revoluția din '89, execuția în direct la televizor de Crăciun. Francezii sunt șocați-fermeceți! Nu știau nimic despre comunism în afară de Ceaușescu, un nume de dictator vag familiar, și se miră că toate aceste grozăvii se petreceau atât de aproape de ei. Ne cer să povestim și din România de azi, iar noi începem: Roșia Montană, Iohannis, Colectiv, Antena 3, Puie Monta, plagiate, dezinfecțanți diluați, dar și Gârâna sau Cuminenția Pământului. Dintr-odată, denumirea colectivo a acestui combi, cu care tot așteptăm să plecăm, capătă o nuanță în plus.

Dacă prospectorii tot nu dau semne că ar termina cu beutura, ne jucăm cu cei câțiva copii care între timp au ieșit de la școală și s-au adunat pe drum. Alergăm, batem mingea, le facem fotografii (M. îi învață cum să țină și cum să manevreze aparatul), le dăm toate nimicurile pe care le mai avem prin buzunarele rucsacurilor: dulciuri, pixuri, șnururi, brelocuri, inclusiv un pointer cu laser care îi taie respirația unui puști cu fața plină de muci și de

Off-road în Anzi

Pe la 17.30 apar și prospectorii noștri marinați în bere, care-și aruncă propriile rucsacuri și macetele (da, macetele!) pe mașină, apoi se aruncă pe ei înșiși pe banchete, moment în care șoferul îl ia deoparte pe M. și îi spune că drumul până la Santa Teresa face 40 de soli de căciulă. „Așa de mult? Noi am auzit că 30”, protestează M.; „Vă dăm 65 amândoi”, mai spune. Șoferul nici nu vrea să audă, dar aude discuția unul dintre prospectori, care se dă

jos din mașină și ridică tonul. Eu, care am apucat să urc pe bancheta din spate, nu-mi dau seama imediat ce se întâmplă și mi se pare că prospectorul îl acuză pe gringo că-l ia pe șofer de prost încercând să negocieze ce nu e de negociat.

Peter, asta nu se face! îi spune prospectorul șoferului, apoi se întoarce spre M., vorbind tare și cu fața roșie de la băutură: Tu cât ai auzit că se plătește pentru cursa asta?
111

30 de soli, spune M.

Atunci 30 să fie, Peter! mai spune apărătorul nostru și se urcă în mașină clătinându-se.

Șoferul nu mai zice nimic, se vede că l-a deranjat intervenția prospectorului, mai ales că s-a produs de față cu toată lumea, dar în curând suntem 12 suflete înghesuite pe cele patru rânduri de banchete din combi (pe noi, turiștii, ne-au trimis pe ultimele două) și pornim cu muzica la volum maxim a unui post de radio unde se dau dedicații – probabil e weekend, nu știm exact în ce zi a săptămânii suntem! Drumul e rău, plin de curbe și de pante, mașina hurducăie din toate încheieturile, motorul trage greu lăsând în urmă o perdea de fum negru și interiorul se umple de praf, nici nu ne mai vedem între noi. Ne punem bandanele pe față, ne fixăm picioarele în podea (eu îmi țin stângul lungit printre scaune din cauza genunchiului pe care încă nu-l pot îndoi cu ușurință) și apucăm strâns mânerul scaunelor, să nu ne lovim cu capul de caroserie. La radio se aude refrenul: „Salto sân parar / Salto sân parar / ¡Chicas solteras, chicos solteros!” În urma noastră soarele apune într-un nor gros de praf și gaze, parcă am rula într-un vehicul pe Marte în timpul unei furtuni de nisip.

Se întunecă în curând, ies stelele, iar luna ne însoțește din nou luminând culmile înzăpezite ale vârfurilor Humantay (5473 m) și Salcantay. Prospectorii au adormit cu capetele sprijinite pe banchete și legănate în toate direcțiile de hurducăielile mașinii. În lumina farurilor vedem vaci care pasc în întuneric pe marginea drumului,

trecem prin râuri, ne poticnim urcând o pantă abruptă, bolovanii lovesc scutul, ne înclinăm într-un șanț (șoferul ar fi meritat cei 40 de soli!), pentru ca în cele din urmă drumul neasfaltat să se termine și să rulăm pe șosea printre plantații de banani și palmieri care, în lumina lunii, par niște grădini cu sfeclă și morcovi uriași.

Ajungem în Santa Teresa la miezul nopții. O noapte tropicală! E foarte, foarte cald, iar noi purtăm încă polare, ciorapi tehnici și chiloți Icebreakerr. Suntem amortiți și avem gâtul uscat.

Mamă, cât praf am înghițit pe drum! zice M.

De unde știi? îl tachinez.

Pentru că simt în nas cât sunt de negru, răspunde M” și izbucnim în râs.

M. îi plătește șoferului cei 60 de soli, după care îl întreabă pe omul care ne-a ținut partea dacă știe unde putem dormi la un preț onest. Omul este el însuși proprietarul unui hospedaje aflat la doi pași și, cum nici francezii nu au cazare, îi luăm cu noi. Locul se numește Miel, pentru că prospectorul este și apicultor. Fiind primul oraș de la capătul mai multor trasee din zona muntelui Salcantay (de fapt, un orașel-șantier, căci toate clădirile par încă în construcție), Santa Teresa are ceva ce ar putea fi numit chiar viață de noapte. Terasale, restaurantele și chioșcurile sunt încă deschise, iar trekkerii supraviețuitori se distrează zgomotos și cântă refrene de piese pop americane. Deși e trecut de miezul nopții, ne oprim într-un local cu flori plantate în găleți de vopsea lavabilă și comandăm pui la rotisor, cu cartofi prăjiți, salată și bere Cusquena, pe care o dăm pe gât cu sete urmărind la televizor o telenovelă venezueleană.

112 113

Ajunși în cameră, facem primul nostru duș cu apă caldă, de fapt, primul nostru *duș* de când am plecat din Cuzco. Dar înainte să adormim în paturi – în paturi cu cearșaf! – ne scărpinăm pe tot corpul și ne văităm în duet. Avem înțepături pe glezne, între vintre, pe pomeți, pe fese... Arătăm ca niște căpșuni în negativ.

13 mai

Santa Teresa-Colcamayo

Ne trezim din reflex la ora 6, dar afară plouă și oricum azi nu avem niciun plan altul decât să mergem la apele termale de la Colcamayo, aflate în apropiere. Genunchiul nu mă doare, dar când îndoi piciorul aud ligamentul cum fâsâie sub piele, iar dacă îmi pun palma deasupra simt vibrația întinderii. Mâine plecăm spre Machu Picchu, sunt îngrijorat, așa că mă bag înapoi sub pături și încerc să adorm, să nu mă mai gândesc, să ignor mâncărимile de pe corp. „Auzi, cred că aici sunt gândaci de pat, că am un alt fel de mâncărime”, îl aud pe M. foindu-se în patul lui. Ne ridicăm în capul oaselor și ne verificăm pielea: da, e plină de iritații proaspete, mai ales pe brațe și pe picioare, care arată acum de parcă am purta ștrampi cu picățele. Țânțarii m-au înțepat pe frunte, pe urechi și pe o pleoapă, care s-a umflat. M. găsește înțepături la subraț, ce mai, suntem ciuruiți și ne scărpinăm de parcă am cânta la drâmbă pe propriile corpuri. În timp ce mă scarpin, descopăr pe gambă o tăietură adâncă lungă de câțiva centimetri. Sângele s-a închegat, mă ustură, dar nu-mi amintesc când am căpătat-o. Iar M. mai e și deranjat la stomac. Ne simțim mizerabil.

Înainte să plecăm la piață pentru micul dejun și apoi la băile termale, unde sperăm să ne oblojim, urmărim la televizorul din cameră știrea despre uciderea lui Mustafa Badreddine, liderul Hezbollah, în timpul unui bombardament în Siria. Sărbătorim în piață cu o carafă în formă de nud plină cu suc de fructe (papaya cu portocale eu, maracuya cu banane M.), după care luăm vită cu orez și cartofi. Prețurile sunt ridicol de mici, aproape ne e rușine când plătim cei câțiva soli.

E un preț mai mult decât corect, spune M. Da, e aproape incorect. Față de ei. Corect! spune M.

Până la Colcamayo mergem o vreme pe malul râului Vilcanota. Apele termale sunt captate în câteva bazine de piatră chiar la poalele muntelui. De fapt, apele termale țâșnesc dintr-o crăpătură a muntelui, iar muntele *este* una

dintre laturile bazinelor. Practic stăm cu spatele lipit de muntele din care apa caldă curge peste umărul nostru. Nu mai plouă, cerul e înnorat, iar răcoarea se potrivește de minune cu temperatura apei. Pentru o bună bucată de vreme suntem singuri în bazine, e prea dimineată și, probabil, lumea nu s-a încumetat să vină pe vremea asta mohorâtă. Apa e cristalină în bazinele cu pietriș, în depărtare vârfulurile munților străpung norii, iar păsările tropicale cântă în copacii din jur. O binecuvântare după cele cinci zile de rupt picioarele prin povârnișurile Anzilor și cu pielea ciuruită de țânțari (deși înțepăturile ne ustură, din cauza temperaturii apei)! Fac mișcări ușoare cu genunchiul în apa fierbinte și îmi vine în cap imaginea tatălui meu în bazinele din stațiunile balneoclimaterice unde mergeam în copilărie. După două ore de bălăceală termală în care ne-am relaxat mușchii, ne-am înmuiat oasele și ne-am alinat mâncărimile, bazinele încep să se aglomereze cu turiștii aduși de agenții în microbuze. Cineva apare cu un aparat de radio pe care îl dă la maximum și ne cărăm pe muzica trupei Molotov, care lui M. îi place mult. Schimbăm câteva vorbe cu un cuplu de chilieni, după ce dimineată am discutat cu un motociclist argentinian, așa că am adunat suficiente ponturi pentru drumul de mâine spre Machu Picchu.

Când plecatul era pe bune²⁸

Am scris și în cartea călătoriei prin Himalaya despre altruismul backpackerilor, mereu gata să împărtășească din experiența lor, bucuroși să dea sfaturi, să te avertizeze cu privire la aspecte mai puțin cunoscute sau neplăcute. Fiecare știe sau a aflat pe propria piele câte ceva și, dacă pui totul cap la cap, aduni suficiente informații pentru a evita poticnirile lor și a face alegerile potrivite. Improvizăm continuu, ne upgradăm și ne ajustăm călătoria în funcție de poveștile celor care au trecut pe aici înaintea noastră. La rândul nostru, suntem altora de folos. Backpackingul este o formă de drumeție cu ștafetă în care

28 Prozatorul britanic Evelyn Waugh a publicat în 1946 un volum compozit de note de călătorie numit *When the going was good*. 119

fiecare munțoman repetă traseul celuiilalt în propriul stil. Ca să dau un exemplu, francezii Thomas și Morgan citiseră pe un blog de travel despre niște ape termale foarte bune, doar că noi aflaserăm de la alții trecuți pe acolo despre o cădere de pământ care a îngropat locul în urmă cu câteva săptămâni. I-am scutit de un drum inutil și i-am orientat spre Colcamayo.

Backpackingul este o formă de manifestare open source în timp real, deopotrivă la propriu și la figurat, căci pe munte, în aer liber, nimeni nu reclamă dreptul de proprietate asupra informației, care circulă, astfel, din gură în gură, acoperind distanțe uluitoare. Aici nu găsești conexiune de Internet, iar pe munți nu e nici măcar semnal telefonic. Singura acoperire în munți este bunăvoința umană. Care traseu nu e bun? Cum poți ajunge mai repede? E vreun loc mai puțin știut pentru care merită să faci un ocol? Ce merită ocolit? Unde găsești apă de băut? Etc. O călătorie bună (asta însemnând prețuri corecte, evitarea timpilor morți în locurile supraevaluate sau chiar rele) pare a fi un bun și un deziderat al tuturor. Orice traseu – fără sprijinul și implicarea agențiilor de turism – e un trekkingpedia la purtător: toți contribuie cu o informație, iar erorile sunt corijate constant. Cum ar spune un personaj de-al lui Kurt Vonnegut: „Unele sugestii de călătorie sunt lecții de dans primite de la Dumnezeu”. Vorbeam de altruism și chiar despre asta cred că e vorba: nimeni nu vrea ca greșelile lui să fie repetate, iar dacă cineva are nevoie de un sfat bun, îl va primi. Backpackerii sunt o rețea de anonimi plecați teleleu, străini unii de alții la propriu, care se intersectează arbitrar, dar care vorbesc aceeași limbă: a dragostei față de umblatul haihui prin natură.

Dacă ești dispus să călătorești cu adevărat nu ai nevoie de hărți online și de aplicații la purtător pentru cazare-transport-bagaje-vrememâncaresecuritate-schimb-valutar-evidență-cheltuieli. Lumea tehnologică în care trăim îți pune acum la dispoziție aplicații peste aplicații peste aplicații, ca și cum ai pleca într-o călătorie în jurul

planetelor, nu printre oameni. Ți se induce nevoia de cât mai multe cârje tehnologice, când tot ce trebuie să faci e să-ți miști picioarele și să-ți folosești mintea. Oamenii au călătorit și au făcut marile descoperiri înainte de epoca digitală, folosind busole, hărți incomplete și propriile simțuri. Și ce plăcere să folosești o hartă de hârtie! Fragilitatea ei, gestul amplu al desfășurării, punerea degetului pe un punct minuscul și exercițiul imaginației de a estima distanțele, de a completa tot ce nu se vede, de a „întrevedea” geografia reală, apoi momentul în care, ajuns în cele din urmă la destinație, locul căutat își etalează dimensiunile, întotdeauna surprinzătoare, sub privirea ta entuziastă! Acolo unde altă dată ar fi apărut sintagma *hic sunt leones*, acum apar doar niște pixeli incerti, semnul neantului digital. Hărțile on/offline și GPS-ul transformă lumea într-o simulare a călătoriei și, cel mai rău, te fac dependent de capriciile tehnologiei, îți distrag atenția de la semne, te transformă într-un analfabet geografic. Ca să pleci la drum nu ai nevoie de aplicații, ai nevoie de aplecare.

Picaduras în cele câteva ore rămase până la căderea serii, batem străduțele din Santa Teresa, pline de câini, ne împrietenim cu copiii și îi fotografiem. M. a dezvoltat o strategie care nu dă greș: începe prin a le oferi aparatul și a le arăta cum funcționează și, după ce le câștigă încrederea și chiar simpatia, face photoshooting cu ei. Dăm o raită prin piață pentru încă o carafă de suc de fructe, vizităm cimitirul năpădit de vegetație de deasupra orașului, urmărim o repriză de volei în curtea unei școli de fete, iar când cade seara peste Santa Teresa M. intră într-o frizerie unde, în schimbul a doi soli, își aranjează barba. Mâncăm într-un local unde oamenii urmăresc la televizor un episod din *X-Men* cu efecte speciale neerlandeze. După cină, intrăm într-o farmacie:

Credem că am făcut niște reacții alergice la ceva, ne puteți da un histaminic, porfavor?

Ia să văd, ne cere farmacistă, iar noi ne ridicăm tricourile și îi arătăm cele câteva sute de bubițe de pe

brațe, spate și coaste.

¡Picaduras! exclamă femeia în halat alb.

Poate e, totuși, o alergie, insistă M. Nu se poate să fie atât de multe și să ne mănânce atât de tare, continuă el în timp ce abia se abține să nu se scarpine de față cu femeia.

¡Picaduras! repetă farmacista. Toți arătați la fel după ce coborâți din munți. Știți, de fapt, doar femelele țăntarilor pișcă, râde ea.

Farmacista ne întinde un tub de Clobetasol, care ar trebui să ne calmeze mâncărimile, iar mie îmi dă câteva pilule antiinflamatoare pentru genunchi. Ajunși în cameră, ne scărpinăm la unison și ne ungem cu alifie lăudându-ne cu cele mai intime și mai improbabile locuri unde femelele țăntarilor incași și-au vârat trompele. „Îți dai seama, țăntarii ăștia beneficiază cel mai mult de pe urma turismului”, îi spun lui M., care însă e foarte preocupat cu aplicatul unguentului. Farmacista ne-a sfătuit să ungem fiecare înțepătură, dar cum avem câteva sute pe tot corpul sfârșim prin a face, după băile termale de dimineață, împachetări în alifie.

Băgați sub păturile pe care mișună gândacii de pat, discutăm pe întuneric despre diferențele de nivel de trai între așezarea Maizal (unde nu era electricitate), satul Yanama (unde era un drum neasfaltat) și orașelul Santa Teresa (unde există conexiune de Internet), trei localități aflate în aceeași regiune, la distanță de câteva ore una de alta. Copiii din Maizal coboară și urcă muntele înapoi pentru a merge la școală; Yanama are propria școală, iar în Santa Teresa există chiar un liceu și un spital, deși e doar un orașel căruia îi dai ocol în ceva mai mult de jumătate de oră. Avantajul copiilor din Santa Teresa este că iau contact cu turiști din toate colțurile lumii veniți pentru Machu Picchu. Aici există o discotecă (care probabil funcționează și ca bordel), baruri cu mese de biliard, magazine cu echipament sportiv, tot atâtea locuri unde copiii interacționează cu turiștii și, astfel, devin conștienți că lumea e ceva mai largă. Dacă ar avea de ales, nu și-ar dori să meargă doar până la Cuzco, ar spune Europa, poate

chiar Paris, dat fiind că Anzii sunt plini de francezi vorbitori de spaniolă.

124

125

S-a făcut deja ora 21. „Hai să dormim, nu ne permitem să pierdem nopțile!”, îi spun lui M” care chicotește pe întuneric în timp ce se scarpină discret dar ferm.

14 mai

Machu Picchu

Ne trezim la 5.30, nu e curent, iar afară încă nu s-a luminat. Ne îmbrăcăm și ne facem bagajele la lumina lanternelor și mergem în piață să mâncăm: omletă cu cartofi copti, brânză cu avocado, piure de grenadilla și ceai de coca. Ne-am obișnuit ca la fiecare masă, indiferent de felul de mâncare, cartofii să nu lipsească: yuca, camote amarillo, camote morado, papa blanca/negra, papa chanchan, papa cocktail... Prezent în toate mărimile și culorile (negru, maro, bej, mov, galben, roșu, alb), cartoful e pâinea peruanilor. Ne mirăm însă că nu găsim și mămăligă, la cât de mult și de variat se mănâncă porumbul pe aici: copt sau fiert ca garnitură și chips, fiert în supă, fermentat în bere sau în sucul chicha morada. Ajungem printre primii în piață, tejghelele abia acum se pregătesc. Urmărim o femeie care depune flori proaspete la altarul de piatră al Fecioarei Maria. În fiecare piață se află astfel de altare la intrare, unde precupețele depun flori, iar mușteriii le ating cu degetele înainte de a-și face semnul crucii.²⁹

Peste nicio oră ne aflăm într-un colectivo rulând pe un drum forestier spre Hidroeléctrica, o centrală aflată încă în construcție pe râul Urubamba, de unde vom porni

29 Peste 80% dintre peruani sunt romano-catolici, există și protestanți, dar creștinismul andin conține numeroase tradiții indigene și practici șamanice, ritualurile Zeiței Pachamama coexistând cu sărbătorile Fecioarei Maria. În zona Amazonului, cele mai multe triburi și-au păstrat credințele animiste, fiind o zonă propice pentru 128 misionarismul evangheliștilor, adventiștilor și mormonilor. 129

pe jos spre Machu Picchu. Hurducăielile mașinii ne fac bine, căci hainele saltă pe noi și ne scarpină. Drumul nu e denivelat suficient! Când m-am trezit nu aveam niciun fel de mâncărimi și pentru o clipă am crezut că, de fapt, încă dorm și trăiesc un rest de vis. De la Hidroeléctrica pornim pe jos pe lângă calea ferată, una dintre foarte puținele din Perú, țară care nu are propriu-zis un sistem feroviar. Pe acest foarte scurt tronson circulă un tren special, scump, destinat turiștilor all inclusive care preferă să ajungă la Machu Picchu stând pe canapea. Drumul însă nu e lung, doar două ore, e plan și foarte plăcut: la baza muntelui, pe marginea râului, pe lângă plantațiile de banani. Îi întâlnim pe Thomas și pe Morgan venind dinspre Machu Picchu și știm că această întâlnire va fi ultima, căci de acum încolo avem obiective diferite. Ne dăm totuși întâlnire în Cuzco, peste câteva zile, în holul hotelului La Bohème, mais bien sûr, râdem și fredonăm *bohème, la bohème / On était jeunes, on était fous...*”

Aguas Calientes e un orașel plin de restaurante, hoteluri și magazine cu suveniruri ridicat la poalele muntelui pe care se află Machu Picchu (pronunția corectă este „maciu pic-ciu”, apropo) special pentru a satisface nevoile turismului de masă, care a explodat în ultimul deceniu. În centru se află statuia regelui Pachacuti, dar noi ne interesăm unde e piața și căutăm oficiul poștal să sunăm acasă.

Sunt bine, tată. Am ajuns la Machu Picchu, spun în receptor.

Bine, zice tata, să mă suni când ajungi înapoi acasă.

Mă mai întreabă cum e vremea și asta e cam toată convorbirea, care mă umple de o stare de bine tocmai prin relativa ei inefficientă. Îmi amintesc satisfacțiile de altă dată când *nu* reușeai să vorbești cu cineva atât de ușor, când trebuia să cauți monede, suficiente monede, când nu se făcea legătura, sau celălalt nu era acasă (nici măcar nu știa dacă l-a căutat cineva în lipsă) și nici nu exista alt mod de comunicare rapidă. Cât de importante erau telefoanele pe vremea când trebuia să formezi de mai multe ori

numărul pentru a ți se răspunde o dată!

Pentru turiștii care vin cu trenul există autocare speciale care ajung până sus, la complexul arheologic, urcând drumul neasfaltat în serpentine, lung de opt kilometri, săpat în munte. Pentru cei ca noi, care vor să-și câștige cum se cuvine dreptul de a cunoaște minunea incașă, există o potecă în câteva mii de trepte de piatră. Programul de vizitare este între orele 7 și 17, iar autocarele pleacă din Aguas Calientes la fiecare sfert de oră, ducând până la un număr maxim acceptat de două mii cinci sute de vizitatori zilnic. Pare mai mult decât turism de masă, pare turism industrial! Se stă la coadă și la autocare, și la intrarea în sit, unde biletul costă 80 de dolari (peruanii plătesc un preț modic, iar copiii au gratuitate), bilet în schimbul căruia îți poți ștampila pașaportul cu ceea ce pare a fi o viză de Machu Picchu. Sunt câteva reguli la intrarea în sit: în primul rând, nu ai voie cu bețele montane (doar cu selfie stickuri) și nici cu rucsacuri voluminoase, mâncarea și recipientele pentru apă fiind mai degrabă tolerate.

Intrăm în Machu Picchu puțin după prânz, iar situl geme de lume. Complexul e foarte întins, trebuie să respecti o direcție anume de vizitare, dar există din fericire și multe poteci secundare. Ghidurile spun că pentru a explora cum se cuvine întregul complex ai nevoie de până la șase ore și, într-adevăr, e vorba de un adevărat oraș care în fotografii apare întotdeauna doar cu zona centrală. E un turn Babel la propriu sau, privit din lateral, ca un mușuroi în secțiune: ridicat pe câteva niveluri, cu piețe dispuse una după alta, cu terasele pentru agricultură coborând pe munte în jos, și populația turistică, alcătuită din toate neamurile și rasele pământului, umblând șiruri-șiruri 131

printre ziduri. Undeva deasupra, în vârful muntelui, se află Huayna Picchu, a cărei vizitare nu intră în biletul deja plătit. Accesul e restricționat la un număr de patru sute de vizitatori pe zi, astfel că pentru Huayna Picchu trebuie să faci rezervări cu luni înainte, se plătește

separat, iar biletul e nominal, pentru a preîntâmpina specula. Mulți dintre cei care plătesc în avans nu mai au suflu să urce și surplusul de câteva mii de trepte, astfel că renunță.

În schimb, se fac poze la foc automat, deși e dificil, căci fiecare vrea fotografii fără turiști, așa că se așteaptă unii pe alții, se roagă să se dea mai hacana, fiecare fotograf e constrâns la acrobații, echilibristică și contorsiuni pentru a găsi un unghi inedit, pentru a prinde un cadru curat. Aici, un selfie fără selfie stick este ca pescuitul doar cu mulinetă! Privit de sus, Machu Picchu arată ca un labirint cu câteva lame în chip de minotauri, care pasc și umblă libere pe poteci de dragul turiștilor cu selfie stickurile ridicate în aer! E o negociere permanentă între miile de fotografi amatori și, cu toate astea, se fac milioane de poze zilnic. Arhitecții ar putea reconstitui Machu Picchu în detaliu folosind fotografiile făcute într-o singură zi de acești Globe-trotterus himenopterus, cum s-ar putea numi specia de furnici turistice care am devenit.

Exploratorul și orașul uitat

Cărțile încă se mai referă și azi la Machu Picchu ca la Orașul pierdut al incașilor, iar povestea descoperirii sale în 1911 de către americanul Hiram Bingham (1875 - 1956) este mai degrabă emoționantă decât eroică. Existau mai multe referiri în cronicile spaniole la orașul pierdut numit Vilcabamba, construit în secret de răzvrătitul rege vasal Manco Capac II și unde ultimul conducător al incașilor, Túpac Amaru, a rezistat până la capturarea și execuția lui de către spanioli în 1572, moment care a marcat definitiv dispariția imperiului. Bingham, un tânăr profesor de istorie la Yale University căsătorit cu fica lui Charles Tiffany, marele comerciant de bijuterii, vizitează întâmplător Choquequirao și visează să fie primul alb care pune piciorul în legendarul Oraș pierdut. Nepot al primului misionar în Hawaii, are mintea înfierbântată de reușitele marilor exploratori din epocă: Robert Edwin Peary ajunsese la Polul Nord pe 6 aprilie 1909 și râvnește el însuși la o astfel de glorie. Bingham nu are prea multe

cunoștințe de arheologie, dar știe pe dinafară lungul poem „The eexplorer” al lui Rudyard Kipling³⁰.

Căutările sale se învârt în jurul fostei capitale incașe Cuzco: vorbește cu localnicii, verifică hărți, caută indicii, adună zvonuri, până când un localnic beat rostește numele Machu Picchu, nementionat până atunci în vreo carte. Cu acest nume misterios în cap, Bingham explorează valea râului Urubamba și identifică orașul Vilcabamba, distrus de spanioli și înghițit de junglă. Ruinat, modest și cu o arhitectură lipsită de finețe, Bingham nu crede că acesta ar fi legendarul Oraș pierdut. Își continuă căutările și, condus de băiatul unor fermieri care cultivau câteva dintre terasele sale, ajunge la Machu Picchu pe 24 iulie 1911. Vegetația crescută sălbatic vreme de patru sute de ani ascunde cea mai mare parte din citadelă: Machu Picchu înseamnă deocamdată doar niște scări și ziduri acoperite cu mușchi într-o pădure tropicală. Lipsit de perspectiva întregului ansamblu, Bingham e totuși impresionat de blocurile de piatră înalte de aproape trei metri, îmbinate atât de bine încât vegetația nu putuse pătrunde prin crăpături. E dezamăgit din cauza absenței vreunui altar, dar rămâne printre ruine vreme de patru ore pentru a face măsurători și fotografii.

La sfârșitul anului, pe 14 decembrie 1911, Roald Amundsen ajunge la Polul Sud.

National Geographic Society îi publică fotografiile și e fascinată de descoperire, astfel că, împreună cu Yale University, îi finanțează lui Bingham, în următorii trei ani, alte drumuri în Machu Picchu cu scopul de a cartografia și excava întregul ansamblu. (Între timp, doi germani, un om de afaceri și un inginer devenit proprietar de pământ în zonă, pretind că ar fi ajuns la Machu Picchu cu cincizeci de ani înaintea lui Bingham; ba mai apare și o hartă a locului

30 în special strofa a doua: „A voice, as bad as Conscience, rang interminable changes / On one everlasting Whisper day and night repeated - so: / «Something hidden. Go and find it. Go and look behind the Ranges - / Something lost behind the Ranges. Lost and waiting for you. Go!»”

datând din 1874.) Cu ajutorul autorităților din Cuzco, Hiram Bingham defrișează locul, înlătură vegetația și curăță terasele în numai patru luni. Are, în sfârșit, imaginea completă a citadelei, desfășurată, între cele două piscuri andine, pe o suprafață de cinci kilometri pătrați: o sută de terase agricole, două sute cincizeci de clădiri care adăposteau o populație de peste o mie de oameni, șaisprezece fântâni, apeducte, băi, beciuri, silozuri, morminte, chiar și o închisoare, inclusiv altarul de granit. În urma excavărilor, întinse pe durata a trei ani, aduce Muzeului Universitar Yale aproximativ patruzeci de mii de artefacte (mumii, bijuterii, ceramică, oase), din care autoritățile peruane nu vor recupera ulterior decât o mică parte.³¹

Lui Bingham i se recunoaște contribuția într-o festivitate unde este celebrat chiar alături de Peary și Amundsen. Succesul îl împinge spre politică, devine senator de Connecticut din partea Partidului Republican, este foarte popular și totodată neagreat (se pare că avea obiceiul nesuferit de a corecta latina colegilor senatori), până când Marea Criză din 1929 îl găsește implicat într-un scandal de trafic de influență și părăsește politica pe ușa din dos. Tată a șapte copii, Hiram Bingham moare în 1956, mândru de descoperirea sa, dar fără să fi aflat cu adevărat cine și, mai ales, de ce anume construisese Machu Picchu. Una dintre ipotezele sale, expuse în celebra-i carte devenită bestseller *Lost City of the Incas* (1948), spunea că citadela ar fi fost centrul religios al Imperiului Soarelui³².

31 Nu mă pot abține să nu menționez aici micul roman *Profanatorii de vestigii din Peru* de James Mandy, traducere de Ion Mandache, colecția „SOS”, Editura Ștefan, 2008. Cartea e specială și nu doar din pricina subiectului abracadabrant (doi aventurieri constrânși să caute artefacte la Machu Picchu descoperă că Tibetul, Anzii și... Bucegii formează o triadă sacră, Sfînxul lui Zalmoxe făcând parte, împreună cu o stîncă incașă din podișul Maracahuosi, din ansamblul protoistorie al unei civilizații extraterestre etc.), ci și pentru că autorul și traducătorul sunt, evident, aceeași persoană. E vorba de un debil roman de aventuri new-age contrafacut după modelul celor din seria „SAS”.

32 Ansamblul arhitectural din Machu Picchu (Culmea Veche) conține

Dar fusese Machu Picchu centrul religios și/sau ultima capitală a incașilor? Ei bine, niciuna, nici alta. Cercetările ulterioare au infirmat *toate* ipotezele lui Bingham: Machu Picchu fusese reședința de iarnă a celui mai mare rege – Pachacuti încă (1438 – 1472), artizanul imperiului numit, de fapt, Tahuantinsuyu (Pământul celor patru zări) și, de asemenea, al capitalei Cuzco.³³

Pachacuti (Cel care răstoarnă spațiul și timpul) a cucerit toate grupurile etnice, a unit triburile, a colonizat și a relocat populații întregi, a dezvoltat enorm agricultura alpină și a pavat 32.000 de kilometri de drumuri, de-a lungul cărora a înființat oficii poștale (tambos)³⁴. Pachacuti a crescut imperiul, întins pe o suprafață de un milion de kilometri pătrați, până la o populație de zece milioane de suflete, care trăiau după reguli morale foarte stricte (adulterul, de pildă, era pedepsit cu moartea); iar ca reformă religioasă, l-a proclamat pe Inti (Zeul Soarelui) mai presus de Viracocha, considerat până atunci Zeul suprem.

136

137

În jurul anului 1450, armate de muncitori au tăiat, transportat, cioplit și montat câteva mii de blocuri de piatră fără să folosească roata sau vreun animal de tracțiune, doar cu forța brațelor, a funiilor și a unor

trei mari structuri: Inti Watana (Cadranul Soarelui, al cărui ax central e aliniat perfect poziției soarelui din timpul solstițiului de iarnă), Inti Mach'ay (Templul Soarelui, un beci unde la solstițiu băieții nobililor treceau prin ritualul maturizării: li se perforau urechile la răsărit) și Camera celor Trei Ferestre. În afara ritualurilor dedicate Soarelui, nu există suficiente dovezi că aici s-ar fi practicat sacrificii umane. În Huayna Picchu (Culmea Nouă), situat pe versantul de deasupra citadelei, se afla Templul Lunii, reședința Marelui Preot și a fecioarelor. 135

33 „Inca” înseamnă „rege” în quechua și a devenit numele întregului popor. Imperiul Tahuantinsuyu a avut, cu totul, 13 inca/regi până la venirea spaniolilor.

34 Chasquis erau tineri mesageri care transportau între două tambos, în regim de ștafetă, legături quipus, mesaje și mici colete pe distanțe de până la 250 de kilometri pe zi.

scripeți. Deși cunoșteau principiul - o dovedesc unele jucării -, incașii nu inventaseră roata pentru folosul practic. Stâncile fuseseră cioplite cu unelte de bronz (nu cunoșteau nici fierul), pentru ca sanctuarul să fie una cu muntele, iar blocurile de granit erau șlefuite cu nisip și cu sucul coroziv al unei plante, apoi îmbinate, fără mortar, cu asemenea artă, încât se spune, și se adeverește, că nu poți strecura între ele un vârf de ac. Metoda îmbinării blocurilor de piatră, cu pereți ușor înclinați, colțuri rotunde, uși și ferestre trapezoidale, asigura o structură suficient de rezistentă pentru zona seismică în care se afla. Iar amplasamentul teraselor, canalele de scurgere, bazinele de captare și pavajul în straturi de piatră și nisip asigurau un bun drenaj al apei în timpul sezonului ploios, prevenind inundarea platoului și eroziunea solului.

Vizionar, războinic și autoritar, bun organizator, Pachacuti a fost și unul dintre primii poeți în limba quéchua, limbă pe care a impus-o tuturor triburilor din imperiu. A compus imnuri numite jaillis, cântate de preoți în cadrul unor ceremonii sacre, iar legenda spune că ultimele versuri le-a rostit pe patul morții.³⁵ După dispariția lui, slujitorii au rămas în oraș, astfel că, în ciuda măreției sale, Machu Picchu n-a fost locuit decât o sută de ani. Spaniolilor le-a rămas necunoscut, pentru că la venirea lor orașul era aproape pustiu, iar ultimii locuitori

35 Cele unsprezece imnuri ale lui Parachutec Inca, intitulate Fabule și rituri incașe, au fost compuse între 1440 și 1450 și erau cântate cu acompaniament instrumental în timpul ceremoniei Situa Raymi, ținută în prima noapte cu lună nouă de după echinocțiul de primăvară. Imnurile nu aveau o metrică sau un ritm anume și, în ciuda faptului că multe cuvinte în quechua au aceeași terminație, foloseau versul liber. Iată cum suna un astfel de imn sacru: „O Wiraqochan / kusi usapuq hayllipu / Wira- qochaya / runa khuya maywa / kaymi runa yana waqchiyki / runayki kamasqayki, / churasqayki / qasi qespilla kakuchun / warmaywan churinwan / chî'in nanta / ama watequintawan / yuyachunchu / unay wata kawsachun / mana allqaspa, / manana p'itispä / mikhukuchun, uqyakuchun". Imnurile lui Parachutec au fost culese și transcrise la un secol după moartea sa de către un preot metis.

muriseră, cel mai probabil, de variolă³⁶. Bingham descoperise singura construcție incașă neatinsă de spanioli, dar Machu Picchu nu era orașul pierdut pe care-l căuta, nici vreun oraș secret, ci doar un oraș uitat. Vilcabamba, așezarea distrusă și cu o arhitectură umilă, construită la repezeală după înfrângerea în fața conchistadorilor, căreia nu-i acordase importanța cuvenită, *aceea* fusese reședința pierdută a ultimului conducător incaș, Túpac Amaru. Până la moartea sa, Bingham a confundat impunătorul, necunoscutul Machu Picchu cu Orașul pierdut. Plecat în căutarea unei legende, a descoperit o minune.³⁷

să *îfc-Á*

Tuica și basmaua ruptă îl întâlnim pe Loïc, alături de care umblăm o vreme prin citadelă, după care ne așezăm pe iarbă să povestim despre România postcomunistă și Elveția multiculturalistă. E marocan născut în Geneva și ne spune, deopotrivă amărât și îngrijorat, cât de ghetozat trăiesc imigranții, cum se căsătoresc doar între ei și cum reproduc, în cadrul comunităților închise, lumea lăsată acasă, perpetuându-și ignoranța față de Occident și, pe cale de consecință, întreținând intoleranța elvețienilor. Ne povestește cum, într-o seară, a oprit o femeie albă pe stradă cu intenția de a-i cere un foc pentru țigară și cum aceasta i-a întins instantaneu poșeta rugându-l să nu-i facă rău. Intru în vorbă cu un cuplu de columbieni care trăiesc la Miami, sunt amândoi tineri și foarte educați, au vizitat Europa, ajungând până la Budapesta. Îmi spun că cel mai mult le-a plăcut Praga și mă întreabă dacă Bucureștiul e la fel, căci ar fi interesați să viziteze România într-o zi. Le vorbesc despre Delta Dunării cu tot mai puțin entuziasm

36 Adusă de conchistadori, boala s-a răspândit înaintea lor pe tot continentul și a făcut ravagii printre popoarele amerindiene. Se estimează că ar fi murit câteva milioane de oameni din cauza epidemiilor de variolă.

37 Eugen Pop a scris o foarte frumoasă carte de călătorii: Spre orașul secret al incașilor. Popasuri pe meridiene și paralele sud-americe, Editura Ion Creangă, 1975.

pe măsură ce îmi dau seama că descriu delta noastră unor oameni care trăiesc în preajma junglei amazoniene de dimensiunea Europei. Chiar așa, ce le-aș putea recomanda peruanilor din țara mea, cea mai frumoasă din lume pentru că are toate formele de relief, nu?! – parcă așa ziceau manualele de geografie din comunism.

Unul dintre cele mai interesante trasee este poteca de piatră care duce la puntea de lemn ale cărei trunchiuri de trecere, paralele cu peretele muntelui, au fost retrase. Poteca continuă și dincolo de podeț, tot mai fragilă, îngustându-se și pierzându-se pe munte în sus prin vegetație – o cărare nestrăbătută probabil de câteva sute de ani. După patru ore de umblat printre ruine, urcăm pe poteca ce duce la intrarea dinspre încă Trail, cel mai turistic traseu spre Machu Picchu. După un urcuș destul de lung pe o cărare pietruită, ne oprim pe o stâncă să admirăm în voie orașul regăsit din cel mai înalt punct al său: 2600 de metri altitudine. E ca și cum l-am privi din avion. Undeva departe, deasupra muntelui din dreapta noastră s-au adunat nori și probabil acolo plouă deja, dar aici cerul e limpede.

De dimineață, mi-am trecut prin găicile pantalonilor de trekking o basma veche de-a bunicii mele maternă Margareta. Nu e doar o basma veche, e basmaua de mătase purtată doar la ocazii speciale sau când pleca departe de casă și care mie îmi plăcea cel mai mult pentru că avea un imprimeu cu mașini de epocă. Am găsit recent basmaua, deșirată pe la colțuri și cu câteva găuri, aruncată într-o ladă cu bulendre. Uitasem de ea și nu m-a răbdât inima s-o las acolo. Bunica Margareta, care m-a crescut primii șapte ani și care m-a învățat o groază de lucruri bune, nu mai pleacă acum nicăieri de acasă – bănuța din curte e cel mai îndepărtat loc unde ajunge. Se va bucura să citească această pagină și să vadă unde a ajuns basmaua ei cu mașini de epocă.

M-am gândit însă și la bunicul Toma, ai cărui ciorapi i-am purtat în cel mai înalt punct atins de mine în munții Himalayei, așa că, de data asta, am luat cu mine o ploscă

metalică de buzunar cu țuică de prune făcută de el acum aproape 30 de ani. Bunicul nu mai e de mult, așa că vărs două picături și beau împreună cu M. privind amândoi în tăcere ruinele care, în lumina tot mai blândă a soarelui, încep să-și schimbe culoarea.

Ce beți voi acolo? auzim o voce în spatele nostru.

Ne întoarcem și e o ghidă. Poate n-avem voie să consumăm alcool printre ruine - adevărul e că nu m-am gândit la asta.

Bem ceva în memoria bunicului lui, zice M.

Dar ce? insistă ghida.

Apă sfințită, zice M.

Care miroase a rom până aici?

Nu e rom, e un fel de brandy de la noi de-acasă. Suntem români. Nu vreți o gură? mai zice M. și eu îi întind ghidei plosca.

Femeia încearcă să detașeze dopul și să toarne în el, dar dopul e prins, așa că, până la urmă, duce plosca la gură și ia un gât.

E bună, din ce e făcută?

Ciruelas, zice M" care tocmai îl vede urcând pe Loi e și îi face semn să vină la noi.

Îi dăm țuică de prune și magrebianului, iar când află că e făcută chiar de bunicul meu ne spune că l-a bătut gândul să poarte și el pantalonii cu care bunicul său a luptat în război, dar că postavul era prea greu de cărat până aici. Discuțiile despre bunici m-au făcut melancolic (bine, poate e și de la țuică!) și mă întind pe stâncă cu ochii închiși ascultând vocile tot mai puține și mai stinse ale celor câțiva străini rămași pe potecile și zidurile cetății.

Cu o jumătate de oră înainte să se termine programul de vizitare suntem din nou în zona centrală din Machu Picchu, unde e aproape pustiu. Turiștii au părăsit orașul regăsit al incașilor și dorința noastră de a rămâne singuri în sit se împlinește. Lumina puternică a soarelui, care ne-a compromis mai toate fotografiile de peste zi, a scăzut mult, zidurile devin portocalii, iar umbrele se alungesc ca niște lame desenate de Giacometti. Îți trebuie imaginație

arheologică pentru a reconstrui mental imaginea citadelei de altă dată, dar acum e mult mai ușor să-ți închipui viața între aceste ruine. Un moment dintr-o zi de acum cinci sute și ceva de ani... Așa trebuie să fi fost! Umblăm prin labirintul zidurilor amețiți de frumusețea apusului printre ruinele incașe, iar când ieșim în loc deschis vedem cum de pe versantul de vizavi coboară până în vale, peste Aguas Calientes, un curcubeu. Ne oprim uluiți pe zidurile de la marginea orașului de piatră și privim curcubeul *de sus*. Coborâm cu ochii pe arcul lui cei aproape cinci sute de metri din vârful muntelui Yanantin până în vale, unde se adapă în râul Urubamba, și apoi urcăm privirea până unde culorile se sting în cer.

Până la urmă, Chaplin s-a înșelat! rupe tăcerea M.

Huh?

Spunea că nu poți descoperi un curcubeu dacă te uiți în jos.

Deșteptule.

Suntem o mână de oameni care admirăm minunea și, în același timp, ne privim unii pe alții zâmbind, ca și cum am avea nevoie de confirmarea celorlalți că asistăm la un moment magic. Scot plosca din rucsac și mai iau cu M. câteva înghițituri de țuică. Un cuplu de argentinieni, care mă rugaseră mai devreme să le fac o fotografie cu curcubeul, se apropie de noi și ne-ntreabă ce bem. De-ar fi știut bunicul Toma cine, unde și în ce moment va fi băută țuica lui din prune de pe Dealul Ulmetului!

Noaptea licuricilor tropicali

Plecăm de la Machu Picchu printre ultimii și ne grăbim, căci în curând se va întuneca. Mai avem de coborât cele câteva mii de trepte până la râu, iar de acolo, pe lângă calea ferată, până la Hidroeléctrica mai e un drum de două ore. Or noi trebuie să prindem ultimul colectivo spre Santa Teresa. Suntem contra timp, ne prindem strâns rucsacurile de corp și începem să coborâm treptele de piatră, când se întâmplă: genunchiul mi se taie din nou! M. e înaintea mea, așa că îl dau rapid cu unguent, îmi refac bandajul peste care mă strâng și cu basmaua

bunicii și repet schema de coborât de la Rio Blanco: îmi lungesc bețele ca să mă sprijin și sar cu piciorul drept înainte.

Mi-ar plăcea să descriu în detaliu cum am coborât de la Machu Picchu, dar nu mai știu decât că ajung la râu chiar în spatele lui M., tricoul e flească și îl schimb cu unul uscat din rucsac. Ne tragem sufletul câteva minute, îmi reajustez bețele și pornim la drum cu ochii pe ceas. Durerea mă lasă treptat și pot acum să calc pe piciorul stâng, dar o fac cu grijă, o grijă abandonată pe măsură ce M. mărește strocul. Drumul e plat, dar pietrele de pe calea ferată 144 ne termină călcâiele, așa că încercăm, pe cât posibil, să călcăm pe înguste 145

porțiuni de pământ rămase neacoperite. Întâlnim grupuri răzlețe de backpackeri care abia acum se îndreaptă spre Aguas Calientes pentru a urca la Machu Picchu dimineață la prima oră. Le spunem să aștepte apusul, dar e prea târziu pentru ei, seara vor să fie deja înapoi la Cuzco. După o oră de mers în marș, când deja s-a întunecat, iar calea ferată traversează o plantație de banani, parcă intrăm pe cărarea unui basm Disney. Zeci de licurici plutesc în propriul joc de luminițe și ne oprim, să nu-i deranjăm. Ne dăm seama că niciunul dintre noi n-a mai văzut din copilărie atâția licurici zburând laolaltă. Din plantația de banani țâșnește un animal de talia bursucului care traversează în goană calea ferată și dispare în bălăriile de pe malul râului. Ceva mai încolo privim la lumina lanternei câteva broaște colorate în verde care sar și ele peste calea ferată în drum spre apă. Pe deasupra noastră, printre copaci, auzim zborul neregulat al liliecilor. În curând traversăm râul Urubamba peste un pod de fier și, înainte să urmăm calea ferată în pădure, ne oprim să privim cum jumătatea de lună ridicată pe cer luminează argintiu nisipul și undele apei oprite din curgerea râului în această largă deschidere a văii. Ascultăm cu respirația tăiată corul broaștelor. Copiii botaniști din noi sunt în extaz: suntem martorii vieții de noapte a unei mici păduri tropicale din Anzi.

Am stins de mult lanternele, căci putem urma lejer calea ferată în lumina lunii și nici nu vrem să deranjăm viața sălbatică din jur. Când intrăm în pădure, luna se strecoară printre copaci aruncând umbrele crengilor peste calea ferată. Am senzația că ne deplasăm într-un tablou nocturn impresionist. Îi spun și lui M” alături de care, dacă pun la socoteală și noaptea petrecută în Wadi Rum, deșertul Iordaniei, îmi dau seama că am petrecut câteva dintre cele mai impresionante momente nocturne din natură.

Luna ne arată calea (ferată) și ne scoate din pădure până la halta de unde, în câteva minute, ajungem la Hidroeléctrica. În parcare nu se mai află niciun colectiv, vedem doar o mașină și M. se îndreaptă grăbit într-acolo să afle dacă mai avem cu ce ne întoarce în noaptea asta în Santa Teresa. Cei câțiva comercianți își strâng marfa și încep să închidă chioșcurile de pe micul peron de la capătul liniei ferate. Cumpăr două beri Cusquena și mă așez

ly - s un KíSXlf A-jJEM* pe un bolovan întinzându-mi cu grijă piciorul stâng, căruia îi sunt recunoscător că m-a adus până aici și încă într-un asemenea ritm. Cu talentul său de a se descurca în orice situație, M. nu doar că a negociat cu șoferul un preț corect până la Santa Teresa, dar șoferul a aranjat la rândul lui ca, odată ajunși în oraș, altcineva să ne ducă mai departe, chiar în noaptea asta, la Cuzco. Nu mai avem nimic de făcut pe-aici, așa că ce plan mai bun decât să ne continuăm drumul cât mai repede?!

Șoferul vrea să se convingă că nu mai vine nimeni dinspre Machu Picchu și că noi suntem ultimii clienți, așa că o vreme așteptăm în mașină ascultând la radio muzici cumbia și huayno. Muzicile tradiționale precum zampona sau siku, cântate cu instrumente asemănătoare naiului de muzicanții peruani pe străzile Europei, aici nu le auzim nicăieri. Și foarte rar auzim muzică cântată la charango, lăuta cu zece coarde fabricată din cochilie de i armadillo. De când tot ascultăm posturile de radio de pe-aici, avem deja o piesă preferată. Probabil e un hit al sezonului, căci o

auzim peste tot.

Inclusiv în capul nostru când e liniște în jur. Trebuie neapărat să cumpăr din piață niște CD-uri cu selecții, în speranța că o voi găsi. Altfel, muzica de aici e cumplită.³⁸

Celălalt șofer ne așteaptă deja în piața centrală din Santa Teresa. Ne recuperăm muy rápido rucsacurile cele mari de la hospedaje și plecăm spre Cuzco într-un colectivo în care se mai află o familie de peruani din Lima cu o fetiță adusă la Machu Picchu pentru notele ei bune la școală. Colectivo rulează cu viteză pe Panamericană, care urcă ore în șir, ca un Transfagărășan la scară cu adevărat montană, printre Cordilieri. Fetița a adormit, nimeni nu mai are chef de vorbă la ora asta, iar din playlistul cu toate genurile și subgenurile muzicii latino se aud deodată acordurile de la „WonderwaH”.

Frigul de afară aburește geamurile mașinii, prin care vârfurile înzăpezite ale Anzilor încep să semene cu niște nouri lungi pe șesuri sub lumina lunii. Trecem prin câteva localități unde este încă în toi sărbătoarea Sfântului Quyllurit-i, al cărui trup crucificat a apărut cândva pe o stâncă din acești munți. Oamenii cântă și dansează în stradă, iar șoferul este nevoit, la Ucungate, să ocolească pe o rută secundară. La ora două suntem în Cuzco, tragem tot la Whitman și ne băgăm în pat, nespălați și ruși de oboseală, cu puțin înainte să se împlinească 24 de ore de când ne-am trezit să plecăm spre Machu Picchu într-o zi ce

38 „Cine nu știe cum sună muzica pop peruană e într-adevăr un om norocos. Să nu intrați în Peru fără dopuri pentru urechi. Sub aspectul lipsei absolute de talent și al muzicii de proastă calitate, nu se compară cu nici o altă țară... în munți, o femeie grasă cu o rochie largă, multicoloră, sare de pe un picior pe altul, de parcă s-ar afla lângă o toaletă încuiată, și țipă într-un microfon ieftin, ca și cum ar fi pe punctul să nască. În junglă, cincisprezece bărbați urâți strigă cu voci răgușite aceleași versuri suprapuse pe aceeași frază melodică banală, repetată la nesfârșit. În zona rurală din Peru, oriunde găsești un generator, lângă el se află un televizor mare, cu tub catodic, un DVD player ieftin și cea mai groaznică muzică din lume, dată la maxim”, scrie Ed Stafford în 860 de zile pe Amazon, traducere de Andra Hâncu, Editura Polirom, 2015.

avea să ni se arate ca un zid plin de minuni.

Cuzco-Urubamba

Ne trezim devreme și simțim nevoia să facem duș, chiar dacă apa e rece, iar baia are geamul spart. Ne dăm seama, o dată în plus, cât de dependent este psihicul nostru de curățenia corpului. Whitman mă duce cu Volkswagenul lui „broscuță” la o clinică din apropiere, unde vreau să mă lămuresc dacă nu cumva risc să-mi compromit ligamentul genunchiului continuând să strâng din dinți și să urc munții. Nu mai sunt în starea de la Rio Blanco, dar mă așteaptă Nevado Mismi. Am ajuns prea aproape pentru a renunța să urc muntele ăsta. Consultația nu durează mult, fac o rezonanță magnetică și rămâne ca diagnosticul să-l primim via e-mail, dat fiind că peste câteva zile vom fi deja la poalele muntelui.

Pe drum vedem un panou imens care anunță Festivalul Gastronomic al Cuy-ului la Urubamba, un sat aflat la doar două ore distanță de Cuzco. Va fi un adevărat cuycid: câteva sute de porcușori de Guineea vor sfârâi pe grătare și vor fi gătiți după rețetele tradiționale incașe. Ne decidem să nu mai urcăm până la Sacsayhuaman (Șoimul satisfăcut) pentru a admira cele câteva mii de acoperișuri roșii ale sitului, ci să ne îndreptăm spre Urubamba să gustăm grozăvia. Deocamdată mergem în piață, unde nu ne-ar deranja să mâncăm la micul dejun câteva frigărui de broscuțe sau viermi de bambus la grătar. Alegem însă supă de quinoa cu porumb (lawa), vită cu orez și, firește, nelipsiții cartofi.

Ca de obicei, nu ne lasă inima să nu dăm o raită prin piață pentru a ne încărca bateriile cu mirosuri și culori, dar mai ales cu gesturile și chipurile oamenilor locului. Căci plimbarea prin piață este cel mai spectaculos lucru pe care îl poți face în Cuzco. Nu în muzee, nu în catedrale, nu printre ruine – *aici* e adevăratul spectacol cultural! în spațiul creat de o economie de piață lăsată la liber, nereglementată și nesupravegheată, lumea se descurcă cum poate, astfel că fiecare vinde și oferă servicii la negru, fără chitanțe, fără facturi, fără taxe, fără impozite. Pare că

statul și cetățenii lui coexistă la distanță, fiecare în propria realitate. Dimensiunea comerțului stradal este copleșitoare: în jurul pieței centrale, zeci de străzi sunt ocupate de negustorii ambulănți. Femei, bătrâni, copii, persoane cu handicap sau oricare dintre aceste combinații, cu toții vând, și vând, și vând de pe tarabe, din furgonete, cărucioare și roabe, din atașurile bicicletelor, din butoaie, bidoane, lăzi și cutii, din sacoșe de rafie și din pungi, de pe ziare, din cornete, din mână. Culorile, mirosurile, sunetele – e ceva psihedelic în acest exotism lăsat să se manifeste în ritmul, varietatea și vastitatea lui naturală, încă sălbatică. „Îți mulțumesc că ai adus piața în viața mea”, îi spun lui M” care a devenit fratele meu de piață.

Cât ai pocni din degete, M. găsește o mașină să ne ducă la Urubamba. Șoferul e un tânăr student la Medicină care merge să-și viziteze mătușa. M. vrea să facă chiar mai mult și încearcă să agațe de pe stradă și alți pasageri, dar Kevin e mulțumit doar cu noi și în curând ajungem în Valea Sacră, rulând printre munții acoperiți de zăpadă, dintre care Nevado Sahuasiray 153

(5780 m) străpunge o puzderie de nori de vată. Am mai crezut-o de câteva ori până acum, dar acesta este cel mai frumos drum cu mașina pe care-l facem în Perú.

Carnaval pentru Quyllurit-i

Când ajungem în Urubamba (Câmpia păianjenilor) aflăm că festivalul gastronomic a fost săptămâna trecută, dar că sărbătoarea Quyllurit-i continuă³⁹. Ne punem pofta în cuy și ne avântăm pe străduțele pe care defilează ansambluri muzicale și de dansuri folclorice cu copii deghizați în urși (uzukos), fete costumate în broderii cu panglici, ciucuri, paiete și oglinjoare, o fanfară cu bărbați îmbrăcați la patru ace în costume de stofa, grupuri de femei în porturi tradiționale, gătite cu pene, mărgele și

³⁹ Festivalul are loc în toată Valea Sacră și celebrează, conform Bisericii Catolice, imaginea lui Christos apărută pe un bolovan sub care a fost îngropat un tânăr pastor; iar conform legendei precolumbiene, dispariția de pe cer a Pleiadelor, moment care marchează începutul sezonului recoltelor.

pălării. Această sărbătoare care îi celebrează deopotrivă pe zeii indigeni și pe Iisus Christos este expresia perfectă a fusion-ului religios dintre creștinismul catolic și politeismul incaș.

Carnavalul este și manifestarea artistică a comerțului ambulant din preajma pieței, al cărei spirit îl regăsim pe trotuar, unde o femeie unge cu mustățile unui praz înmuiat în sos inimile de vacă așezate pe grătar. Cu prețul unui sol cumpăr un anticucho servit pe un băț cu un cartof copt în vârf. Îmi fac iluzia că e mai gustos decât cuy-ul și poate chiar e. Dovadă că mă așez pe trotuar și mănânc, una după alta, cinci bucăți de inimă de vacă. Probabil e efectul prazului.

Soarele arde și nebunia carnavalului ne împinge într-un bistro cochet de la parterul unei case, unde sfârșim prin a bea bere cu un señor distins, îmbrăcat într-un costum elegant, doctor de profesie și mândru urmaș al personajului de pe bancnota de 10 soli, pe care o căutăm imediat prin buzunare: aviatorul José Abélardo Quiñones Gonzales⁴⁰. Aflând de peripețiile noastre montane și de problema mea cu genunchiul, doctorul Pedro Enrique Quiñones Figueroa scoate din geantă un carnețel și îmi prescrie o rețetă cu Naproxem, după care continuăm să povestim la un pahar de bere de quinoa împreună cu soția acestuia, Doris Saldaña Pinedo, membră în Congresul peruan. Ceea ce noi am luat drept un bistro este de fapt un magazin de desfacere a produselor agroalimentare locale, dar și de țesături și alte obiecte hecho a mano vândute ca suveniruri. Cei doi coordonează un proiect de dezvoltare comunitară în care încearcă să-i stimuleze pe localnici să nu abandoneze meșteșugurile tradiționale. Ne recomandă să vizităm salinele de la Maras, ba, mai mult, ne dau și telefonul primarului: „E bine să îți arate drumurile prin Valea Sacră un om al locului”.

Continuăm să bem bere, dar în stradă, cu muzicanții și dansatorii, care acum se odihnesc sau mănâncă

40 Pilot mort ca un kamikaze în războiul din 1941 împotriva Ecuadorului; a fost declarat postum erou național.

anticucho la umbra caselor. Suntem singurii turiști din sat, singurii martori străini ai sărbătorii lor, și oamenii ne invită cu entuziasm patriotic să bem cu ei. Facem sute de poze, căci totul e de fotografiat și oamenii sunt bucuroși de atenția pe care le-o acordăm. Își așază măștile pe față, își etalează costumele și instrumentele muzicale, se adună în grupuri sau pe familii doar ca să le facem poze. Să fi fost noi fotografi profesioniști și să fi amenajat un studio stradal, am fi scos artă adevărată din această sărbătoare și din minunații locuitori ai Câmpiei păianjenilor! „Nu mă pot gândi la altceva mai potrivit să provoace acel sentiment copilăresc al mirării decât călătoria într-o țară unde ești ignorant față de aproape orice”, zice undeva Bill Bryson, și acest moment este întruchiparea perfectă a vorbelor sale. Căci nu înțelegem absolut nimic din ritualurile și costumațiile acestor oameni, dar suntem uluiți de spectacol și copleșiți de atmosferă, ne ia cu amețeală (deși s-ar putea să fie și berea de vină). 157

Ne întoarcem pe seară cu un colectiv și, de pe dealul de la marginea orașului, cu luminile aprinse, Cuzco arată mult mai întins decât ne-am fi imaginat la nivelul străduțelor.

În curtea Cartagenei

Este seara în care cei doi candidați la prezidențiale, Keiko și PPK, se află aici pentru o dezbatere televizată, o discuție tehnică pe tema economiei. În Piaza de Armaș, susținătorii celor doi dansează, strigă lozinci, flutură pancarte și steaguri cu însemnele electorale, despărțiți de un cordon gros de jandarmi. Ne alăturăm suporterilor lui PPK, spre entuziasmul unui grup de tineri care ne înmânează un steag și ne fotografiază în timp ce strigăm împotriva lui Keiko de parcă ar fi Elena Udrea. După această scurtă contribuție la democrația peruană, admirăm catedrala frumos luminată (îl al cărei turn se spune că a fost zidit de viu un nobil incaș, ca să vezi!) și ne îndreptăm spre cea mai frumoasă zonă din oraș, partea istorică, unde clădirile vechi au fost transformate în muzee, hoteluri și restaurante amenajate cu foarte multă

grijă și bun gust. Intervențiile moderne sunt discrete și doar pentru a pune în valoare dimensiunea istorică și arta vechilor constructori incași sau colonialiști. (Celebrele logo-uri ale marilor branduri internaționale Starbucks și McDonald's, de pildă, au culorile pietrei sau lemnului, depinde de elementul cromatic predominant al piețelor.) Ne plimbăm la lumina felinarelor pe străzile pustii pavate cu lespezi de piatră neagră și ne gândim că am putea fi la Madrid, după cum remarcă M.

La un moment dat ne atrage atenția un hotel boutique numit Casa Carta-L

gena și intrăm cerându-i voie recepționarului să ne lase să aruncăm o privire.

Hotelul este decorat într-un stil tradițional minimalist remarcabil, este luminat discret și are multe colțuri cochete în care elementele moderne de design cadrează cu ansamblul colonialist. Nu ne mirăm să aflăm că patronul J

este italian și să citim o diplomă înrămată pe care scrie World Luxury Hotel Award 2014. Ieșim în curtea interioară, luminată de felinare, unde se află o mică fântână arteziană, alei de piatră și foișoare îmbrăcate în verdeață. Nu e nimeni, muzica tradițională se revarsă în surdină din restaurantul gol pe ai cărui pereți de piatră se află înrămate câteva fotografii istorice cu Pablo Neruda și Che Guevara fumând împreună cigarillos chiar în acest loc. Apare o fată îmbrăcată într-o foarte frumoasă și foarte simplă cămașă cusqueneză pe care o întrebăm în glumă dacă ne putem monta cortul în această curte. 159

Comandăm cocktailul maracuya sour, pe care fata ni-l aduce împreună cu câteva gustări tradiționale din partea casei. Liniștea și luxul acestei grădini interioare, savoarea brânzeturilor cu fructe exotice, aroma cocktailului... E bine și la alt inclusive după ce ai trudit pe cărări de munte!

În drum spre hospedaje, încercăm să înțelegem traficul din Cuzco, unde nu par să existe alte reguli de circulație în afara semafoarelor, a trecerilor de pietoni și a câtorva sensuri unice. E un haos de o eficacitate remarcabilă. Căci traficul pare mai fluent fără reguli de

circulație. Astfel, șoferii sunt constrânși să se descurce și să se respecte reciproc. Își acordă sau acordă celuilalt prioritate în funcție de situație, după caz și nu după lege. Atâta timp cât nimeni nu poate invoca legea în favoarea sa, nimeni nu dă vina pe nimeni. Aici nu există obligația de a respecta regulile, doar posibilitatea de a te descurca fără ele; nu există nesimțire, doar abilitate. Maximum de intervenție din partea autorităților sunt agențele de circulație, care mai mult se ocupă ca pietonilor să li se acorde prioritatea necesară. Mașinile astea prăpădite, care în Europa n-ar fi niciodată înmatriculate, nu fac decât să frâneze și să claxoneze. Majoritatea străzilor sunt înguste, în pantă, și au nenumărate bumpere pentru redus viteza, iar oamenii șofează cu multă risipă de reflexe bune. Claxoanele sunt un semn al prezenței în trafic, claxonezi pentru a arăta că ești pe fază și se poate oricând conta pe tine să frânezi sau să tragi salvator de volan. Nimeni nu pare să înjure – la volan se petrec gesturi, nu vorbe –, totul se desfășoară smucit, dar rapid și eficient, ridicând deasupra orașului o perdea de fum întunecat. Singurii care-și permit să strige în trafic sunt controlorii-animatori care stau pe scara microbuzelor strigând stațiile și invitând oamenii să urce sau să coboare cât mai repede: „¡Baja, baja, baja, señor!” Se urcă prin față, se plătește la coborâre și se coboară prin spate. Totul aproape din mers, ca și cum diferența dintre cursa cu microbuzul și lansarea cu bobul pe pistă n-ar consta decât în regulamentul olimpic și palmaresul oficial.

În stradă se desfășoară același comerț continuu, chiar dacă e deja întuneric și copiii au adormit cu capul pe câini.

160

161

Maras

Ne întoarcem în Valea Sacră pentru a merge la Maras cu un șofer pe nume Samir. Numărul de telefon oferit de Pedro & Doris se dovedește inutil, căci primarul e plecat din localitate, așa că întrebăm doar de direcție și

plecăm singuri, pe un soare torid, printre cactuși și aloe vera, pe un drum prăfuit care coboară prin Valea Sacră până la salineras. Ne așteptăm să apară oricând niște gauchos în poncho, călare pe cai, și să ne zică „amigos” ținând în mâini pistoale la fel de negre și de lungi precum mustățile lor.

Valea prin care coborâm deschide la rândul ei o depresiune pe terasele căreia strălucesc în soare minele de sare cu cele cinci mii de bazine dispuse în trepte. E sfârșit de sezon, sarea a fost deja strânsă, iar valea seamănă cu un imens fagure albicios cu dungi cărămizii. Apa caldă cu salinitate foarte ridicată este captată dintr-un izvor subteran și deviată printr-un canal până deasupra văii, de unde este lăsată să curgă în pâraiașe pe toată suprafața terasată, pentru a fi recoltată în cele câteva mii de albi, de unde, în decursul câtorva săptămâni, se evaporă lăsând în urmă un strat gros de sare, încărcat în saci cu cazmalele sau cu mâna goală. Sarea este selectată în funcție de cantitatea de pământ pe care o conține (există trei tipuri de limpezime și puritate) și cărată cu măgarii pentru a fi iodată și cristalizată. Se muncește opt ore pe zi la întreținerea acestor parcele, la drenarea apei sau la tasarea pământului, iar simbria pentru o zi de muncă este de 20 de soli, echivalentul a cinci beri. Unele dintre parcele sunt moștenite din tată-n fiu. Benicio, un bătrân cu care stăm de vorbă și căruia îi oferim un pumn de bomboane, ne spune că a moștenit douăzeci de parcele de la strămoșii lui incași. Nu sunt mulți lucrători; îi privim muncind cu mâinile și în picioarele goale. Pe fețe au stropi albi de saramură, iar hainele poartă urmele zoaielor de lut sărat.

Toată sarea pământului pare că s-a adunat aici. Suntem orbiți de acești faguri imenși de saramură pe marginile cărora facem echilibristică și ne deplasăm cu atenție, ca și cum am călca pe poteci de gheață. Urcăm și coborâm sărind dintr-o parcelă în alta de parcă am escalada balcoanele Văii Sărate, nu Sacre. Cristalele te orbesc în lumina soarelui, iar când pun pe limbă o mică

floare de sare gura mi se amărăște. Parcă și aerul pe care-l respir este sărat, peisajul îmi induce o stare de sete acută. Câțiva nori albi au acoperit soarele și în cele câteva mii de parcele se oglindește acum cerul albastru ca-ntr-o oglindă făcută bucăți.

164

165

Apukunas. „*Bună este sarea; dacă însă sarea își pierde puterea, cu ce o veți dregre? Aveți sare întru voi și trăiți în pace unii cu alții*”. (Evanghelia după Mar cu 9: 50)

Fără șamanism

Poate că unii dintre cititorii acestei cărți vor fi dezamăgiți (s-a întâmplat și în cazul cărții despre Himalaya), dar simt nevoia să mărturisesc că nu m-a interesat niciodată dimensiunea spirituală a acestei călătorii prin Perú. Nu am venit în Anzi să mă conectez cu Sinele, să simt Energia, să caut Iluminarea, să-mi găsesc Calea. Nu cred în cuvintele cu majusculă. Dacă mă voi întoarce mai înțelept și mai împăcat cu mine, asta va fi urmarea unei călătorii în care am absorbit cât mai mult din această lume perfect necunoscută mie până acum. Consider că lumea de *aici*, realitatea *aceasta* și viața de *acum* sunt suficient de vaste, de intense și de misterioase. Nu sunt interesat de așa-numitele experiențe/aventuri spirituale/mistice/astrale. Nu cred că timpul nostru mai permite astfel de transfigurări și revelații. Ruinele nu activează Vortexuri Energetice și nu-mi oferă privilegiul de a întâlni Ființe de Lumină. Mă informez asupra istoriei, nu mă conectez la Univers. Rețin credințele și superstițiile, nu le urmez.

New Age, misticism, șamanism, OZN istică – toate acestea sunt pentru mine ficțiuni dezvrăjite; iar maestrul, ghizii spirituali, noii profeți, șamanii, vracii, tămăduitorii, vrăjitorii, clarvăzătorii, ghicitorii etc., niște preoți ai divertismentului. „Singurul fel în care cei mai mulți oameni înțeleg și practică o etică e prin mijlocirea unei religii. Numai câteva minorități se eliberează de religie, punând, în locul gol lăsat de aceasta, forme de cultură:

filosofia, știința, literatura și artele”, scrie într-un eseu Mario Vargas Llosa¹, citând scrisoarea unui prieten Columbian, care-i vorbește despre cum șamanii au ocupat locul preoților și al psihanaliștilor oferindu-le clienților droguri, în cadrul unor simulacre de ceremonii colective, în scopuri terapeutice și spirituale.

Înțeleg prea bine fascinația exercitată de acești iluzionști ai spiritului și, dacă am ocazia, mă bucur de o iluzie bună. Nu cred în șamani, dar i-aș asculta; nu caut ritualuri; însă le-aș practica; nu țin să mă droghez cu ayahuasca, dar nici n-aș refuza⁴¹.

Credințele îmi stârnesc curiozitatea, găsesc înțelepciune în textele sacre și frumusețe în viziunile împărtășite de cei care le-au (le-ar fi) experimentat. Dar nu aș pleca în căutarea a nimic din toate acestea. N-am venit în Perú pentru a experimenta halucinațiile cu ayahuasca, nici pentru a verifica *Profețiile de la Celestine* ale lui James Redfield⁴² sau pentru a merge pe urmele experiențelor spirituale descrise de Carlos Castañeda în cărțile sale de ficțiune care au devenit simple reclame pentru organizația semiclandestină fondată după ce ajunsese milionar⁴³.

Când vom ajunge în nord, la Piura, ne vom afla la

41 Un alt caz petrecut în luna decembrie a anului 2015 a făcut înconjurul lumii: în timpul unei ceremonii cu ayahuasca desfășurată într-un centru de recreere din Iquitos, cel mai mare oraș peruan din jungla Amazonului, un turist canadian a înjunghiat mortal, în legitimă apărare, un turist britanic devenit brusc violent. Turismul halucinogenic a luat foarte mare amploare în Peru datorită reputației false că ayahuasca ar trata depresia și alte boli mintale.

42 Carte tradusă și la noi, la Editura Mix, în 2011.

43 Carlos Castañeda (1925-1998) a publicat o duzină de cărți, traduse în multe limbi și devenite bestseller în anii '70-'80, în care descrie experiențele sale mistice din deșert ca ucenic al unui maestru șaman mexican, despre care nu există dovezi că ar fi existat. Cărțile sale combină elemente de antropologie, etnologie, parapsihologic și ficțiune alegoric-suprarealistă. A înființat un fel de sectă sexuală de uz personal și o organizație de iluminare prin metode de meditație amerindiene. Se pare că s-ar fi născut în Peru, la Cajamarca, însă de asemenea nu există dovezi. A murit de cancer la ficat. Cărțile sale au apărut în limba română la Editura RAO. 169

doar două sute de kilometri de Huancabamba, un oraș expus eroziunii și denivelării, motiv pentru care a fost supranumit La Ciudad que Camina (Orașul care merge). Dincolo de nestatornicia sa, Huancabamba este și centrul șamanismului din Perú. Lângă oraș se află o modestă așezare numită Las Huaringas, unde toți sătenii sunt șamani. Ghidurile de călătorie te sfătuiesc, citez, „să ceri la centrul turistic din Huancabamba o listă cu vrăjitorii cei mai de încredere”, am închis citatul. Mulți peruani încă mai cred în puterea vrăjitorilor (brujos) și a vindecătorilor (curanderos), dovadă că în piețele publice (dintre care cea din orașul Chiclayo e faimoasă pentru asta) se vând tot felul de zemuri, amestecuri și ceaiuri, ierburi, plante și rădăcini, cactuși halucinogeni, anumite scoarțe de copaci, pietre și amulete, gheare de păsări și piei de șarpe, organe și animale uscate. Se pare că peruaniile apelează la serviciile acestor brujos și curanderos pentru probleme dintre cele mai variate, de la banalele inimi frânte la uluitoare „atacuri asupra spiritului”. Ritualurile de vindecare/alungare de spirite/aducere de noroc durează toată noaptea, se povestește, și implică băut de poțiuni și îmbăiat într-un lac de munte, frecare cu ierburi și pietre, fumat și fumigat, incantat, cântat și dansat. În Las Huaringas, „cel mai cunoscut și respectat” dintre satele care practică vrăjitoria în locul agriculturii, o ședință de vindecare costă minimum cincizeci de dolari, depinde de problema pe care o ai. „Dacă ieși în serios procesul de vindecare, vei fi primit cu bucurie, dar cei care nu respectă tradiția vor fi tratați cu răceală”.

Am citit din pur amuzament cartea unui autointitulat ghid spiritual pe nume Jorge Luis Delgado, unde sunt povestite de-a valma, cu o naturalețe debordantă, mituri și legende, practici și ritualuri, credințe și superstiții, vindecări miraculoase, conectări la energii și călătorii astrale, întâlniri cu OZN-uri în locuri sacre incașe. Iată unul dintre fragmentele mele favorite: „Munca lui Natalio în acea zi era să vindece o femeie de pe insulă. Pentru a diagnostica problema femeii, Natalio lucra cu un porcușor

de Guineea adus din bucătăria lui. Natalio a făcut o ceremonie prin care cerea ajutor de la Apus și de la Pachamama, apoi a citit în frunzele de coca pentru a afla care e momentul potrivit pentru a-și începe munca. A trebuit să pună porcușorul direct pe pielea femeii. Natalio l-a sacrificat apoi, pentru a vedea boala care, potrivit credințelor indigene, îi fusese transferată porcușorului. Porcușorul de Guineea a dezvăluit că doamna avea o problemă la ficat. Natalio i-a dat femeii niște ierburi și femeia trebuia să bea zilnic infuzia din acele plante timp de câteva săptămâni... Echipa BBC a putut filma una dintre tradițiile indigene de vindecare din zona lacului Titicaca. Membrii echipei au fost mulțumiți de filmare.”⁴⁴ Cum să nu!

17 mai Arequipa

W

Perú contra-cronometru! Așa ar putea fi supranumită călătoria noastră în care, cu atâtea locuri de văzut în orice direcție, trei nopți consecutive petrecute în același loc ni s-ar părea o risipă de timp.⁴⁵ Pentru că drumul până la Arequipa este lung de peste 500 de kilometri, în noaptea asta vom dormi în autocar, iar dimineată vom fi ajuns deja în orașul natal al lui Mario Vargas Llosa și al doilea ca mărime din Perú. Altfel spus, combinăm cazarea cu deplasarea.

Autocarele Cruz del Sur, care străbat America Latină de la nord la sud rulând zi și noapte pe șoseaua Panamericană, sunt niște giganți cu etaj și cu un interior identic cu al avioanelor, doar că mult mai spațios. De fapt,

44 Trezirea andină. Un ghid incaș în Peru mistic, traducere de Laura-Cătălina Boricea, Editura For You, 2014.

45 Peru are o suprafață de aproape cinci ori și jumătate mai mare decât a României, , în bună parte nelocuită, zone întregi de munte, deșert, coastă oceanică, pădure tropicală și junglă rămânând neatinse ca acum o mie de ani (Amazonul reprezintă o treime din întreaga suprafață a țării). Dacă quechua și aymara sunt limbi vorbite în zonele andine, triburile din junglă vorbesc limbi precum ashaninka, bora sau aguaruna.

asta și sunt: niște aeronave de uscat. Cumpărăm biletele cu pașaportul, bagajele sunt marcate cu coduri de bare, trecem printr-un control cu raze X, iar la urcarea în autocar zâmbim unei camere de filmat care înregistrează fluxul de pasageri și întreaga călătorie. (De altfel, pentru o țară în care intri fără viză, doar cu un formular, ți se cere de prea multe ori pașaportul: practic, de fiecare dată când cumperi un bilet de autobuz ești trecut pe o listă cu nume și date.) Scaunele sunt largi și rabatabile la 150 de grade, iar centura este obligatorie. O stewardesă ne servește mâncarea, după care ne aduce 174 perne și păaturi și, din motive de siguranță, ne cere să stingem luminile și 175

să tragem perdelele. Câțiva urmăresc filme pe monitoarele montate în spătarul scaunelor din față, dar M. caută în meniu și îmi arată, în afară de filme, jocuri și muzică, o adevărată bibliotecă electronică: enciclopedii, albume de artă, atlase geografice și istorice, cărți de ficțiune, eseuri, poezie. Găsim opera completă a lui Cervantes. Dacă aș călători suficient de mult cu aceste autocare, aș putea să-mi dau doctoratul în literatura sud-americană. Cruz del Sur nu străbate doar Panamericană, te-ar putea duce pe drumul spre paradisul borgesian.

Traversăm munții în somn, iar în zori, când soarele încă nu s-a ridicat deasupra catedralei din Piaza de Armaș, deschidem ochii în Arequipa. Eu rămân în piața din piatră, cu bagajele pe o bancă în parc (ca Robert Redford) la umbra palmierilor, iar M. pleacă să caute cazare. Între timp, mă întrețin cu o bătrână care vine să-mi prezinte mica ei casă transformată în hospedaje. Are un caiet de matematică, cu copertele învelite în plastic, unde toți cei care au stat vreodată într-una din camerele casei sale au scris câteva rânduri de recomandare. Mă întreabă de unde sunt și îi spun, fiind sigur că nu va găsi niciun român în caietul de oaspeți. Femeia începe căutarea și răsfoiește, răsfoiește, murmurând pentru sine „Rumania, Rumania, Rumania”, din când în când se întoarce și reia căutarea atent, ca nu cumva să-i fi scăpat vreo pagină, pentru ca în cele din urmă să-mi întindă calm caietul unde scrisul de

mână al Mirelei spune în engleză cât de bine s-a simțit în casa bătrânei.

Nu că m-aș fi îndoit câtuși de puțin de el, dar lui M. îi mai reușește o afacere: ne cazăm la un preț „corect” într-un hostel care ne oferă mic dejun, apă caldă, cearșafuri fine, televizor cu plasmă și WIFI (clinica încă nu mi-a trimis diagnosticul rezonanței magnetice). Restul zilei ne plimbăm prin acest foarte frumos oraș, mult mai curat și mai aerisit decât Cuzco, în principal datorită faptului că spaniolii l-au construit asemenea unei table de șah cu cincizeci și șase de culoare. Am putea vizita una dintre cele nu mai puțin de șaisprezece biserici și mănăstiri sau unul dintre cele vreo zece 177

s muzee (în Museo Santuarios Andinos se află faimoasa mumie Juanita⁴⁶), dar preferăm să intrăm în anticariate și în galerii de artă (iar eu într-o farmacie de unde îmi cumpăr o genunchieră), să traversăm nenumăratele piețe și parcuri, să ne plimbăm pe lângă bisericile cu arcuri din cărămidă și domuri înălbite, pe străduțele și prin curțile interioare ale clădirilor de piatră construite în stilul baroc latino-american numit churrigueresque (Casele Goyeneche, del Moral și Trist în del Pozo sunt niște splendori coloniale⁴⁷), unde acum se află cafenele și hosteluri. Seara ne-o petrecem tot pe străzi, citind meniurile restaurantelor pentru a verifica dacă felul

178

179

principal este același peste tot în funcție de fiecare zi a săptămânii, așa cum se spune; ori privind în depărtare vârful Coropunã (6425 m) și, mai ales, vulcanul Miști (5822 m) \ care veghează stins deasupra orașului (al cărui

46 Numită și Fecioara de gheață. Este vorba de o fată de aproximativ 11 ani, provenind dintr-o familie nobilă, sacrificată zeilor incași în timpul domniei regelui Pachacuti, între 1450 și 1480. A fost descoperită perfect înghețată, pe muntele Ampato (6309 m), de un antropolog american, în anul 1995.

47 Nu mai puțin de 246 de case sunt declarate aici monument istoric.

nume s-ar traduce, în aymara, în spatele vârfului), bucurându-ne de umbrele apusului pe fațadele caselor colorate în albastru, galben și roșu.

Ivi M

Plecăm din Arequipa în zori cu un colectiv care traversează pampasul

Cañahuas (4100 m): cât vezi cu ochii, ore în șir, nisip, piatră, nisip, piatră, smocuri de iarbă uscate, nisip, piatră. În depărtare, Anzii. Din loc în loc, țarcuri din bolovani pentru turmele de alpaca și de lame. La un moment dat șoferul oprește pentru ca lamele să traverseze șoseaua și pare o scenă de transhumanță a unor oi cu pedigree. Uneori se întinde câte o mlaștină cu ochiuri de apă în jurul cărora prin iarba verde zărim păsări oprite din zbor pentru a bea apă. Vedem și primele turme sălbatice de vicuñas¹. Rulăm

1. Vicugna este cea mai mică și mai zveltă dintre camelidele sud-americane (erbivore rumegetoare de talie mijlocie). Este singura rumegetoare ai cărei incisivi cresc

î!

de câteva ore prin acest deșert aflat la 4.000 de metri altitudine, sub un soare torid, până când temperatura începe să scadă, iar pe marginea drumului apar resturi de zăpadă și băltoace înghețate.

Drumul coboară acum pe serpentine în Canionul Colea, în valea satului Chivay, ale cărui case acoperite cu tablă strălucesc în soare ca un pumn de cioburi. În ciuda soarelui, bate vântul și e foarte frig. Motiv pentru care ne și oprim la primul hospedaje care ne iese în cale. O uliță cu colibe de chirpici care poartă numele Avenida Siglo XX ne duce drept în piață, unde niște femei cu pălării pe cap¹ ne servesc din ceaune imense supă de alpaca, friptură de alpaca cu garnitură de fasole și trei feluri de cartofi fierți și compot de mere. Îmi cumpăr granadilla, devenit peste noapte fructul meu preferat, și plecăm de-a lungul râului spre apele termale La Calera.

Încerc să-mi oblojesc genunchiul în așteptarea diagnosticului clinicii din Cuzco, dar ziua petrecută în

bazinele cu apă fierbinte e o binecuvântare în sine. Chiar și cu turiștii aduși de agenții, nu e multă lume în ștrandul termal din La Calera, care numără nu mai puțin de zece bazine cu apă de 40 de grade despre care afișul spune că alină febra musculară și durerile provocate de artrită. Doamne ajută! Spre seară, în timp ce se bălăcește în bazin (rareori am văzut pe cineva să se bucure atâta de apă), M. intră în vorbă cu niște bărbați care se dovedesc a fi echipa de salvamontiști din Chivay. Oamenii ne spun cum să ajungem la izvorul Amazonului și tot ce trebuie continuu și produce cea mai fină și mai călduroasă fibră din lume. Fiind protejate de lege, la fiecare doi-trei ani sunt îngrădite în sălbăcie, tunse și eliberate. Pe vremea incașilor, doar familia regală purta haine țesute din lână de vicuña. Din specia camelidelor, urmează, în ordinea mărimii: guanaco (Lama guanicoe); alpaca (Lama pacos), care în funcție de lungimea firului de lână este de două feluri – Huacaya și Suri; și lama (Lama glama), de asemenea de două feluri – Chacu și Ceara. Dacă vicuñas și guanacos trăiesc în sălbăcie în turme sub conducerea unui singur mascul, alpaca și lamele au fost domesticite. Datorită taliei lor mari și a rezistenței, lamele sunt folosite și ca animale de povară, în vreme ce alpacas sunt crescute mai mult pentru lână și pentru carne. Triburile Paracas (700 î.Hr.) foloseau deja tehnici de urzeală a fibrelor vegetale, a bumbacului și a lânii.

1. Se pare că moda pălăriei a rămas de la inginerii britanici veniți în 1875 în Perú pentru a construi calea ferată. Femeilor din Anzi le-au plăcut atât de mult meloanele, încât le-au adăugat portului tradițional.

știut despre urcușul pe Nevado Mismi. Fac mai mult decât atât: se oferă să ne pună în legătură cu un ghid priceput. Dar înainte, ne iau la întrebări: De ce vreți voi să urcați pe Mismi și de unde ați auzit de izvoarele Amazonului? (întrebările au noimă, căci lumea știe de vulcanul Miști, un obiectiv turistic foarte popular, dar nu și de vârful Mismi, mult mai dificil de urcat. Iar dacă-i întrebi de izvorul Amazonului, fie dau din umeri, fie te trimit în

Brazilia.) Am mai fost pe munți așa înalți? Respectăm muntele? Suntem în formă? (Moment în care preschimb masatul genunchiului în scărpinatul înțepăturilor de tântari.) După ce M. le spune că am urcat amândoi pe Himalaya și că eu intenționez să scriu o carte despre Anzi, salvamontiștii lasă suspiciunile deoparte și ne invită să trecem diseară pe la punctul lor din Chivay pentru a pune la punct, în detaliu, drumul de mâine. Lucrurile merg ca unse, iar ghidul, contactat de ei, ne cere prețul corect pentru a ne arăta drumul spre El-Mismi-not-El-Misti. Le promitem salvamontiștilor că le aducem o sticlă cu apă din izvorul Amazonului („Cea mai pură apă din lume, amigos!”, cum exclamă entuziasmat unul dintre ei) și rămâne să ne întâlnim mâine dimineață la 5 cu ghidul și cu șoferul, căci o bucată de drum o vom face într-un 4 x4.

După cina luată tot în piață (rocoto relleno - ardei iute umplut cu carne de alpaca și măslina, bere artizanală Cumbres cu aromă de maracuya și aguaymanto, ale. voi. 6, 2 %), M. Întreabă în stânga și-n dreapta și descoperim într-un fel de garaj un mic depozit de antichități: țesături, bijuterii, obiecte de uz casnic și de cult din lemn, os, piatră și bronz⁴⁸. De acest depozit se ocupă un bătrânel care abia vorbește spaniola, îl înțelegem mai mult din gesturi, exclamații și cuvinte răzlețe. Omul umblă pe munți și cumpără din satele izolate tot ce e vechi, obiecte pe care le vinde comercianților de antichități din Arequipa. M. ar vrea să cumpere un pocal și o tavă, ambele de lemn. Amândouă piesele sunt splendide: înnegrite de timp, dar cu pictura încă vizibilă. Bătrânul cere mult, dar nu prețul e problematic, întotdeauna e loc de negociere, ci faptul că obiectele sunt voluminoase și grele. M. renunță, dar în cele din urmă cumpără o gravură modernă în tuș roșu. Gravura e foarte frumoasă, înfățișează niște lame stilizate, dar e

48 Conopas - figurine minuscule reprezentând lame și alpaca sculptate în piatră sau în os; cuyas - pietre de alabastru vindecătoare, de formă rotundă sau dreptunghiulară; illas - mici altare în formă de case cu animale și oameni înăuntru; qeros - pocale din lemn; wifala - steaguri tribale. 185

gata înrămată și de dimensiunea unui parbriz de Tico.

Ești nebun? Tabloul ăsta îți mai lipsea prin canion! îi spun. Cumpără doar gravura.

Știi câte desene rămase neînramate am adunat în debara?

Ți-o înrămez eu când ajungem acasă. Țiți promit.

Nu, lasă. Abia asta îi va da valoare.

Ajungem la hospedaje cu tabloul învelit într-o sacoșă de rafie, treaba lui M. Dar grija mea e alta: momentul culminant al călătoriei noastre e pe cale să se întâmple și de la clinica din Cuzco n-a venit niciun semn. „No news is good news!”, mă încurajează M” cel căruia, apropo, am ales să-i spun astfel pentru că îl cheamă tot Marius. Și chiar este mai mult decât tizul meu, este alter-travel-ego-ul meu. Nu puteam avea un tovarăș de călătorie mai bun, căci nu cunosc om mai generos, mai sufletist și mai entuziast decât el. Mereu dispus să încerce lucruri noi, uneori e imprudent de dragul aventurii, dar e și foarte, foarte descurcăreț. Ca și mine, se acomodează oricărei situații, nu face nazuri, face haz de necaz. Are o curiozitate și o răbdare extraordinare față de tot ce e diferit și mai e și un povestitor grozav, plin de umor – deopotrivă neobosit la mersul pe jos și la povestit! Nu ne-am certat niciodată, deși au fost momente când fiecare a preferat să rămână cu gândurile lui. Știu că la nevoie mă pot baza pe el și o voi face. Chiar dacă nu-mi e clar cum anume m-ar putea ajuta, gândul că e alături de mine mă liniștește.

Înainte să mă culc îmi masez genunchiul îndelung, îl dau cu unguent, înghit antiinflamatoarele prescrise de doctorul din Urubamba și îmi ajustez genunchiera. În fond, pentru asta am venit aici. Genunchiul nu mă poate trăda, doar e carnea mea.

„Cartoful are numai prieteni”.

De când suntem aici am mâncat cartofi zilnic, gătiți în toate felurile și serviți cu orice, inclusiv cu porumb, orez și paste. Probabil ADN-ul peruanilor conține deja amidon.⁴⁹

⁴⁹ Pentru documentarea acestei, sper; fascinante istorii a cartofului am folosit, printre altele, și următoarele cărți românești: întrebări și

Dar peruanii sunt îndreptățiți să-și întrețină existența cu cartofi, căci l-au cultivat primii, cu câteva mii de ani înainte de Christos, domesticind speciile sălbatice din lanțul andin. Incașii îi deshidratau înmuindu-i în apă și lăsându-i să înghețe, după care îi uscau la soare și îi depozitau. Se pare că rămâneau comestibili câțiva ani. Incașii consumau cartofii fierți sau copti în spuză, dar îi foloseau și pentru a obține, tot prin tehnici de deshidratare, o făină numită chuño, din care coceau pâine. Cultivau cartoful pe terasele montane cu ziduri de piatră numite pata-pata, astfel că spaniolii i-au spus pătata (s) ori papa (s), derivând cuvântul din denumirea în quéchua a terasei. Incașii obișnuiau să pună câte un pește în cuibul de cartofi (sau câteva picături din sângele rezultat în urma unor lupte rituale pe ogor) pentru a îngrășa pământul sărac și a face cartofii să crească mari. În timpul recoltei, care avea loc în lunile mai și iunie, copiii născuți de la ultima recoltare erau mânjiți pe față cu sânge de vicuña, animal sacrificat și consumat de mamele copiilor, căci femeile erau cele care recoltau cartoful. Acesta avea și o zeitate a lui: Papa Mama (Mama cartofului), de unde și mulțimea vaselor de ceramică în formă de tuberculi cu înfățișare umană. Cartofii cu forme ciudate deveneau obiecte de cult, erau folosiți în vrăjile pentru fertilitate sau pentru a prevesti viitorul. Legenda despre originea cartofului spune povestea unor fete care, găzduite peste noapte de o familie, s-au transformat, în semn de recunoștință, într-o grămăjoară de cartofi. De aceea, cartofii sunt considerați de gen feminin, iar băieții din zonele unde se vorbește limba aymara curtează fetele în timpul serbărilor aruncând în ele cu boboci de flori de cartofi.

Una dintre consecințele fericite ale cuceririi

răspunsuri privind cultura cartofului de ing. T. Catelly, Editura Agrosilvică, 1967; Soiuri de cartof cultivate în România de ing. D. Torje și ing. A. Tăbăranu, Editura Agrosilvică, 1968; și, mai ales, extraordinarul volum Cartoful, banalitate sau miracol? de Titus Catelly, Editura Ceres, 1988, în care sunt reproduse 366 de preparate culinare din cartofi. 187

imperiului de către conchistadori a fost și aducerea cartofului în Europa, undeva între anii 1565 și 1569. Se pare că regele Filip II al Spaniei a primit cadou de la coloniști o ladă de cartofi pe care a oferit-o în dar Papei, care, la rândul lui, i-a oferit câțiva cartofi cardinalului Olandei, din care câțiva tuberculi au ajuns la grădina botanică din Viena. Deși cea mai veche reprezentare europeană a unei plante de cartof datează dintr-o acuarelă de la 1588, prima menționare științifică a cartofului, abia în 1596, i-a aparținut chirurgului englez John Gerrard, botanist amator, care l-a inclus printre plantele medicinale. Acesta a menționat însă eronat locul de origine al cartofului (Virginia, America de Nord), eroare care s-a păstrat vreme de trei secole.

La început, cartoful a fost studiat ca plantă medicinală, era prezent doar în grădinile botanice ca o curiozitate și se credea că, dacă e consumat, femeile vor naște copii cu capul supradimensionat și, în general, că provoacă „prostie și stupiditate” și te îmbolnăvește de scrofuloză (Academia Franceză a convocat în acest sens o ședință extraordinară în 1771). În documente cartoful apare menționat prima dată ca hrană numai în Spania, căci în alte țări a fost privit cu prudență și chiar cu spaimă: Biserica a respins cartoful în Scoția pe motiv că nu apărea în Biblie (în plus, semăna ca formă cu fructul oprit), în Rusia țaristă cartoful era considerat un fel de măr crescut, dintr-o anomalie botanică, sub pământ. Irlandezii îl purtau curățat de coajă în buzunar contra durerilor de dinți și, în cele din urmă, i s-a găsit o folosință și în Franța, unde amidonul extras din cartof era folosit ca pudră pentru peruci.

188 189

Considerat „alimentul oamenilor săraci a căror preocupare este grija pentru necesitățile corpului” (conform *Marii enciclopedii franceze* a lui Diderot și d’Alembert din 1765), intrarea definitivă a cartofului în lumea culinară bună se datorează unui monsieur pe nume Antoine Augustin M. Parmentier, un ofițer francez umanist,

a cărui lucrare de pionierat în promovarea cartofului, *Recherches sur les végétaux nourissants qui, dans les temps de disette, peuvent remplacer les aliments ordinaires*, a fost premiată în 1781

de Academia Franceză, ai cărei membri descoperiseră între timp că oricum pudra din amidonul cartofului nu adera prea bine la părul de sub perucă. Regele Ludovic XVI i-a conferit și un ordin de merit lui Augustin M. Parmentier, exprimându-și dorința să citească cât mai multe lucrări științifice despre cartof. Astfel încurajat, Parmentier (cărui îi aparține afirmația din titlul acestui capitol) a încercat să stârnească și mai mult curiozitatea și interesul popular pentru cartof punând ostentativ gărzi în jurul grădinii sale de lângă Paris, unde tocmai obținea primele culturi. Francezul însă a eșuat în a fabrica alcool din tuberculi, operațiune reușită mai târziu de scandinavi. Mormântul din cimitirul Père Lachaise al lui Augustin M. Parmentier (1737 - 1813) a fost multă vreme acoperit de flori de cartof și, în cinstea lui, s-a încercat, fără succes, redenumirea cartofului în „parmentier”. În memoria sa a fost emisă, în anii '50, o serie de timbre poștale, iar multe rețete culinare din cartofi îi poartă azi numele.

Un francez a adus și la noi în țară cartoful, care apare pentru prima dată atestat documentar în Transilvania la 14 martie 1769, când autoritățile regale austro-ungare dau o circulară prin care cer să se extindă cultura cartofului, față de care ardelenii manifestau o crâncenă opoziție: „Toți locuitorii, magnați, nobili și oameni de rând, să fie stimulați la exercitarea sârguincioasă a acestei ramuri a economiei și totodată la încetățenirea preparării cartofului prin ardere și gătire; mai mult, prin exemple potrivite, practica cultivării să fie reînnoită ca să nu se sisteze cumva”. În 1814 intervine și Vasile Moga, episcopul românilor ortodocși din Transilvania, care îi dojenește pe credincioși că mănâncă prea puține legume și îi îndeamnă să semene „picioci”. Tot pe atunci, broșura *învățătura sau propovăduirea pentru*

facerea pâinii din cartofe, tradusă din greacă la Iași în 1818 (devenind astfel prima lucrare despre cartof tipărită în limba română), a stimulat cultivarea cartofului în Moldova. În 1902, ministrul școlilor, Spiru Haret, a luat și el măsura de a se acorda premii în bani învățătorilor și preoților care îi vor lămuri pe țărani că sunt buni cartofii, deși cultivați în acel moment doar pe O, 18% din suprafața agricolă a țării. (întotdeauna mă amuz gândindu-mă la faptul, greu de crezut, dar perfect adevărat istoric, că Ștefan cel Mare, de pildă, nu mânca nici cartofi copti în vatră, nici mămăligă, din simplul motiv că, în vremea lui, cartofii și porumbul nu existau.) Și pentru că întotdeauna cuvintele sunt frumoase și amuzante, iată câteva nume purtate de cartof odată ce a ajuns pe pământ românesc, în diverse regiuni: baraboi, barabulă, brandenburgi, barabușcă, bulughină, cartoflă, cartoafa, crumi, crumpene, crumpli, cucuie, gugule, piciorcă, pichioci, ciuperci de pământ, gogoși de pământ, pere de pământ. Astăzi, pe lângă cele câteva mii de tipuri de cartofi peruani, există peste o mie de soiuri europene. La noi în țară se cultivă câteva zeci, printre care și unele obținute autohton prin diverse încrucișări: Carpatin, Bucur, Brașovean, Măgura sau Colina.

Câteva lucruri vă mai spun, dacă tot m-ați urmărit în acest episod ad-hoc de *Teleenciclopedie* agricolă: primul artist care a găsit de cuviință să folosească cartoful în pictură a fost Van Gogh, într-un tablou din 1881, iar în muzică, Johann Sebastian Bach. Ca și Păstorel Teodoreanu („cartoful e susceptibil și pedant”), Tudor Arghezi era un mare admirator al cartofului, despre care spunea că e „modest și sufletist, trăind concentrat în sine, ascuns de lumină”. Totuși, niciunul la fel de mare precum poetul Ion Sofia Manolescu, cel care a scris 21 de poeme-omagiu aduse cartofului în cartea *între mine omul și voi cartofii* (Editura Cartea Românească, 1975).

E cumva ironic faptul că, în ciuda aurului și argintului aduse de conchistadori din America de Sud, cartoful s-a dovedit în timp, alături de porumb, ardei și

roșii, unul dintre produsele cele mai de preț. 191

Nevado Mismi

19 mai 2016, 4.30 AM, Chivay. Aș putea spune că n-am închis un ochi toată noaptea de îngrijorare sau de emoție, că am dormit agitat, că m-am visat agonizând pe munte, dar adevărul e că am dormit neîntors. Locul de întâlnire e la doi pași și ajungem acolo înainte de ora 5. E încă întuneric și foarte frig, dar avem chiloți Icebreaker” și ne-am pus toate straturile pe noi. Șoferul deja ne așteaptă lângă o Toyota Hilux, îl cheamă Hernan; iar la scurtă vreme apare și ghidul, Santiago, purtând o căciuliță de lână numită chullos. Amândoi sunt mai tineri decât noi.

19 mai

Piața încă nu s-a deschis, doar câțiva localnici își pregătesc zgribuliți tarabele, așa că oprim la autogară să cumpărăm apă, fructe uscate, biscuiți și ciocolată. Planul nostru de a lua micul dejun în piață eșuează și nu avem noroc nici în satele vecine. Plecăm spre Mismi nemâncați. Nu că ar fi prima dată.

Mergem cu mașina cincizeci de kilometri, din care mai mult de jumătate prin deșert. Răsăritul ne ajunge din urmă. Avem deja picioarele și mâinile înghețate, geamurile mașinii au flori de gheață, iar lumina soarelui încă nu dă suficientă căldură. Vedem în depărtare turme de vicuñas sălbatice, abia le distingem siluetele de culoarea nisipului, pe după stânci scot capetele vizcachas⁵⁰, iar dintre bolovani țâsnesc potârniche. Trecem pe lângă mlaștini înghețate și printr-un sat abandonat, doar câteva case și o biserică de piatră, iar drumul devine treptat dificil din cauza bolovanilor răspândiți prin nisipul deșertului. Mașina face slalom printre bolovani, se înclină, se hurducăie și, în cele din urmă, urcă pe o dună înaltă de unde se deschide toată perspectiva văii Carhuasanta și a Cordillerei Chila. De aici vom merge pe jos. Ca să fac un joc de cuvinte, haku-i acu!⁵¹

Coborâm printre stâncile de la poalele celui mai

50 Lagidium peruanum, iepure andin maroniu din familia șinșilelor.

51 In quechua „haku” înseamnă „hai”.

apropiat munte într-o vale neașteptat de verde și nu ne prindem din prima că acesta e locul celor mai îndepărtate izvoare ale Amazonului. Urmăm poteca de la poalele muntelui, sărind și ocolind stâncile, printre dâmburi de mușchi și smocuri de iarbă înghețată, care pocnește ușor sub ghetele noastre. Pământul mustește de apă și iarba ascunde ochiurile mai adânci acoperite cu pelicule subțiri de gheață. De jur-împrejur vedem multe turnulețe din pietre⁵². Trecem repede de primele izvoare, în fapt niște deschideri sub munte ca niște puțuri naturale, și ajungem la peretele din crăpăturile căruia țâșnesc, prin mai multe locuri, de la câțiva metri înălțime deasupra noastră, șuvoaie de apă, mai groase sau mai subțiri, unele firave de tot, niște prelingerii de apă înghețată pe stâncă în sus și care acum, sub primele raze ale soarelui, încep să se dezghețe.⁵³ La baza muntelui, apa a format un mic bazin, iar stropii înghețați peste noapte au împletit o dantelărie de sticlă în iarbă și au acoperit bolovanii ca niște milieuri transparente, scurgându-se mai departe, în vale, printr-un pârâiaș ascuns în vegetație. Nu e nimic spectaculos în această șiroire a apei prin fisurile peretelui montan și pare greu de crezut că de aici izvorăște o lume, că începutul poate fi atât de simplu și de umil.

Santiago ne spune că primăvara apa țâșnește din munte cu forța unui gheizer, dar anul a fost extrem de secetos, n-a plouat aproape deloc. Ce senzație de modestie ai privind șuvoaiele firave de apă răzbătând din stâncă, prelingându-se pe munte... Te apucă amețeala gândind că peste 6400 de kilometri apa acestui pârâiaș numit Carhuasanta, care acum se strecoară prin firele de iarbă și printre pietricele, va ajunge să se prăvălească în cele

52 Apachetas (Du-o departe!) sunt grămăjoare rituale în formă de turn sau de piramidă, fiecare piatră însemnând o părere de rău, o vină, o frică. Unele pietre sunt aduse din locuri îndepărtate.

53 „Era un izvor pitoresc și potrivit, care țâșnea direct din stâncă”, scrie același Ed Stafford, care a trecut exact pe aici în călătoria la pas pe care a făcut-o, vreme de mai mult de doi ani de zile, pe tot cursul Amazonului. Emisiunea Supraviețuire extremă cu Ed Stafford poate fi urmărită pe Discovery Channel. 195

câteva sute de cascade de la Iguazu, formând apoi o deltă enormă, înainte de a se revărsa în Atlantic. Aproape de neînțeles, cu siguranță de necuprins în toată măreția ei această lucrare plină de răbdare a naturii. Cât de firav începe ceea ce ajunge să se manifeste la o asemenea amploare! Da, drumurile, fluviile, deserturile, munții îți amintesc mereu ce loc minuscul ocupi în așezarea lumii, dar în același timp îți arată, prin astfel de momente, și cât de departe poți ajunge. Am ajuns să „meditez domol la efortul torentului”, vorba lui Vallejo... Undeva în dreapta se află, ușor înclinată, o cruce de fier pe care scrie „En honor de Loren McIntyre, descubridor del efecto del río Amazonas. 1971. Puesto aquí por Emil Barjak, WW. N. Lee, Isco Lepejian, Kenneth L. Senter, Hans Weber”⁵⁴. Pășim peste florile de gheață pentru a ne apropia de jetul cel mare al izvorului, las apa să țâșnească dintre stânci direct în gură, ating cu barba muntele, îmi îngheață dinții, soarele mă orbește, închid ochii și beau.

Bolovani, pietre, grohotiș

Ne umplem sticlele cu Amazon și pornim pe munte. E frig, suntem amorțiți și greul acum începe, căci de aici încolo aerul se rarefiază cu fiecare metru urcat. În depărtare vedem vârful înzăpezit, dar nu asta trebuie să ne îngrijoreze, ci faptul că, fiind de origine vulcanică, Mismi nu este un munte de piatră, ci este un munte *din* pietre. Poalele muntelui înseamnă grămezi de bolovani enormi, pe unii îi ocolim, pe alții îi urcăm, ne cățărăm pe ei. Baza muntelui arată ca albia secată a unui râu monstruos. Obosim repede, tragem tot mai mult aer în piept cu tot mai puțin oxigen. Santiago a luat-o înainte și sare peste bolovani ca o vicuña, în timp ce Hernán a rămas prudent în spatele nostru. Unul ne arată calea, celălalt ne păzește

⁵⁴ După nenumărate încercări eșuate, abia expediția din 1971, finanțată de National Geographic Society și alcătuită din trei membri conduși de fotojurnalistul american Loren McIntyre, a dus la descoperirea celei mai îndepărtate surse de apă, de origine glaciară, a fluviului Amazon. Descoperirea a fost confirmată ulterior și de alte expediții, printre care și cea condusă de Jean-Michel Cousteau în 1982, care a stat la baza documentarului Cousteau's Amazon.

spatele. Iar noi tragem să nu-l încetinim prea mult pe niciunul din ei. Pe măsură ce înaintăm, bolovanii se mărunțesc și, în cele din urmă, rămân doar pietre, dar pietre tot mai plate și mai subțiri, coji de pietre. În curând ne trezim că trebuie să urcăm abrupt printr-un grohotiș care ne alunecă de sub picioare și ne ia și pe noi odată cu el. La fiecare doi pași urcați, alunecăm unul înapoi. Suntem nevoiți să ne sprijinim în mâini acolo unde grohotișul devine cu totul instabil și se surpă. Urcăm în șir, dar în lateral unul față de altul, pentru a nu prăvăli pietrele peste cel din spate. Încerc să-mi înfig cât mai bine bocancii printre pietre, mă ancoriez cu bețele și nu-mi împing brusc corpul în sus, încerc să o fac abia după ce mă simt suficient de stabil. Încerc să păcălesc pietrele, dar pietrele alunecă unele peste altele și nu am forță să urc suficient de repede, așa că de multe ori efortul meu e zadarnic și mica avalanșă de grohotiș mă coboară cu ea. Mă dor mușchii picioarelor din cauza acestei permanente încordări și suntem la 4500 de metri, unde oxigenul a scăzut mult.

Respir greu și respirația arde, mișcările sunt greoaie, mai puțin susținute, aritmice, urcatul s-a transformat într-un fel de heirup contra propriului corp, 199

tot mai deshidratat din cauza altitudinii. Sug bomboane Halls și mi se pare că respir mai ușor. Cumva am trecut în fața lui M., dar mă opresc după fiecare câțiva pași, privind în sus la Santiago, ale cărui mișcări sunt abile, pașii lui sunt firești, urcă fără efort, deși nu are bețe, ține în mână doar sticla cu apă, cape o contragreutate. Băieții ăștia au altfel de plămâni! Santiago ne trage după el, Hernan ne împinge. Fiecare înghițitură din Amazon e, în capul meu, un fel de energizant.

Dificultatea vine nu doar din unghiul abrupt al urcușului, din solul friabil de sub picioarele noastre sau din oxigenul scăzut, ci și din faptul că nu urmăm o cărare anume. Pentru că nu există propriu-zis o cărare. Cărarea e ceea ce facem noi, iar noi nu știm ce facem – băjbâim! Urcăm în diagonală, mai abrupt sau mai plan, pășim

lateral, înfigem picioarele, ne împingem în brațe, conform instinctului de moment, după puterile pe care le mai avem. Nu poți urca mecanic, nu pui un picior înaintea celuilalt, trebuie să găsești locul unde să pui piciorul și trebuie să alegi cât de mult urci cu fiecare pas. Nu execuți un marș, ci pregătești fiecare avânt. Ce ironie că m-am plâns de drumul spre Choquequirao! Dar măcar aici cu cât urcăm mai sus, cu atât vedem mai departe; aici avem perspectivă, vârful e mereu deasupra noastră, *de acolo* venim și *acolo* trebuie să ajungem, mai e puțin, mai e mult, mai e oricât, dar nu scăpăm vârful din ochi, cărarea, orice cărare, e între noi și el!

Vântul bate mai tare, îmi biciuiește geaca și nu iau, ci dau fiecare respirație muntelui. Parcă respir grohotiș. Iar pietrele continuă să alunece sub pașii mei, prin pieptul meu, îmi zădărnicesc urcușul, pietrele par să mă urce ele pe mine. Santiago ne așteaptă, mă așteaptă, pentru că distanța dintre mine și M. a crescut mult. Mă încurajează, îmi spune că mă descurc bine, cel puțin așa îmi place să cred, pentru că nu știu spaniolă, înțeleg doar cuvinte răzlețe și câteva expresii. Picioarele sunt acum niște bolovani cărați pe munte. Mă opresc, mă așez în fund și mănânc batonul de ciocolată.

5597 m

Porțiunea pietroasă rămâne în urmă, calc pe zăpadă și pentru câteva zeci de pași merg pe o șa, dar cu ochii întredeschiși, căci nu am ochelarii cu mine, iar soarele reflectat în suprafața zăpezii îmi taie vederea. Prefir lumina printre genele strânse până simt din nou piatra sub ghețe. Piatra are acum margini ascuțite, tăioase, e ultima porțiune, poate nu cea mai abruptă, dar îmi strâng bețele și ultimii metri îi urc în patru labe, mă târăsc, mă agăț de fiecare colț de stâncă. Arde pieptul, amortesc picioarele, dar mai sunt doar câțiva metri de munte între mine și cer. Hai, încă puțin, „mai sus, întotdeauna mai sus”, cum a spus aviatorul Chivez înainte să i se scurgă pe pământ tot sângele din corp. Santiago a rămas políticos în urma mea, și simt, chiar simt cum îmi revin forțele, simt că aş mai

putea urca dacă ar mai fi de urcat, doar că nu a mai rămas nimic, sunt deja în vârf, văd dincolo de el, deschiderea, mă ridic în picioare cu teamă, neîncrezător în posibilitatea echilibrului pe doar două membre la o asemenea înălțime. Mă îndrept și privesc de jur-împrejur... Cordilierii! Se vede totul de aici, *văd* totul, văd râul Apurimac șerpuind în depărtare, printre munți cafenii, înșirați culmi după culmi după culmi în toate nuanțele pământului, căci zăpada s-a topit, a rămas doar ici colo, 200 ca și cum ar fi fost presărată neglijent. Deci așa e să fii în vârful Anzilor! 201

Ajunge și M. Arată epuizat, dar chipul lui strălucește și mai are puterea să urle. Ne îmbrățișăm în timp ce, undeva în spatele nostru, Santiago și Hernan ne privesc zâmbind. Deschid aparatul și mă filmez așa cum am văzut că fac cei care ajung pe optmiari. Știu că nu e nimic eroic sau semnificativ în ceea ce tocmai am realizat, dar am urcat cu aproape două sute de metri mai sus decât trecătoarea Thorung la din Himalaya și, oricum, *acesta este primul meu vârf*: Nevado Mismi aka El Mismi, Anzii Cordilieri, 5597 m. ⁵⁵ Încerc să mă gândesc că de undeva de sub noi țâșnește cel mai îndepărtat izvor al Amazonului, dar nu pot cuprinde cu mintea grozăvia asta, e mai mult un gând abstract. Un gând care mă însoțește o bună bucată de timp, căci coborârea e la fel de lungă, cu atât mai lungă cu cât pare tot mai lipsită de importanța a ceea ce am realizat. Cu fiecare pas coborât mă simt deprivat de propriul vis, care începe să-și recapete distanța și irealitatea. ⁵⁶ Admirăm în voie panorama munților din jur, dar mersul acesta pe piatră mi-a obosit picioarele, iar în

55 în expediția sa din 1982, Jean-Michel Cousteau n-a reușit să urce până în vârful Mismi.

56 „M-am uitat la muntele ce se înălța deasupra mea. Pustiu. Am făcut un lucru fără sens - să-l escaladăm, să-l traversăm și să-l coborâm! Ce stupid! Muntele arăta perfect; atât de curat și de neatins, iar noi nu schimbaserăm nimic. Era minunat, imaculat, dar asta mă făcea să mă simt gol pe dinăuntru”, scrie Joe Simpson după ce începe să coboare de pe Siula Grande, celebrul masiv din Cordiliera Huayhuash, coborâre dramatică povestită în celebra sa carte ecranizată *Touching the void*/Căzând în gol, traducere de Elena Mălnai, Editura Polirom, 2015.

capul meu nu se mai află nimeni care să mă încurajeze. Cobor mecanic... Piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră, piatră... PIATRA! O carieră de piatră abandonată în care ne oprim să ne tragem răsuflarea și să ronțaim biscuiți. Ne adunăm cu toții și schimbăm câteva vorbe. Santiago ne povestește despre Nimfa, soția lui, cu care are o fetiță pe nume Maya; iar Hernán ne mărturisește că, deși a mai adus turiști la izvor, e prima dată când urcă pe Mismi.

Pe drumul de întoarcere cu mașina, natura arată altfel. Deșertul este roșiatic, ochiurile de apă s-au dezghețat și au căpătat nuanțe de albastru, vedem vicuñas și huanacos, trecem pe lângă o turmă de câteva sute de alpaca, satul abandonat, podețele de piatră, lacurile secate, apoi ieșirea în drumul asfaltat... Intrăm în Chivay pe un pod construit lângă o veche punte incașă de piatră peste râul Colea. Încă nu s-a întunecat și luna nu stăpânește noaptea, ne-am întors iarăși înaintea ei. Dimineată am plecat din piață înainte să se deschidă, acum ne întoarcem după ce s-a închis. Au mai rămas doar câteva tarabe cu mâncare:

Aveți supă de alpaca?

Supă seara? Măine dimineată.

Ne mulțumim cu niște anticucho și cu ceai de plante servit într-o pungă înnodată în jurul unui pai („Señor Chivu ar prefera un Chivas în Chivay?”), mă întreabă retoric vocea reînviată în capul meu), după care mergem la salvamontiști să le povestim cum a fost, să le mulțumim pentru Santiago și pentru Hernán și, firește, să le dăm sticla cu apă de izvor. Ajungem la hospedaje frânți, dar cu sentimentul împlinirii. Îmi tremură picioarele, mai iau o gură de Amazon, iar când mă dezbrac dau de genunchieră și abia acum îmi amintesc că am urcat și am coborât de pe Nevado Mismi cu un genunchi beteag.

20 mai Cabanaconde

Spre canionul Colea⁵⁷ luăm un autobuz ceva mai

57 Expediția de rafting a polonezului Jerzy Majcherczyk din 1981 a fost

mare decât obișnuitele colectivos, un fel de rată comunală andină care miroase a brânză și a balebă de vacă și în difuzoarele căreia bubuie ritmuri de chicha cumbia. Autobuzul oprește în fiecare sat, unde urcă oamenii locului, în special femei îmbrăcate în poncho sau învelite în pături colorate, purtând rochiile multicolore numite polleras și pălării albe cu paiete (n-ai să vezi aici femeie cu capul descoperit), de sub care coboară până la brâu cozi grele împletite. Femeile merg la munca câmpului sau spre cine știe ce piață, sunt încărcate de bocceluțe sau cară bidoane de plastic (mă rog, și M. cară un tablou!). La un moment dat, o femeie urcă însoțită de un câine și lasă să-i cadă din spate, lângă schimbătorul de viteze al șoferului, o păturică înnodată în care se află o căpiță de lucernă verde. Pe marginea drumului vedem cum pe fiecare bucată, fâșie sau colț de pământ se cultivă câte ceva. Oamenii sunt la muncă, înveliți în pături, cu pălării pe cap, aplecați deasupra pământului plin de bolovani strânși în grâmezi sau arătându-și spinările din lanurile de cereale ca niște țestoase cu carapacea deasupra apei. Gardurile dintre colibe sunt niște ziduri de pământ pe care vântul a depus semințe, decorându-le cu plante și cu smocuri de iarbă. Deasupra zidurilor de piatră a fost întins un strat de argilă din care se ridică, diformi, cactuși împotriva potențialilor intruși. Având râul Colea în apropiere, casele sunt în general de piatră, iar peste acoperișurile de tablă ondulată stau împrăstiați bolovani pentru ca vântul să nu decoperteze casele. Vedem case răsfirate pe coaste și în văi, dealuri terasate, animale păscând, oameni muncind ghemuiți deasupra solului. Privind sărăcia din aceste sate, condițiile în care oamenii își cultivă pământul, nivelul lor de analfabetism, „începi să-l înțelegi pe Che Guevara”, cum spune M., pe tânărul student la medicină care traversa în anii '50 America Latină pe motocicletă. Drumul are porțiuni neasfaltate, praful intră în autobuz (am

prima de acest fel în canion și cea care a stabilit impresionanta sa adâncime de 3270 m, a doua din lume după cea a canionului Cotahuasi (3354 m), aflat la o distanță de patru zile de Colea.

înghițit o găletușă de praf de când tot folosim mijloacele andine de transport în comun), în timp ce șoferul claxonează anunțându-i pe săteni de sosirea ratei.

Drumul urcă la peste patru mii de metri altitudine și traversează tuneluri săpate în stâncă deasupra canionului, având în stânga vârfurile Hualca Hualca (6025 m) și Ampato (6288 m), vulcanul stins acoperit acum de zăpadă, dincolo de care se află laguna Mucurca, populată cu găște andine și păsări flamingo. Probabil de-asta i se spune acestei regiuni Paradisul profund. Știm că ne apropiem de Cabanaconde când trecem pe lângă locul numit Cruz del Condor, cel mai înalt punct atins de drum deasupra canionului, unde toate mașinile cu turiști opresc pentru ca aceștia să admire splendoarea 208 condorilor planând pe la nasul lor. E încă dimineată când ajungem în 209

Cabanaconde (3287 m), așa că prindem ultima porție de ciorbă de cap de alpaca, pe care o împărțim: M. mănâncă urechea, iar eu puțină carne rămasă pe gât. Dacă aş posta pe Instagram castronul cu ciorbă în care plutește căpățâna de alpaca – alpacasoup breakfast footstagram pic of the day –, probabil aş aduna yuckuri în loc de like-uri.

La pas prin canion

M. lasă tabloul cu lamele în grija bucătăresei cu ciorba de alpaca și plecăm din Cabanaconde cât soarele încă nu arde. Greșim drumul și suntem nevoiți să traversăm satul luând-o de-a curmezișul lanurilor de porumb, printre ceairuri cu porci, prin grădinile oamenilor, până dăm de o mică arenă de coride năpădită de buruieni și de o stâncă pe care scrie cu vopsea albă:

VV: (- V").

țâHOil-i - i

CABANACONDE

«LAS VAYITAS

UTILES ESCOLARES IMPRESIQHES, A.C. (—!: 0K.¿i

(4. J OTotUPIÁS COLOR BIN SCANEOS TIPEOS ««» nă.

M. EIK... MrRISlTEmMM I

PED100S: CEL. 959286750 - 983

Llâhuar. Urmăm săgeata și în curând începem să coborâm în canionul Colea sub un soare torid, pe o cărare de praf și piatră, printr-un peisaj arid, cu vegetație puțină, în aceleași culori șterse ale pământului uscat. În profunzime paradisul e numai praf și pulbere. Oare unde se află Muntele Curcubeu⁵⁸, pe care l-am văzut în fotografiile de pe Internet, cu straturile lui minerale multicolore ca o țesătură aruncată peste culmi ca pe spinarea unui măgar împodobit pentru sărbătoare? Continuăm să mășluim printr-o țară ca o machetă de argilă la scară naturală. Seceta a umplut râurile de praf, a ars munții, a copt vegetația! Cobor și cobor, cărarea e lungă și se vede șerpuind până ce dispare în fundul canionului, dar ascensiunea de ieri pe Mismi mi-a dat încredere în genunchi. Îmi las picioarele libere și cobor cărarea în pantă plutind deasupra țărânei ca și cum aş avea aripi de condor, folosindu-mă de bețe doar pentru a-mi tempera viteza. Vindecarea subită a genunchiului trebuie să aibă legătură cu băile termale - încă o asemănare cu tatăl meu.

Trec printr-o plantație de cactuși ai căror țepi au fost curățați (manual?) și al căror fruct numit tuna este minunat: are consistența dovleacului copt și dulceața trestiei de zahăr. Ajung și în albia secată a unui pârau pe fundul canionului, trec peste un podeț de lemn și încep urcușul pe partea vestică. M. nu se vede pe coasta de est, atât de repede am coborât și atât de mult am avansat. Dau un chiot, semnul nostru de a ne manifesta prezența atunci când distanța ne scoate din raza vizuală, și M. Îmi răspunde undeva deasupra. După aproape trei ore de la plecarea din Cabanaconde și încă o coborâre în albia canionului, de data asta chiar în râul Colea, mă opresc și îl aștept pe M. la umbra unei stânci. De aici, am putea face un ocol pentru a vedea gheizerul de la Pacila, dar lenea pune stăpânire pe noi, așa că rămânem o vreme pe malul râului. Facem o baie, spălăm hainele, care se usucă

⁵⁸ E vorba de muntele Vinicunca din lanțul Ausangate (6372 m), aflat în regiunea Cuzco.

imediat pe bolovanii încinși de soare, și ne găsim fiecare câte o stâncă pe care așipim în muzica frumos curgătoare a râului acompaniat de țârâitul cicadelor. Conformația mea se potrivește de minune cu undulările stâncii, corpul meu intră în corpul stâncii, dacă aș fi Martin cel Avid aceasta ar fi stâncă pe care aș trăi!

Nu după multă vreme ajungem și în valea Llăhuar (2130 m), care nu e tocmai o așezare, cum crezusem, ci înseamnă o singură gospodărie (or mai fi și altele, dar cine știe prin ce văi ale canionului), transformată într-un camping cu căsuțe din piatră și lemn de bambus aranjate în trepte pe un mal stâncos. Undeva înspre vest trebuie să fie cascada Fure, unde apele afluentului Huaruro se prăvălesc de la altitudinea de 2700 m. Noi ne aflăm însă deasupra unui izvor termal care se scurge direct în râul Colea (ai zice că facem turul balnear al Perú-ului!). Cele câteva bazine de piatră umplute cu apă fierbinte sunt amenajate chiar în albia râului. Când nu mai suporti cele 39 de grade ale izvorului termal, cobori direct în apa rece a râului, în care mișună pești groși cât palma. Asta fac eu însumi chiar acum: scriu în agendă, sprijinit de marginea bazinului, cufundat până la subsuori în apa fierbinte, oprindu-mă după fiecare pagină pentru câte o scurtă scufundare revigorantă în 212 râu. Revin imediat! 213

Ne împrietenim cu Terry și Claire, un cuplu de sexagenari din Noua Zeelandă ieșiți la pensie, el doctor, ea asistentă medicală înnebunită după cărți (avem ce vorbi!). Povestim multe, încercând să ne facem unii altora propriile țări mai familiare. Dar tot la comunism și imigrație ajungem. Terry, știi imnul de război al maorilor? îl întreb. Nu vrei să ni-l cânti?

O, nu știu ce să zic... Aici, în bazinul termal? Ar fi ceva, nu!? râde el.

Dacă ne faci această plăcere, îți promit că vei apărea în cartea mea, îl ispitesc.

Bănuiesc că nu poți spune nu la așa ceva, nu!? râde Terry din nou.

M., Claire și cu mine ne tragem într-o parte a

bazinului pentru a-i face loc, iar Terry strigă prima strofa din cântecul războinicilor și își agită brațele precum rugbiștii neerlandezi. Izbucnim cu toții în râs și, iată, mă țin acum de promisiune: dragi cititori, a fost Terry Gavin din Nelson, Noua Zeelandă!

M. n-ar mai ieși din bazin. Ne ustură fața arsă de soarele de ieri de pe Mismi, buzele ne sunt și ele ușor uscate și, deși au trecut mai bine de două săptămâni, încă ne mai scărpinăm, uneori până la sânge, din cauza înțepăturilor de țânțari. Mâncărimea s-a activat în apa fierbinte care a dizolvat zgaibele, lăsându-ne pe corp mici cratere roz. După ce se întunecă, rămânem doar noi doi în bazine povestind printre aburi în timp ce stelele Ursei Mari își arată reflexia în apa termală. Lumina palidă a lunii coboară lent în canion, iar noi plutim în apa fierbinte până când conturul lunii se reflectă în râu, la o lungime de braț de bazinul nostru.¹

La cină mâncăm o supă de porumb cu quinoa și zeamă de lime, păstrăv prăjit, bem pisco sour și privim de sus albia canionului învăluit cu totul de razele lunii. În noaptea aceasta vom dormi într-o căbănuță de bambus, situată deasupra unei terase cu arbori de avocado, într-un pat supraetajat de lemn, înveliți în păaturi grele din lână de alpaca, în sunetul râului Colea. Pe întuneric, fac împreună cu M. bilanțul stărilor noastre de deplasare/relaxare: canapele în colectivo și cărări pe munți vs băncuțe în piețe și bazine termale.

1. Una dintre legendele cosmogonice din Amazon spune povestea unui bărbat pe nume Nantu căsătorit cu o femeie numită Awju. Le plăcea să mănânce dovleac, așa că în timp ce bărbatul vâna în munți, femeia pleca să culeagă dovleci. De la o vreme însă femeia aducea acasă numai dovleci verzi și, spionând-o, Nantu află că Awju mânca singură toți dovlecii copti. Dezolat, Nantu împletește o funie și într-o noapte urcă pe ea până când ajunge în locul unde azi vedem luna și începe să lumineze. Awju se trezește, găsește capul funiei și începe să urce pe ea. Dar Nantu taie funia, femeia cade pe pământ și crapă, iar

semințele din burta ei se împrăstie și formează lutul utilizat în ceramică de tribul Aguarunas. Din restul trupului femeii s-a întrupat pasărea Awju.

214

care cântă doar în nopțile cu lună nouă. 215

mai înalt lac navigabil; să mă plimb cu insulele plutitoare Los Uros sau cu barca prin Manii, cea mai întinsă pădure inundată din lume; aş fi vrut să încerc băile termale din Cotahuasi, cel mai adânc canion; să văd florile Titankăi, Regina Anzilor⁵⁹, și trecătoarea Punta Union din Cordillera Negra; aş fi vrut să văd coride și lupte de cocoși oriunde; să vizitez orașul Iquitos, cel mai mare oraș din lume care nu e accesibil pe șosea (și unde Gustave Eiffel a proiectat Casa de Fier); aş fi vrut să văd Amazonul acolo unde nici măcar incașii n-au ajuns, dar, de fapt, câte superlative absolute n-aș fi vrut să văd în țara asta fantastică – pe toate, pe toată, tot! Mă uit pe hartă și număr doar șase regiuni din douăzeci și cinci în care am pus piciorul. N-am cunoscut atâtea alte culturi, n-am gustat atâtea preparate (ayahuasca y compris), n-am auzit vorbindu-se aymara, n-am ascultat atâtea alte genuri de muzici... Mi se pare că n-am făcut nimic, nimic, nimic în Perú! Abia acum ar trebui să înceapă adevărata călătorie...

Pampas Dream

Luăm în fugă prânzul la Cabanaconde (supă cremă de dovleac cu carne de alpaca, cartofi și compot de mere, numit aici apă de măr), recuperăm tabloul învelit în rafie, după care sărim în autobuz pentru un drum de peste două sute de kilometri prin deșert. Vizavi de mine, pe rândul celălalt de scaune, o peruancă cu trăsături asiatice își scoate sânul rotund și bronzat printre nasturii cămășii și își alăptează băiețelul. Luat pe nepregătite de gestul ei, altfel atât de natural, mă holbez, recunosc, femeia își dă

59 Puya raimondii este cea mai înaltă plantă din specia bromeliaceelor (familia ananasului), are o înălțime de zece metri, îi trebuie aproape un secol pentru a ajunge la maturitate și înflorește o singură dată, în luna mai, pe dealurile de la poalele munților Caraz (6025 m) din Cordillera Blanca, după care se usucă.

seama, dar îmi zâmbește fără să pară câtuși de puțin stânjenită. Îi zâmbesc înapoi și îmi întorc privirea spre geam, unde reflexia femeii continuă să-și alăpteze copilul, în timp ce privește la rândul ei pe geam cealaltă parte a deșertului.

Soarele s-a înmuiat, autobuzul e aproape gol, iar șoferul ascultă muzică landos, un fel de blues andin, numai bun pentru reverie și somnolență. E o stare de moleșală vecină cu melancolia, care crește și crește pe măsură ce ne îndepărtăm de canion. Rulăm prin deșertul de la poalele muntelui Mismi, lăsăm în urmă Chivay, în timp ce pampasul Tojra, cu iarbă uscată și mlaștini secate, capătă nuanțele, apoi umbrele apusului. Privim turme de alpaca, vedem alergând vizcachas printre bolovanii câmpului (o localitate se cheamă chiar Vizcachani). În răzlețele ochiuri de apă adunate printre smârcuri se reflectă albastrul închis al cerului, în depărtare se înalță vârfurile îngălbenite ale Anzilor vulcanici, în timp ce undeva în spatele nostru, la un deget deasupra orizontului, se ridică suav luna („suave” e un adjectiv folosit deseori de oamenii de aici în cele mai neașteptate formulări, ca „povârniș suav”, de pildă). „A început să descrească”, spun eu. „E perfect plină”, spune M. Ne aflăm la câteva scaune depărtare unul de altul, iar lumina portocalie a asfințitului pătrunde razant în autobuzul aproape gol. „Parcă rulăm în tabloul lui Hopper *Chain Car*”, spun cu glas tare. Pustietatea e complice cu lumina care se retrage de pe formele deșertului: luna se ridică acum ca un 220 glob deasupra nimicului. La un moment dat, de undeva de după un deal, 221

Înflorește pe cer un foc de artificii din mijlocul cine știe cărei sărbători din cine știe ce orașel. „Parcă jucăm într-o scenă din *Arizona Dream*”, îl aud pe M.

Apukunas. *În aceste aproape trei săptămâni am făcut tot ce ne-a stat în putință să merităm călătoria, să ne ridicăm la nivelul oamenilor locului și, mai ales, să nu lăsăm urme ale trecerii noastre, l-am întrebat pe localnici mai mult decât am citit ghidurile de călătorie; am mâncat*

ce-am găsit în piețe, n-am ales din meniurile restaurantelor; am băut ceaiurifăcute în stradă, nu carbogazoase din marketuri; am dormit mai mult în paturile și sub păturile lor decât în sacii noștri de dormit... N-am căutat confortul, am căutat să ne conformăm; am vrut cunoaștere nemijlocită, nu informație procesată; reproducerilorfidele le-am preferat imperfecțiunea făcută de mână. Am vrut lucrurile naturale și autentice, chiar dacă murdare; trăitul, nu muzeificatul; ruina, nu finisatul. Îmi imaginez că starea ideală a călătorului este ceva apropiat invizibilului. Un călător adevărat nu pervertește, nu schimbă, nu intervine, nu lasă urme, nici semne. Im not bere, but I was there! este mantra călătorului adevărat. Trecerea trebuie să fie discretă, să nu perturbe ordinea, liniștea, obiceiurile locului. Un călător observă și conservă. Vrea să se asemene diferenței, nu să semene variația. El merge ca și cum s-ar ascunde: vrea să vadă, nu să fie văzut. Potecașul, trecătorul, drumețul, călătorul sunt salamandre care devin una cu mediul, se diminuează pe sine. Călătoria e deghizare și uitare de sine. Călătorim și pentru că vrem să fim altcineva. Curiozitatea a ceea ce ai putea fi, a ceea ce ești altundeva. Explorarea potențialității de sine. Călătorești pentru a arunca din lest, pentru a/ți fi o povară mai ușoară. „A te îndepărta! A rămâne! A reveni! A pleca! Toată mecanica socială încape în aceste cuvinte”, spune Vallejo.

În Arequipa tragem la același hostel, unde, de altfel, ne-am și lăsat o parte din bagaje, pentru a nu căra pe Mismi și în Colea greutate inutile. Am luat cu noi doar esențialul. Înainte să ne băgăm în pat, ieșim la o plimbare de seară pe străzile orașului de la poalele vulcanului Miști. Hoinărind în tăcere, lui M. îi atrage atenția numele unei pizzerii de pe strada San Francisco: Dobre's Pizza! Ne apropiem și vedem prins de perete tricolorul. Intrăm și vii dăm bună seara. Bărbatul din spatele tejghelei face ochii mari. E târziu și suntem obosiți, iar omul e ocupat cu clienții, nu vrem să deranjăm, eventual doar să bem o bere, însă până la urmă stăm două ore pe capul clujeanului

Cristi. Bem bere Arequipena în timp ce ascultăm online hituri românești debile la un post de radio românesc pe care eu și M. nu-l ascultăm acasă niciodată. Aici însă cântecele nu ni se mai par atât de proaste, chiar ne fac plăcere, de fapt ajungem să le fredonăm împreună cu voce tare. Poate că asta îi lipsește popului românesc: o depărtare de cel puțin 11 874 de kilometri! Cristi a studiat la Bruxelles, unde a întâlnit o peruană cu care s-a și căsătorit. O vreme scurtă au locuit la Cluj, dar iernile au fost prea grele pentru o arequipenă născută și crescută într-o primăvară perpetuă. Acum câțiva ani s-au mutat aici, iar el conduce această pizzerie, care aparține unui alt român. (Ne uităm în meniu: Pizza Rumana, Pizza Transilvania, Pizza Dracula.) Sunt o duzină de români în Arequipa, toți căsătoriți cu peruance. Cristi vine acasă o dată la doi ani. îi plac oamenii calzi și clima temperată de aici, dar îi displac mizeria și transportul în comun. La plecare, Cristi roagă o clientă să ne fotografieze cu tricolorul. Nicăieri n-am fost 222 mai patriot decât în Arequipa. 223

Sí - ái

22 mai

Huanchaco

Așteptând pe aeroport legătura pentru avionul spre nord, M. Îmi citește din cotidianul *La República* un articol amplu despre relația orașului Arequipa cu „fujimorismul”, în care sunt evocate două momente importante - din 17 decembrie 1997 și din 22 mai 2000 - când președintele de atunci, Alberto Fujimori, a fost huiduit atât de vehement în aparițiile sale publice, încât „dictatorul” și „tiranul”, cum e numit de ziar, a făcut apel la poliție în timpul discursului său, transmisiunea în direct de la TV a fost întreruptă brusc, iar manifestanții au fost tratați cu gaze lacrimogene și bastoane de cauciuc.⁶⁰

Keiko, pe arunci o tânără de 20 de ani, fusese

60 Abuzurile de putere și crimele dictatorului Alberto Fujimori sunt evocate în romanul fostului ambasador și diplomat, inclusiv în România, Ernesto Pinto-Bazurco

martora reacției orașului la prezența tatălui ei, iar acum refuză să țină debateri electorale în Arequipa, unde sondajele de opinie îl dau pe PPK câștigător detașat. Sociologul Según Ramos Salinas comentează situația: „Keiko este copia tatălui ei, care era un om ranchiunos”. De altfel, în Lima și în toate orașele din sud au avut loc masive manifestații împotriva candidatei Forței Populare. Sociologul e de părere că, dacă Keiko va câștiga alegerile, momente precum cele invocate se vor repeta.¹

O explicație a antipatiei față de familia Fujimori este și faptul că Mario Vargas Llosa, contracandidatul lui Alberto Fujimori în alegerile prezidențiale

Rittler, *întâlnire în Paradis*, traducere de Cornelia Rădulescu, Editura Humanitas Fiction, 2011.

1. În ultimul tur, pe 5 iunie 2016, PPK a câștigat alegerile prezidențiale, învingând-o 226 pe Keiko la o diferență mai mică de 0,25%.²²⁷

din 1990, s-a născut în Arequipa. Acum, câteva decenii mai târziu, Fujimori este închis pentru crime împotriva umanității, iar Vargas Llosa, mândrul deținător al Premiului Nobel pentru Literatură. De altfel, întâmpinat în Arequipa cu flori pe marginea străzilor după primirea distincției, Vargas

Llosa pare a fi profet în țara lui. Bibliotecile publice îi poartă numele, ca să intri în librării trebuie să treci pe lângă raftul „Llosa” special amenajat în stradă, iar cărțile sale sunt expuse și în chioșcurile de ziare. Vizavi de biblioteca municipală care îi poartă numele se află cel mai mare club de noapte din Arequipa. Artă & loisir! Există un tur cultural dedicat lui Llosa în fiecare vineri: traseul include casa în care s-a născut, biblioteca, locurile care apar în romanele lui. În Lima am văzut graffiti cu portretul său.

¡Menos likes, más lifel

O altă știre interesantă din ziar este despre concertul susținut de Caetano Veloso și Seu Jorge, printre mulți alți muzicieni brazilieni, într-o clădire dezafectată din Rio de Janeiro. Concertul a fost un protest împotriva președintelui

interimar al Braziliei Michel Temer (Dilma Rousseff fiind suspendată din cauza unui scandal de corupție), cel care a decis comasarea ministerelor Culturii și Educației. „Ministerul Culturii este al nostru, este un câștig al statului brazilian și nu aparține nici unui guvern”, a spus Veloso pe scenă în fața a peste două mii de tineri purtând pancarte pe care scria „Golpe”.

(Lovitură de stat). În urma protestelor artiștilor, guvernul lui Tener a anunțat că va reveni asupra deciziei. Alte știri din 22 mai 2016 care ne plac: un student peruan de la Universitatea Națională de Inginerie a construit o cască de miner care reduce cu 30% accidentele mortale din subteran (ne gândim la Vaier); iar Hector „Zeta” Bosio, vocalistul trupei Soda Stereo, legendara trupă rock a Americii Latine, și-a lansat autobiografia. Un articol despre reforma armatei Statelor Unite vorbește despre încă o premieră a mandatului lui Barack Obama: Eric Fanning devine primul militar gay numit vreodată într-o funcție înaltă în Ministerul Apărării. Intitulat „Armată iară prejudecăți”, articolul îl invocă pe Allen R. Schindler, radio-operatorul de 24 de ani al Marinei Americane ucis în 1992 de un coleg de trupă pentru „vina” de a fi fost „maricon” (poponar).

Apropo de știri, habar n-avem ce se mai întâmplă acasă. M. Îmi spune că în ziare Cristian Mungiu este dat cu a șaptea șansă la câștigarea Palme 228 d’Or, însă nu știm dacă *iocan* a fost lansat, nu știm cine a fost numit ministru 229

al Culturii (la venire, în ziarul citit în avion, portretul lui Dacian Cioloș, legat de demisia lui Vlad Alexandrescu, apăsarea lipit de portretul lui Hulk Hogan, luptătorul de wrestler implicat într-un scandal sexual), nu știm ce mizerii a mai făcut PSD-ul, ce tâmpenie a mai spus Tăriceanu, ce declarație n-a mai făcut Iohannis, cine și-a mai plagiat doctoratul, pe cine mai anchetează DNA, pe cine a mai deconspirat Tolontan etc.

Trăim de trei săptămâni fără telefon și fără acces la Internet, adică fără Facebook, e-mailuri sau ziare online.

Suntem pe drum într-o altă lume. Au dispărut falsele nevoi curente, a dispărut presiunea rutinei, am pierdut orice dependență dezvoltată acasă - m-am eliberat, în sfârșit, de sclavia domestică! Călătoria trebuie să fie acaparatoare și solicitantă, astfel încât să devină propriul ei drog, să schimbe nevoile, grilele, tabieturile. Am uitat cum e să ai grija de a nu rămâne cumva fără baterie la telefon. De când a devenit asta un lux? În viața mea obișnuită nu mă scol înainte de ora 9, sar deseori peste micul dejun, beau cafea dimineața și alcool seara, stau cu orele pe Internet, mă culc cu mult după miezul nopții... Nimic din toate astea aici. Și e bine, căci, vorba lui G.B. Shaw, îmi displace să mă simt ca acasă atunci când călătoresc.

Propriedad de Jesucristo

Aterizăm la Trujillo odată cu seara. Ieșim pe treptele avionului și ne umplem nările cu mirosul sărat al oceanului. În aeroport, tipi cu plăci de surfing îmbrăcate în huse colorate. Omul nostru din Trujillo este fratele lui Doris din Urubamba. Îl sunăm și ne trimite la aeroport un prieten de-al lui, un taximetrist pe nume César, precum poetul Vallejo, născut chiar în 230 acest oraș. César e un bărbat la cincizeci de ani cu părul prins în codiță, 231

cercel în ureche, inel în sprânceană și tatuaj pe antebraț. Ne conduce într-un taxi prăpădit pe malul oceanului spre Huanchaco, un mic orașel plin de hospedaje pentru surferi. Dincolo de șosea, printre palmieri, se văd valurile înspumate ale oceanului, pe geamul mașinii intră briza, în timp ce la radio se aude Bruce Springsteen cu „Dancing in the dark”.

Este sfârșit de sezon, a venit toamna, dar hospedajele sunt încă locuite de surferi americani. „Gringos”, spune râzând César, care vorbește cu accent american. Facem mai multe opriri, până când M. găsește un loc curat la prețuri decente. Apoi facem o plimbare pe plajă și pe un ponton de lemn unde câțiva localnici beți pescuiesc la lumina lunii. Casele sunt niște cuburi, majoritatea albe, așezate simetric de o parte și de alta a străduțelor perpendiculare - Huanchaco pare un IA în miniatură.

Vedem ziduri după ziduri cu graffiti („¡Todos somos indígenas!", spune un tag) și multe mașini vechi ruginite, din cauza umezelii sărate din aer, abandonate sub palmieri; pe un sticker lipit pe parbrizul uneia dintre aceste rable scrie: „Este carro es propiedad de Jesucristo". Un tip pe o bicicletă tunată încetinește când trece pe lângă noi: „¿Marijuanita, amigos?", și ne întinde o pungă cu o jumătate de kilogram de iarbă. „Doamne ferește!", zicem și ne închinăm.

Ne oprim pe terasa unui hospedaje populat cu surferi care arată ca niște hippies în slipi (căci ce sunt surferii, dacă nu niște hipioți ai valurilor – waverpower!), bem o bere și nu ne vine să credem că am terminat-o cu bolovanii și cactușii, că nu vom mai auzi quéchua, că nu vom mai mânca, în colibe de chirpici, ciorbă de alpaca și antichucho, că nici măcar nu vom mai avea șansa de a gusta cuy. Ay ay ay!

Trujillo

23 mai

V>

Ne trezim lejer și luăm micul dejun într-un local vizavi de piața din Huanchaco: pește suco, cartofi fierți, ceapă roșie și lime (am mâncat un săcotei de ceapă roșie pe-aici). Pe proprietarul restaurantului îl cheamă Alejandro și ne povestește cum se duce la pescuit în fiecare dimineață la ora 5, iar la 8 este deja înapoi gătind peștele pentru micul dejun. Mai proaspăt de-atât nu se poate. În timp ce un câine cască sub o masă, señor Alejandro ne vorbește despre caballitos de totora⁶¹, devenite simbolul zonei.

Confecționate dintr-un fel de trestie triunghiulară, aceste caiace, încălecate la propriu de pescari, au vârful ridicat pentru a putea sălta peste valuri și sunt rezistente la apă doar pentru o scurtă perioadă de timp. Căluții de trestie, cum își alintă pescarii caiacele, arată ca niște

⁶¹ Căluții din trestie sunt niște caiace confecționate din trestia *Schoenoplectus californicus*, recoltată dintr-o mlaștină de lângă Huanchaco, care a devenit rezervație naturală.

papuci turcești din stuf.

Mergem spre plajă, de unde vom lua spre Trujillo un colectivo. Pe drum, de pe o străduță laterală, apare un tip cu un câine în lanț: „¡Hola, amigos! ¿AzMarijuana? ¿AzCocaina? ¿AzChucha1? ¿Vibrador?” Asta e, dacă tot am schimbat alpaca cu peștele oceanic, cactușii cu palmierii, bolovanii cu nisipul și muzica cumbia cu criolla și minunatele ei valsuri², poate va trebui să dăm și boabele de porumb prăjit pe iarbă!

Plaza de Armaș este cea mai frumoasă dintre toate piețele armelor văzute de mine până acum în Perú. Ordonat și colorat, Trujillo pare un Lego colonial. Totul e altfel aici, de la vremea potrivit de caldă (i se mai spune Orașul eternei primăveri) și casele vopsite în albastru, galben și cărămiziu, cu balcoane stradale, la culoarea pielii oamenilor. Francisco Pizarra a fondat acest loc, căruia i-a dat numele orașului natal, în drumul lui spre cucerirea Imperiului Incaș. Al treilea mare oraș din Perú, Trujillo s-a înălțat în stilul european baroc, cu influențe rococo ulterioare, devenind o așezare colonială tipică: splendidele ventanas, balcoanele joase cu gratii de oțel forjat care decorează fațadele în culori pastelate ale clădirilor, au devenit un simbol al arhitecturii orașului. Fotografiem ca japonezii fațadele caselor del Mayorazgo, Calonge, Emancipación... în mod ironic, Trujillo a fost primul oraș care și-a declarat independența față de Spania, în 1821, și a devenit capitala departamentului care se cheamă La Libertad³.

Elementul comun cu restul țării: sloganurile electorale pictate pe zidurile de la marginea și din afara orașului (oare cât timp vor rămâne astfel vopsite după ce președintele va fi fost ales?). Ca și în alte părți, Keiko e mai prezentă: în afișe privește în sus, într-o postură fascist-socialistă – „¡Futuro en la

1. Pizdă.

2. Las marineras, los tonderos, los pregones.

3. Trujillo este și orașul unde s-a născut scriitorul César Vallejo (1892 - 1938). Deși a publicat doar trei cărți

de poezie în timpul vieții, este considerat unul dintre cei mai importanți inovatori ai limbajului poetic din secolul XX. În 1923 a emigrat la Paris, 236 unde a locuit până la sfârșitul vieții. A fost un simpatizant al Rusiei sovietice.

237

4.

marcha!" sau „Korazon & Koraje". Sloganul lui PPK, simplu și concret: „¡Agua para todos!"

Prima oprire o facem în piață, să bem o carafă de suc de fructe nu departe de o vitrină cu un Iisus împodobit cu mărgele. Lângă femeia care feliază fructele se află o fată care desface carnea de pe găturile de pui cu ajutorul unui cuțitaș și o adună într-un mic lighean de plastic pentru a fi folosită la sandvișuri. Beau suc și îmi notez ceva în agendă, iar ea mă întreabă ce fac.

Scrie un jurnal de călătorie prin Perú, îi răspunde M. în locul meu. Notează tot ce vede...

Grozav! Eu voi fi fata care bea puii, râde ea amărâtă.

Plecăm în căutarea unei fântâni despre care se spune că ar fi proiectată de însuși Gustave Eiffel și la un moment dat, pe promenada care poartă numele lui Pizarro, ne atrage atenția o curte interioară pe pereții căreia vedem mai multe picturi în stilul triumfalist al realismului socialist înfățișând scene muncitorești pline de eroism. Locul se dovedește a fi chiar sediul Partidului Comunist, iar înăuntrul unei săli cu prezidiu, drapel roșu și multe scaune se află portretele liderilor comuniști peruani. Există și o cantină și, chiar dacă suntem convinși că nu vom găsi „supa teologică", mândria locului, ne decidem să mâncăm aici, alături de niște bătrânei care urmăresc o telenovelă la televizor. Luăm el menii del dia: supă și șnițel de pește (lenguado, adică limbă de mare), cu garnitură de linte și limonadă. Cred că e prima masă fără ceapă și fără cartofi.

Richard cel Roșu

*

În Plazuela El Recreo găsim mica fântână de marmură a lui Eiffel, dar nicio placă nu certifică informația

noastră, așa că plecăm nelămuriți și intrăm într-o librărie care arată, de fapt, ca un depozit: cărțile sunt băgate în punguțe

1. Pentru că excela în proiectarea structurilor metalice, arhitectul francez a lucrat mult cu clienți de pe tot teritoriul Americii de Sud în anii 1870 - 1880. Înainte să fi terminat turnul din Paris, Eiffel proiectase poduri de oțel, case de fier, piețe, clădiri și fântâni peste tot, din jungla Amazonului până în deșertul Atacama. Orașe peruane

238

precum Arequipa, Tacna, Moquegua, Trujillo sau Iquitos poartă semnele trecerii sale. 239

de plastic, iar rafturile, înghesuie și foarte înalte, se întind până în tavan. M. îi cere vânzătoarei, o bătrânică cu pălărie, să ne indice unde găsim cărțile lui Alfredo Bryce Echenique⁶². „Richard”, strigă femeia, iar de după rafturi apare un travestit durduliu cu bust enorm, păr lung vopsit în roșu intens și gene false, purtând un tricou roșu decoltat pe care scrie „Kiss me!”⁶³.

Încercăm din răspuțeri să nu ne holbăm, în timp ce Richard cel roșu, cu vocea lui groasă, ne prezintă opera lui Echenique. îi recomandă lui M. romanul *Un mundo para Julius*, pe care îl scoate cu precizie de pe raft: „Es su mejor”. Cartea costă 40 de soli, dar eu găsesc un exemplar dintr-o altă ediție pe care scrie 15 soli. îl/o întreb pe

62 Romanele sale O lume pentru Iulius, Grădina iubitei mele și Amigdalita lui Tarzan au fost traduse la Editura Polirom.

63 Nu mă pot abține să nu redau aici pasajul în care este descris travestitul Maca în romanul Cântecul lui Agapito Robles, parodia realismului magic a scriitorului peruan Manuel Scorza (traducere de Angela Martin, Editura Univers, 1983): „«Bărbat sau muiere, noi suntem întotdeauna primii.» Astfel, Cur Electric, Izmană de Fier, Bucăpromptă, Rupepaturi, Curcă Plouată și Tripleta îl aduseseră pe Maca la înalta măiestrie a artei lor. Maca îmbracă straie de femeie. Cu față de femeie, păr de femeie, mers de femeie, ireparabil femeie, ieși în stradă. Bărbații o priveau și tremurau. Cu melancolie (ori cu dispreț?). Maca intră în prăvălia lui Portales și ceru un păhărel de rachiu. Astfel începu dictatura ochilor ei, mlădioasa domnie a pasului ei, vraja glasului

Richard de ce diferența de preț, iar Richard ridică exemplarul și spune ușor plictisit (a): „Este es original”; după care arată și înspre exemplarul din mâna mea: „¡Este, no!”. Precum CD-urile, cărțile sunt piratate în tipografii clandestine: romane, dicționare, manuale pe coperta cărora e fotografia lui Vargas Llosa. Rafturi întregi de cărți piratate vândute la o treime din prețul oficial. Dacă te uiți atent, observi că tușul e cam șters, că reproducerea imaginilor nu e clară și că lipiciul din cotor e ei ușor răgușit. Înainte de a se sfârși ziua, trei mineri se încăierară cu cuțitele ca să meargă cu ea. Peste o săptămână, lăsând patru morți, șase răniți și cincisprezece soții 240 ofensate, Maca părăsi «satul acesta împuțit unde am descoperit că sunt femeie»”. 241

Leftin, dar oamenilor nu le pasă.⁶⁴ îi spun lui M. să cumpere *Entre la soledad y el amor*, dar M. alege *El huerto de mi amada* și un roman de Santiago Roncagliolo. Înapoi spre Huanchaco cu același etern și fascinant colectivo (la oglindă sunt prinse iconițe tiplate și ornate cu mărgele), nimeresc lângă o femeie care ține în poală o carte. Cer să o răsfoiesc, pare o carte motivațională despre cum să-ți găsești puterea interioară de a merge mai departe atunci când ai necazuri, iar la final femeia îmi spune că autoarea cărții e chiar ea. Prima scriitoare peruană pe care o întâlnesc în carne și oase.

În timp ce soarele se scufundă în ocean, surferii umblă pe valuri. Pe plajă se joacă volei, fetele stau întinse pe nisip sorbind din sticle de bere sau din pahare de cocktail, fumând marijuanita, băieții fac tracțiuni la bară, copiii joacă fotbal... Seara pe plaja din Huanchaco. După

64 „Pirateria artizanală era la început doar o industrie artizanală, dar, cum se bucură de impunitate, a ajuns să se modernizeze până într-acolo încât e inevitabil să se întâmple ce se întâmplă cu CD-urile și DVD-urile: cei care piratează vor rămâne stăpânii pieței. Alfaguara, editura care mă publică, bănuiește că la fiecare exemplar dintr-o carte de-a mea vândută legal în Peru se vând șase sau șapte exemplare piratate. Una dintre edițiile- pirat ale romanului meu Sărbătoarea țapului a fost tipărită la tipografia Armatei!” (Mărio Vargas Llosa, în *Civilizația spectacolului*).

Cusquena și Arequipena, gustăm berea locală Trujillo. Barmanul în maiou și bermude care ne servește în curtea unui hotel, unde niște surferi pregătesc un grătar, ne întreabă de unde suntem: Din România. Ucraina?

No, Ruma-ni-a. Știi unde se află? Europa? ne întreabă barmanul după o scurtă ezitare. De altfel, pe aici mai nimeni nu știe sau nu a auzit de frumoasa noastră țară. La întrebarea dacă știu unde se află România, am primit de-a lungul călătoriei următoarele răspunsuri: Africa? (tot cu semnul întrebării) Aaa... Asia nuuu... (răspunsul n-a venit niciodată)

Pe lângă Statele Unite, (la est, la vest, la nord, n-a specificat unde lângă) Oricum, e o țară mică, nu? (corect) Trebuie să fie foarte departe! (și mai corect) Țara! En el extranjero! (cel mai corect)

Ah, plăcerea de a călători având naționalitate necunoscută - clandestini etnici! Un taximetrist a pronunțat odată numele lui Mutu, columbienii întâlneau în Machu Picchu au spus Dracula, iar argentinianul din Cachora, Ana Aslan. Am fost atât de uimiți, că nici nu l-am mai întrebat de unde și până unde.

Lângă bar se află un raft cu cărțile în mai multe limbi lăsate în urmă de surferii trecuți pe-aici; iată-i pe autorii abandonați, în ordine alfabetică: Allende, Auster, Borges, Brown, Le Clézio, Clancy, Coelho, Dürrenmatt, Grisham, Oksanen și Roth. Plus autorul necunoscut al Bibliei.

„Călătorind înveți să gospodărești”, spun eu brusc, sorbind din bere. „Să călătorești e ca și cum ai face armata”, îmi răspunde M” care, ca și mine, a scăpat de stagiul militar obligatoriu. Dar e ceva adevărat în afirmația lui, căci atâta vreme cât te afli pe drum trebuie să te scoli devreme, să te orientezi în spațiu, să citești semnele naturii sau ale cerului, să cauți adăpost și posibilități de a te hrăni. Așa că ne orientăm, citim semnele străzii și ne hrănim pe veranda unei case unde se servește numai pui la. ro tisor cu cartofi prăjiți, înconjurați de patru câini care ne privesc cuminti. Ca și în sud, câinii vagabonzi sunt incredibil de frumoși. Un astfel de câine, oricare, ar fi cel

mai frumos suvenir peruan cu care m-aș putea întoarce acasă.

„S \. Huacas del Sol y de la Luna-Chanihan

Acum, că am terminat-o cu incașii, e timpul să mergem înapoi în istorie și să aflăm câte ceva și despre culturi mai vechi, așa că luăm un microbuz care ne duce prin Valea Moche spre Huacas del Sol y de la Luna, cel mai mare sit rămas de la poporul Mochica sau Moche (100 î.Hr. – 850 d.Hr.). Deși a trăit într-o zonă nu foarte întinsă de pe coasta nordică a Pacificului, poporul Mochica a creat una dintre cele mai importante culturi preincașe: enorme piramide de argilă pictată ridicate pe coasta oceanului, piese de ornament și bijuterii sofisticate din aur și, mai ales, ceramică erotică (oale înfățișând nenumărate poziții și practici sexuale), considerată azi cea mai

— I_i!

— *Mp*

4

Importantă din America Latină și expusă în Muzeul Cassinelli, aflat la subsolul unei benzinării din Trujillo.

Drumul neasfaltat spre cele două temple traversează pe kilometri întregi o plantație de trestie de zahăr, după care ne întâmpină vârful vulcanic Cerro Blanco. Poporul Mochica credea că în vârful muntelui, probabil de nicio mie de metri, se află Deidad de la montaña, așa că au construit la poalele lui o piramidă din cărămizi de lut nears pictate cu chipul Zeului Călău (Ayapec), cu grupuri de războinici înarmați și prizonieri goi în lanțuri, scene cosmogonice, motive și alte creaturi mitice, printre care păianjeni și dragoni. Construit pe o durată de 600 de ani, Huaca de la Luna (Templul Lunii) se ridică din nisipul deșertului sub forma unor structuri suprapuse. La anumite intervale de timp, abandonau nivelul curent al templului, îngropau altarele, mormintele și basoreliefurile pictate și ridicau un nou cât. Huaca de la Luna era o piramidă care se înălța din ea însăși pe măsură ce cultura

Mochica lua amploare. Acum arată ca o piramidă de pământ spartă (înaltă de 73 m, aproape jumătate fiind însă sub nivelul deșertului), un mușuroi enorm săpat în argilă uscată prin interiorul căruia urcăm și ne plimbăm pe scări și schele de bambus. Încă mai poți vedea culorile basoreliefurilor păstrate în pământul în care au stat îngropate secole de-a rândul.

La câteva sute de metri depărtare se află Huaca del Sol (Templul Soarelui), închis pentru vizitatori, întrucât arheologii încă dezgroapă nivelurile sale. Este considerată cea mai mare construcție de chirpici din lume: aproximativ 140.000.000 de cărămizi. Între cele două temple se întinde nisipul deșertului sub care se află, încă nedezgropate, fundațiile a câteva sute de camere și cămări. Privesc o reconstituire grafică a întregului sit și arată ca orice metropolă din zilele noastre, doar că e din lut.

Dacă zidurile de la Machu Picchu construite pe munte vorbesc despre determinare și sacrificiu, zidurile acestea de argilă arată o anume candoare a idealului de măreție. Unde Machu Picchu impresionează, Huacas del Sol y de la Luna emoționează. Căci sunt mai mult decât impresionat, sunt emoționat de acest travaliu de secole al poporului Mochica pentru a ridica piramide de chirpici care să sfideze veșnicia. Naivitatea, îndrăzneala, splendoarea, deșertăciunea gestului lor! Deși iată-ne pe noi aici, o duzină de secole mai târziu, fotografiind chipul pictat pe lut al Zeului Călău. Ce deșertăciune e asta!?

Câini fierbinți întâlnim pentru prima dată rasa de câine peruan fără păr numită viringo. Am citit despre acești câini, dar asta nu m-a pregătit pentru întâlnirea față în față cu un astfel de exemplar care, în afara unor smocuri aflate între urechi și la capătul cozii, nu are păr deloc pe corpul acoperit cu o piele neagră, groasă și fierbinte de peste 30 de grade. Datorită temperaturii ridicate a corpului, care le permite să suporte clima deșertului, se credea că acești câini pot fi folosiți pentru alinarea durerilor provocate de artrită. (Unde erau acești viringos când mă durea genunchiul!?) Poporul Mochica îi

folosea inclusiv la sacrificii, vopsindu-i și împodobindu-i cu brățări și coliere sau îngropându-i împreună cu stăpânul, dar după cucerirea spaniolă rasa aproape

1. Trujillo mai este supranumit și „leagănul cailor Peruvian Paso”, rasă obținută

250

din încrucișarea raselor Jennet, Barb și Andaluz, aduse pe continent de conchistadori. 2 51

a dispărut. În anii '90, au fost recunoscuți ca specie distinctă și fiecare sit arheologic de pe coastă este obligat prin lege să crească o pereche de viringos, considerați o comoară națională. Pentru fiecare câine statul plătește o alocație lunară, astfel că portarul ni se plânge amuzat, arătând înspre animal: „Asta câștigă mai bine decât mine”. Odată sacrificați, acum protejați.

Se pare că uraganul El Niño (numit astfel pentru că se formează la jumătatea lunii decembrie, în preajma Nașterii Pruncului Iisus) a adus sfârșitul civilizației Mochica când a izbit templele, a căror structură piramidală s-a topit. Poporul Mochica a intrat într-o profundă criză religioasă și în cele din urmă a părăsit Zeul Muntelui și s-a amestecat cu poporul Sicăn, care venera un Zeu al Mării. Civilizația Sicăn a preluat de la Mochica meșteșugurile ceramice și metalurgice, precum și tehnica construirii de piramide, și a înălțat la Batán Grande (unde noi nu vom ajunge, căci e cam departe) nu mai puțin de 36 de piramide într-o pădure de copaci algarrobo, unii milenari, devenită azi rezervație naturală. După descoperirea sitului în 1991 de către un arheolog japonez (care a excavat și mormântul unui nobil decapitat, acoperit cu o mască de aur și înconjurat de mumiile a douăzeci și două de fecioare sacrificate), profanatorii de morminte numiți huaqueros („huaca” înseamnă „templu”, „mormânt” sau „groapă funerară”) au săpat peste o sută de mii de gropi în căutare de bijuterii și artefacte.

Nu e de mirare că Pachamama1 (Mama Pământ, zeița fertilității, care are grijă de recolte și provoacă cutremurele) este atât de importantă și că încă

1. Pachamama, reprezentată cu brațele pline de cartofi și frunze de coca, are doi copii: Inti (Soarele) și Killa (Luna). În numele ei preoții sacrificau lame, porcușori de Guineea, ardeau figurine de cult și vărsau câteva picături de chicha pe pământ atunci când beau. Viracocha era însă zeul suprem, creatorul lumii și al oamenilor, dar politeismul incașilor numără multe alte zeități mai vechi, majoritatea fioroase (creează și mănâncă oameni, omoară alte zeități, provoacă cutremure). în quéchua și aymara, cele mai importante limbi andine, există nenumărate verbe pentru „a povesti”, iar mitu

252

rile și legendele sunt pline de imaginație (giganți cu corpuri fără oase, zei transformați 253

se mai țin ritualuri în cinstea ei. Peruanii se află într-o strânsă legătură cu pământul: îl cară în munți pe terase pentru a cultiva cartoful, fructul solului prin excelență; îl fac căramidă pentru case, ziduri și temple; modelează obiecte de cult; fac ceramică...

Poporul Sicán a fost cucerit la rândul-i de poporul Chimii, care trăia pe coasta oceanului, unde și-a construit micul imperiu tot din lut. Cu o structură care seamănă unui labirint, Chan Chan (Soare Soare) este considerat cel mai mare oraș de lut din lume: ziduri exterioare masive și altă dată înalte de peste zece metri, care înconjoară câteva sute de alte ziduri mai mici dispuse vag concentric, în mijlocul cărora a fost săpat un enorm bazin de acumulare a apei captate printr-un vast sistem de canale din râul Moche, dar și din alte șuvoaie andine. În epoca lui de glorie, cele zece incinte regale (ciudadelas), împreună cu restul de clădiri, temple din trestie și camere funerare, în pisici, vulpi care se cațără până la lună), iar unele, tulburător de familiare: femei care rămân însărcinate cu zei după ce mănâncă un fruct, zei care merg pe apă și multiplică chicha în ulcele, sate care dispar de mânia zeilor în urma vreunui potop.

curți, depozite și terase adiacente folosite pentru agricultură, orașul de lut acoperea o suprafață de 26 km

pătrați și adăpostea, în camere dispuse neregulat (audencias), cincizeci de mii de suflete. Zidurile erau decorate cu matrice geometrice, figuri zoomorfe reprezentând vidre, pești, șopârle, păianjeni, păsări, valuri și luna, în mare parte reconstituite astăzi.

Chimu – popor al chirpiciului, care venera luna și marea – a fost cucerit de incași – popor al pietrei, care venera soarele și pământul 1 iar după cucerirea spaniolă orașul a fost jefuit de aur și de argint și, în cele din urmă, părăsit, furtunile venite de pe ocean au erodat zidurile și din enormul labirint au mai rămas doar niște reliefuri de nămol uscat, restaurate acum cât să întrevezi gloria civilizației de altă dată.

Cum zice cântecul: „You can have it all / My empire of din!”

1. Periodizarea culturilor/civilizațiilor peruane a fost estimată astfel: Huaca Prieta (3.000 – 1650); Chavin (1.000 – 200); Paracas (700 – 100); Mochica (50 – 800); Nazca (100 – 700); Tiahuanaco (200 – 800); Huari (650 – 900); Sicăn (750 – 1375); Chimii (1100 – 1450); Chancay (1200 – 1450) și încă (1350 – 1532).

— u 25 mai i

Piura-Col în

Ne continuăm drumul în nord și, după 500 de kilometri, ajungem și în primul oraș fondat de Francisco Pizarro. Se spune că această regiune este locul unde Tropicele întâlnesc deșertul.

Cu un climat tropical, dar cu o geografie aridă, aflat în deșertul Sechura⁶⁵, dar frecvent lovit de El Nino, Piura (Belșug în quéchuă) este cel mai cald oraș din Perú, motiv pentru care i se mai spune și Ciudad del eterno calor. În timpul inundațiilor, Panamericană este închisă, iar orașul, izolat de restul țării.

În Piura a studiat în tinerețe și a lucrat ca jurnalist Vargas Llosa, ale cărui romane sunt, majoritatea, plasate

65 Cel mai mare deșert din Peru și unul dintre puținele deserturi tropicale.

aici⁶⁶.

Oamenii, majoritatea creoli și metiși, par mai relaxați, într-o eternă siestă, deși piața comercială, devenită barometrul după care măsurăm pulsul orașelor, e la fel de haotică, aproape agresivă. Când apărem, femeile de pe culoarul cu mâncare gătită parcă înnebunesc: urlă și trag de noi la propriu, ne prind de brațe și ne împing spre măsuțe... Se strigă „arroz con polo”, așa că strigăm și noi „pescado”. Ele strigă „pâtatas”, noi strigăm „verduras”. Până la urmă, răzbatem prin coridorul de strigăte înspre o femeie care nu ne poate satisface pofta, dar ne conduce la sora ei, care își cheamă fiica. Am fi vrut să încercăm niște carne sărată de vacă cu banane fierte sau pui de capră cu fasole și yucca, despre care ni s-a vorbit, dar ne mulțumim cu ciorbă de vacă, pește prăjit, salată și chicha morada.

Dacă în sud turiștii erau aproape o minoritate demografică, aici suntem o excepție. Mergem pe stradă și fetele chicotesc în urma noastră. Ne oprim la o tarabă să admirăm marfa și vânzătoarele ne întrebă de unde suntem, de unde venim, încotro mergem. Cât de diferită e această țară și ce diferiți sunt oamenii ei! Schimbările sunt pe măsura distanțelor, căci, după drumurile făcute până acum în această călătorie, am dat ocol României de câteva ori. Dar nu atât diferențele, cât contrastele ne fascinează. În câțiva metri observăm tot spectrul comerțului stradal, căci se vinde orice, de la felii de cactuși pentru boli vaginale până la brânțuri sportive... Davidas. Comercianții își strigă marfa într-un headset cu microfon conectat la un amplificator portabil. Sucul de fructe sau orezul cu lapte se vând direct din găleți de plastic; la fel și înghețata, marmelada sau prăjiturile de casă. Croitorii, tăbăcarii și cizmarii lucrează la mașini de cusut și bat în calapoadele scoase pe trotuar. (E-adevărat că oamenii călătoresc

66 „Străinii ignoră viața lăuntrică a orașului. Ce nu le place la Piura? Izolarea ei, nisipurile întinse care o separă de restul țării, drumurile foarte lungi sub un soare arzător și cursele tâlharilor” (Mário Vargas Llosa, Casa Verde, traducere de Mona Țepeneag, Editura Humanitas, 2010). 2 59

departe doar pentru a urmări fascinați alți oameni pe care acasă îi ignoră!) Hainele de piele din Cuzco sunt înlocuite aici de pălăriile de pai. Cărți, casete audio, CD-uri și DVD-uri sunt plimbate în lăzi cu niște cărucioare imense, la care au fost atașate boxe din care bubuie muzica: zeci de giga la doar doi soli bucata! Genți de voiaj, șlapi, tricouri, șepci (Nike, Adidas, Puma, Lacoste ș.c.); la două produse cumpărate, al treilea e gratis. Ce Sanepid, Protecția Consumatorului, Oficiul pentru Protecția Mărcilor, Direcția Taxe și Impozite! Junglă. Un Amazon al pieței negre. Să introduci reglementări într-o astfel de economie-fantomă ar însemna colaps. Unele tarabe sunt atât de sărace, iar produsele, atât de ieftine, încât nu înțelegi cât ar trebui să vândă acești oameni pentru a supraviețui: măduvă de trestie de zahăr la 50 de centime, de pildă. Un stand de mărimea unui camion e ticsit de banane: de jos până sus, de la stânga la dreapta, numai și numai și numai banane, stive, baloturi, zeci de metri cubi de banane. Întrebăm cât costă: 1 sol brațul de ciorchini. Într-o zonă a pieței se vând cacao vărsată, bulgărași de cacao și cafea la sac. Este măcinată pe loc. „Cât să fie, amigo, o găleată?” Te oprești să privești spectacolul și pleci de acolo, mirosul este mult prea tare, intoxicant. Vrei fructe? Cum le preferi: la ciorchine, la bucată, feliate, descojite, coapte, uscate, confiate, înghețate, jeleu, marmeladă, sirop, suc? Alte standuri, alte arome, alte ameteți.

E ora zece seara și o femeie vinde, direct din brațe, pungi cu bomboane de ciocolată, o marcă locală pe care am văzut-o și în supermarket. Femeia nu pare săracă, e îmbrăcată îngrijit, are o voce blândă și seamănă cu mama mea. Îi plătesc un sol pentru o pungă, ea înclină capul și spune: „¡Bendiciones!” Binecuvântare pentru 1 leu și 20 de bani!

Lacustră cu crabi

Brunch în piață: ciorbă de vacă și, în lipsă de ceviche, pește prăjit, lângă care femeia ne pune o grămăjoară de paste. N-am chef de paste și nu le mănânc, deși detest să irosesc mâncarea, acesta fiind unul dintre multele lucruri

învățate de la bunica Margareta. După ce plătim și ne ridicăm de la masă, femeia îi face semn unui bărbat care aștepta undeva pe margine; acesta se așază pe scaunul meu și, cu cel mai firesc gest, îmi ia furculița și termină ceea ce eu nici măcar n-am început. Nu mi se pare nicicum, mă bucur.

Luăm un autobuz⁶⁷ spre Colan pentru a vedea cea mai veche biserică din America Latină, o biserică de lut datând din 1536, aflată la marginea deșertului, lângă un sat de pe coasta oceanului. De o parte și de alta a șoselei se întinde cât vezi cu ochii deșertul Sechura, cu aspectul lui de savană: iarbă uscată, măracini, copaci pitici deformați de vânturi, dune de nisip. Nu bambuși, nu palmieri, nu cactuși, doar niște arbuști uscați care plutesc la orizont în brațele Fetei Morgana.

Colan e o oază între deșert și ocean. Casele pescarilor par mici castele de lut împrăștiate printre câțiva palmieri amețitor de înalți și plini de nuci. Pe plajă, ridicate pe stâlpi de lemn și pe grămezi de bolovani, se înșiră câteva zeci de bungalow-uri colorate sub care se sparg valurile oceanului. Apa e retrasă și ne plimbăm pe sub verandele de lemn printre miile de crabii ieșiți la soare, care fug din calea noastră printre stânci. Spre seară, nivelul apei crește și inundă treptele scărilor pe care se coboară direct în valuri. În larg sunt ancorate ambarcațiuni de pescuit colorate. Ne lăsăm hainele și rucsacurile pe veranda unui bungalow-restaurant, comandăm pisco sour și facem prima noastră baie în Pacific. Fata care ne aduce băuturile ne spune că putem înota fără griji doar vreo două ore, după care apar pisicile-de-mare (manta ray), de obicei vâdate și servite sub formă de tortilla. Mărturie stau capetele lor aruncate la marginea plajei, de unde valurile le duc în larg. În funcție de curent, ai șansa să înoți printre capete tăiate de pisici-de-mare.

67 Protagonistul romanului Eroul discret de Mărio Vargas Llosa (traducere de Marin Mălaicu-Hondrari, Editura Humanitas, 2013) deține o firmă de transporturi ale cărei autobuze acoperă toată această zonă: Sullana, Talara, Sechura...

Sau să dai nas în nas cu rechinii cap-de-ciocan.

Este prima baie în ocean din viața mea și sunt surprins de forța valurilor care, practic, mă dislocă. După fiecare val încerc din răputeri să-mi recapăt echilibrul călcând pe covorul de crabi de pe fundul nisipos. Nu simt că am control asupra mișcărilor, așa că nu mă aventurez în larg. Nici M. n-o face. Prefer să privesc eforturile caraghioase ale crabilor care se zbat cu disperare să scape de valuri pentru a ieși la soare pe nisip sau pe stânci. Mi-ar plăcea să ronțai câțiva, măcar unul.

Pariu pe doi soli că sunt în stare să mănânc de viu un crăbișor? îl provoc pe M.

N-ai tupeu! mă provoacă M. 263

Agăț unul la întâmplare de pe fundul oceanului și îl ronțai ca pe-un chips, dar e amar, e foarte amar și, spre amuzamentul lui M., nu știu cum să-mi mai clătesc gura.

După câteva ore de bălăceală și stat la soare pe veranda bungalow-ului sorbind din cocktail și citind *Căzând în gol* (oare încep deja să am nostalgia muntelui?), marea ne împinge definitiv pe uscat, ca pe crabi. Ne grăbim să ajungem la biserica San Lucas cât mai e lumină și biserica ne impresionează prin toate detaliile. Cea mai veche biserică. Din chirpici. Pe malul oceanului. Prima biserică catolică construită de conchistadori. Cărămizile din lut iau foc în lumina soarelui care coboară în ocean. Înăuntrul zidurilor roșii, un preot cuvintează calm pentru o mână de oameni răsfirați pe băncuțele de lemn. Soarele pătrunde în biserică prin ferestrele înalte, în timp ce noi pășim pe podeaua care scârțâie, încercând să nu atragem atenția asupra noastră. O statuie de lemn în mărime naturală a Sfântului Luca ne privește stând în picioare într-o barcă vopsită în albastru. Biserica ar putea fi la fel de bine o arcă eșuată pe dunele de nisip.

264

Printre numeroasele bodeguitas dăm de un mic restaurant unde cerem ceviche cu porumb prăjit și ceapă roșie (totuși, prea multă ceapă și prea puțin praz!), șnițele de pește cu banane prăjite și salată verde. Bem un chicha

morada și ne urcăm în ultimul colectiv. Dormim tot drumul prin deșertul Sechura, iar când ajungem în Piura e deja întuneric, îți sunt dator doi soli pentru crabul ăla, îmi spune M. Un sol, că nu l-am înghițit, doar l-am mestecat puțin... Bietul crab!

Mâncora

Decidem să ne stabilim în Piura cartierul general, așa că lăsăm aici rucsacurile mari (și tabloul învelit în rafie) și plecăm dis de dimineată mai departe, alte câteva sute de kilometri spre nord. Traversăm într-un combi câmpuri de cereale, plantații de banani, Rio Chira, canioane, podișuri cu sonde petroliere, copaci turtiți de vânturi și iarba arsă de soare. Prin sate (unul se cheamă El Angolo y Şaman) vedem troițe de cărămidă cu sfinți protectori închiși după gratii (noaptea sunt luminați cu neoane), garduri cu sloganuri electorale și o reclamă la Inka Cola. În autobuz o femeie are într-o sacoșă o găină care se mai zbate din când în când, iar un copil, care ține între picioare o chitară, vomită tot drumul într-o punguță, în timp ce tatăl lui doarme liniștit lângă el. La radio un pastor vorbește despre „Jesús”, „Camino”, „Verdad” și „Vida”...

La prânz suntem deja în Mâncora, un fel de Vama Veche multiculti, cu surferi și plajă cu nisip alb întinsă pe o lungime de douăzeci de kilometri. E plin de backpackeri de toate națiile și satul e animat. Ne petrecem ziua în ocean, luptând cu valurile care scot pe plajă tot felul de specii de pești amețiți, inclusiv șerpi și căluți de mare. Încercăm să salvăm căluțul, dar când simte atingerea mâinii își încolăcește coada pe după degetul meu și refuză să înoate înapoi în ocean. Încercăm să salvăm și un pește-balon, care pare că ar putea răzbate înapoi în larg, dincolo de bariera valurilor, dar curenții îl scot din nou pe nisip.

Obosiți de valuri, o luăm de-a lungul țărmului și ieșim din sat, până când plaja se transformă într-o înșiruire de dune cu mici oaze de vegetație. Lumina soarelui reflectată în suprafața oceanului și în nisipul alb ne orbește, înaintăm cu ochii mișiți, când, după dune, apare venind înspre noi o haită de patru viringos (oare de câți câini e nevoie pentru

a forma o haită?). Prin perdeaua ca de aburi a stropilor aduși de briza din larg, câinii negri fără păr, pe care îi distingem tot mai clar pe măsură ce se apropie, au ceva amenințător în irealitatea lor: parcă ne aflăm într-o scenă din *MadMax*, iar acești viringos sunt fiare venite din preistorie. Doi dintre ei sunt femele și țâțele lor lăsate se leagănă negre deasupra nisipului alb. Ne oprim și câinii trec pe lângă noi, dispărând în lumina puternică a soarelui care izbește plaja.

Seara pe uliță

Am călătorit suficient de mult și mai ales noaptea pentru ca acum să realizăm că ne-am alienat simțul distanțelor. Pe hartă totul pare mai aproape, așa că planul nostru de a trece granița în Ecuador ca să bem, simbolic, o cafea se dovedește greu de realizat. Mai sunt câteva ore de mers cu mașina, deci ne-ar mai trebui o zi. Așa că rămânem toată ziua pe plajă (M. a renunțat să mai ia lecții de surfing), iar seara ne plimbăm prin sat, departe de centrul 268 ocupat de turiști, încercând să surprindem scene din viața localnicilor. 269

Prin ușile caselor în care se intră direct din uliță putem vedea cum femeile pregătesc cina, în timp ce copiii se uită la televizor. Cerul asfințitului e roșu, iar becurile aprinse pe verande creează scenele unor tablouri magrittienne tropicale. „Unde e Bumbuț să fotografieze tot ce vedem noi acum”, exclamă M. în timp ce privim, pe fereastra unei camere transformate în frizerie, cum un travestit coafează o femeie. E al doilea travestit, după librarul Richard cel Roșu, pe care îl vedem integrat firesc într-o societate care nu pare să facă mare caz de această diferență. În aeroport am răsfoit o revistă glossy peruană pe a cărei copertă figura un cuplu gay și mi-am dat seama că așa ceva încă nu e posibil în România. I-am compătimit atâta pentru sărăcia lor, dar oamenii aceștia au o concepție asupra lumii mai complexă, iar toleranța lor impune respect.

Nu însă și grija pentru mediu. Punga de plastic, această nenorocire a țărilor sărace! E peste tot: în râuri,

pe munți, în păduri, pe marginea drumului, pe străzi... în zonele unde bate vântul, gardurile nu se mai văd de pungile oprite în sârmă. La marginea orașelor tufișurile, arbuștii, copacii, toată vegetația e împodobită cu ambalaje de plastic. Pentru că este ieftină, ușor de folosit și eficientă, totul se vinde în pungă: ceaiul preparat la marginea străzii și pepenele tăiat felii la semafoare; măduva trestiei de zahăr și boabele de rodii pe trotuar, porumbul prăjit și carnea de alpaca în piață; CD-urile cu muzică și cărțile de pe tarabe... Comerțul e ocupația peruanului de rând, iar comerț stradal fără pungă nu e posibil. Așa cum nici turism fără pet nu se poate. Căci pe unde sunt pungi, sunt și peturi: lângă zidurile din Machu Picchu, printre bolovanii de pe Mismi, în albia râului din canionul Colea, în smârcurile din pampas, pe marginea Panamericanei, pe plaja oceanului...

Mâncora e plin de restaurante chic ținute de argentinienii mutați aici, la porțile Pacificului, unde totul e luat à la légère și unde nu există iarnă. Unul dintre restaurante se cheamă la mosca en la soția și e prea scump (nu pentru buzunarele, ci pentru standardele stabilite de noi), așa că mâncăm, pentru a întrerupe lanțul de ceviche, într-un chifa, restaurant fusion ce servește mâncare chinezească preparată cu ingrediente sau după metode tradiționale latino-americane. Noi am fi vrut chi iau cuy, adică porcușor de Guineea preparat în stil chinezesc, dar firește că n-au!

După o cină mai mult asiatică decât latino, ne oprim la un chioșc cu CD-uri piratate, unde un tip cu tenul închis tocmai se pregătește să tragă obloanele. M. îl întreabă dacă e brazilian, dar tipul spune că e din Lima, s-a mutat aici „pentru că e mai liniștit”. Îmi arunc un ochi pe copertele xeroxate alb-negru (stilul anilor '90 românești) și e suficient ca să-mi dau seama că omul știe muzică: King Crimson, Johnny Winter, Stan Getz, plus două rafturi de jazz contemporan și câteva cutii cu DVD-uri, unde privirea îmi cade pe litera K: Kieslowski, Ki-duk, Kubrik... „La Lima am șaiszeci de mii de CD-uri”, ne spune Juan. Caut de ceva

vreme să cumpăr muzică landos, iar Juan îmi recomandă mai multe CD-uri cu afrojazz peruan și le cumpăr pe toate. Ne întindem la vorbă, căci tipul vinde și cărți: îi place Vargas Llosa, dar preferă „cărțile lui din prima perioadă”; „¿Echenique? Claro que sí: i *Un mundopara Julius* es el mejor!” (M. strânge din dinți); dar mai sunt și alți mari autori peruani, de pildă prozatorii Julio Ramón Ribeyro⁶⁸ și Santiago Roncagliolo⁶⁹ (M. jubilează) sau poetul Javier Heraud⁷⁰.

Mâine vrem să mergem până la Cabo Blanco; știi de ce? Îl testez eu.

¡Claro que sí! râde Juan.

Ne mai spune că la Lima are un prieten român, Emanuel, căsătorit cu o peruancă. Îl lăsăm pe Juan să-și închidă taraba, iar M. Îmi spune: „E personajul zilei”. Dau din cap, în timp ce citesc în gând numele exotice ale muzicienilor de pe cele câteva compilații pe care am plătit prețul unei beri.

Punta Balcones

Cu ani în urmă am ajuns pe coasta portugheză a Atlanticului într-un loc numit Cabo da Roca, cel mai vestic punct al continentului european, așa că, măcar de dragul simetriei, îl conving pe M. să mergem la Punta Balcones, numit și Punta Parina, cel mai vestic punct al continentului sud-american. Prima noastră oprire este însă Sullana, un oraș-târg, care de asemenea apare în romanele lui Llosa, unde ajungem cu un combi după un drum de câteva ore înapoi spre sud. De la Sullana luăm un mototaxi până la Talara⁷¹, un mic port petrolier aflat la poalele podișului

68 Julio Ramón Ribeyro (1929-1994) este un scriitor cu o operă vastă, cunoscut în special pentru proza sa scurtă, din care în limba română s-a tradus, după știința mea, o singură povestire în antologia Meandre, Editura Astra, 1988.

69 Singurul roman de Santiago Roncagliolo (n. 1975) apărut în română este Pudoare, traducere de Odette Mărgăritescu, Editura Minerva, 2008.

70 Poet revoluționar mort la 21 de ani (1942-1963), împușcat în Puerto Maldo- nado; întâmplător, același loc unde șamanul Manuel Pineda Vargas l-a îngropat pe adolescentul american.

71 în portul Talara se desfășoară acțiunea romanului lui Mărio Vargas

care coboară în ocean. De la Talara ne continuăm drumul în sudul coastei cu șoferul unei mașini rabla

gite care asigură aprovizionarea unui restaurant. Are portbagajul plin cu cartofi, legume și verdețuri, îl ajutăm să le descarce și omul ne arată cu brațul întins direcția în care să ne continuăm drumul. Nu e clar cât mai avem de mers, dar undeva în depărtare se vede un far și considerăm că acolo trebuie să fie Punta Balcones. Traversăm o favela cu câteva zeci de coșmelii de placaj în jurul cărora copiii și câinii se joacă învăluți într-un nor de praf, ieșim cu totul din port și continuăm să mergem pe o șosea cu asfaltul spart care taie dunele de pământ.

Inspirat de cazul real al unui tânăr îngrijitor într-o bază militară împușcat sub pretextul că ar fi vândut chilienilor planurile unui aparat ultramodern. Acest roman face parte din seria care îl are printre protagoniști pe polițistul Lituma: *Casa Verde, Litumo. În Anzi și Eroul discret*. 277

La orizont vedem o suprafață albă în mijlocul deșertului, așa că abandonăm drumul spre far și o vreme mergem cu spatele la ocean, până când ajungem pe o insulă acoperită cu pulbere de sare în mijlocul unei bălți cu apă roșie. Fotografiat cu o dronă, acest peisaj ar arăta precum drapelul japonez cu culorile inversate. Pe bancurile de sare se odihnesc câteva sute de pescăruși albi. O baracă de lemn părăsită și movilele de sare ridicate peste tot sunt singurele semne ale prezenței umane. Pe drumul al cărui asfalt s-a terminat de mult apare un bătrân cărând pe umeri o cobiliță cu câteva peturi pline cu petrol. Omul e mânjit din cap până-n picioare și înțelegem că undeva în apropiere există un puț abandonat în care coboară pentru a scoate câțiva litri de țiței, pe care îi vinde în oraș. Bătrânul ne spune că aici este Salina Negritos, îi oferim o banană și câteva bomboane și ne continuăm drumul în direcția arătată de el.

Am făcut bine că nu ne-am îndreptat spre far, căci Punta Balcones se află ceva mai departe și este, de fapt, o stâncă ce se ridică deasupra oceanului ca o lojă. În larg se văd platforme petroliere, iar pe plajă, câțiva localnici

278

279

ajunși aici cu mototaximetrele pentru a culege scoici. Curenții au scos pe plajă leșul unui leu-de-mare năpădit acum de crabi. Ne continuăm drumul și în cele din urmă ajungem la stânca numită Punta Balcones, pe care o urcăm cu greu, căci e abruptă și vântul a depus peste pământul uscat un strat fărâmicios de nisip. Localnicii numesc acest loc El Cruce de Balcones și noi îl urcăm până în vârf, unde, odată cu priveliștea Pacificului, avem parte de o surpriză pe care îmi place să cred că o meritam. Înălțată deasupra oceanului ca un corn al deșertului, stânca face parte dintr-un ansamblu de pietre care avansează printre valuri ca niște stabilopozi naturali pe care s-a adunat, la soare, o colonie de lei-de-mare⁷². Când apărem deasupra lor, leii tineri se sperie și se aruncă de pe stânci bulucindu-se în apele înspumate. Leii mai bătrâni, masivi și greoi în mișcări, nu par deranjați de apariția noastră și rămân întinși la soare, stropiți de valurile sparte zgomotos de stânci. Cu mișcări lente, coborâm stânca în partea dinspre mare și ne apropiem la douăzeci-treizeci de metri. Ne-ar plăcea să facem o baie în cel mai vestit punct al Americii Latine, dar curenții sunt puternici și apa este foarte rece, iar pe plajă am tot văzut cruci, așa că o vreme ne mulțumim să ne întindem pe o stâncă în apropierea leilor-de-mare ascultând țipătul pescărușilor și tumultul neîncetat al valurilor.

Ajungem și la far, după mai bine de o oră de mers pe plaja cu nisip acoperit de o peliculă neagră și uleioasă adusă de vânt dinspre deșertul care este, de fapt, un vast câmp petrolifer. Tălpile ne sunt învelite într-o piele uleioasă neagră de care scăpăm frecându-ne cu nisipul umed din ocean. În apropiere se vede satul Negritos, cu

72 Otaria flavescens, numiți aici și lupi spâni.

ambarcațiuni de pescuit ridicate pentru reparații pe rampe de lemn, dar a fost o zi mult prea liniștită pentru a întâlni oameni. Parcă niciodată nu am vorbit atât de puțin cu M. De altfel, am și mers la distanțe mari unul de altul, bucurându-ne de liniștea și solitudinea acestui peisaj dalinian: o salină în mijlocul unei bălți roșii în mijlocul deșertului străbătut de un om înmuiat în petrol, la marginea unui ocean cu nisip negru presărat cu pești uscați, sub un soare care arde un far roșu părăsit.

Siluețele bărcilor de lemn se pierd în depărtare printre dunele deșertului din care se ridică, kubrickian, printre oasele albe împrăștiate ale unui mamifer marin, un monolit de beton vopsit în albastru. În briza umedă, ușor orbit de soarele care se reflectă în nisip, privesc compoziția nefirească a acestui peisaj cu senzația că ceva deopotrivă simplu și misterios se desfășoară în tăcere în această pustietate unde doar eu, M. și păsările respirăm⁷³.

28 mai

Cabo Blanco

Este ultima noastră zi pe coasta Pacificului, mâine vom fi pe drum, iar poimâine vom lua din Lima avionul spre casă. Ne-a mai rămas un singur loc de văzut.

Drumul prin deșertul presărat cu pompe petroliere, străbătut de conducte de petrol, nu oferă decât imaginea succesiunii nesfârșite a colinelor fără vegetație – conuri enorme de pământ printre care Panamericană șerpuiește, urcă și coboară ca într-o scenă alternativă din *Zabriskie Point*⁷⁴. După două ore, șoseaua se lasă abrupt înspre oceanul în largul căruia sondele petroliere seamănă cu

⁷³ Găinațul păsărilor de mare (guano), un fertilizant foarte bogat în nitrați, devenise principalul export al țării la începutul secolului 19. Colectat din Insulele Ballestas, zona coastei de sud, de lângă portul Pisco, găinațul de pasăre exportat se ridica la un milion de tone anual. Intre timp, resursele au scăzut, iar acum există o Administrație Guano specială care se ocupă cu colectarea găinațului la fiecare șapte ani de pe un număr de treizeci de insule populate de colonii cu milioane de păsări. Principalele specii care produc guano sunt cormoranul și găgăuța peruană.

⁷⁴ Filmul lui Michelangelo Antonioni din 1970.

țânțării de apă. La poalele podișului se află Cabo Blanco, un sat pescăresc prin care odată trecea vechea Panamericană, dar care acum este doar o înșiruire de barăci, acoperite cu stuf, tablă ondulată și antene-satelit, cu rufe colorate întinse pe sârmă la soare. În larg se văd bărcile de pescuit, dar și câteva ambarcațiuni cu vele, căci Cabo Blanco, numit astfel de însuși Francisco Pizarro, poartă acum și supranumele de capitală a pescuitului la velă. În anii '50 locul era celebru pentru pescuitul marlinilor gigant. Aici s-a stabilit recordul pentru cel mai mare pește prins vreodată de mâna omului – un marlin negru⁷⁵ de șapte sute de kilograme; dar noi nu pentru asta am venit aici.

E încă devreme când ajungem în Cabo Blanco. Cum nu avem la noi plăci de surfing, șoferul ne întreabă dacă am venit să înotăm cu țestoasele. Se pare că undeva în apropiere, dincolo de zona curenților și a valurilor tubulare de până la trei metri înălțime, se află un golf unde poți face o baie în ocean printre broaște țestoase. Soarele deja arde, dar satul e încă amortiț. Câțiva copii adună gunoaiile și ambalajele aruncate pe marginea drumului în ceea ce pare o acțiune civică organizată de școală. Străbatem satul de la un capăt la altul, dar în zece minute vedem tot, inclusiv un centru de sortare a peștelui, și nu găsim nicio urmă din ceea ce căutăm. E pusti. Pescarii sunt probabil deja pe mare, iar femeile rămase acasă lenevesc la umbră sau în curțile din spate.

Pe veranda unei case vopsite în portocaliu și albastru, așezat într-un balansoar, un bătrânel cu șepcuță și ochelari își lustruiește undița cu un ștergar. Îl întrebăm dacă putem lua micul dejun la vreun local și bătrânul ne face semn cu mâna să o ținem tot înainte. Restaurantul însă nu s-a deschis, așa că ne reluăm plimbarea prin sat. Troița din centru înfățișează o grotă albastră în care un

⁷⁵ Sau peștele cu cioc (Istiophoridae). Se numără printre cei mai mari și mai rapizi pești teleosteeni (cu coloană vertebrală și craniul complet osoase), au talia de până la 5 m și pot atinge o viteză de 100 km pe oră. A nu se confunda cu peștele-spadă 84 (Xiphiidae). ' 285

Isus puber, cu mâinile la spate și privind în sus cu seninătate, pare că se relaxează în timp ce sângele se scurge din cele trei răni făcute deasupra inimii, sub coasta stângă și în coapsa dreaptă. Ne plimbăm pe pontonul de lemn și urmărim în apa calmă și limpede a oceanului cum țestoasele înoată cu grația lor greoaie⁷⁶. Ne întoarcem în sat și M. se duce să vorbească cu una dintre cele două fete care par să coordoneze activitatea de ecologizare a elevilor. Îmi face semn să mă apropiu.

Hola, ¿qué tal? Am auzit că pe-aici ar fi trecut scriitorul american Ernest Hemingway, es verdad?

¡Claro que sí! señor Hemingway a venit de multe ori la noi în sat, ne spune fata. Avem și o statuie la intrare, n-ați văzut-o? La școală pregătim chiar și o expoziție cu fotografii de epocă, dar mai bine vă duc la señor Máximo, a pescuit cu el...

Cu cine? întrebăm noi în cor.

Con señor Hemingway.

Dar câți ani are señor Máximo?

93, poate 94... A rămas ultimul de la noi din sat care l-a cunoscut pe señor Hemingway, plecau împreună la pescuit cu barca pe mare...

Pe fată o cheamă Karem și nu lucrează la școală, ci la un centru de informare turistică din Talara. S-a născut aici în sat, unde tatăl ei ține restaurantul, și a venit să-i dea o mână de ajutor prietenei sale care e învățătoare. Fetele o iau înainte și le urmăruiește de norocul care-a dat peste noi. După câteva zeci de metri ne oprim în fața căsuței portocaliu-albastre pe veranda căreia señor Máximo continuă să-și lustruiească undița cu șervetul.

Señor Máximo, începe Karem, dânșii au venit să le

⁷⁶ Unul dintre basmele andine spune povestea Zeiței țestoase, a cărei unică sarcină era organizarea sărbătorilor închinat Zeului suprem. În timpul unei astfel de sărbători, mâncarea se sfârșește și țestoasa decide să se sacrifice pe sine. Zeul remarcă sacrificiul și face ca în gura fiecărei zeități carnea țestoasei să aibă gustul preferat: de pasăre, de pește sau de porc (simbolizând aerul, apa și pământul). Dar Zeul decide să o și pedepsească, așa că o înzestrează cu capacitatea de a trăi fără mâncare perioade lungi de timp și cu încetineala mișcărilor.

povestești despre Hemingway.

În pragul casei apare și señora Gabriela cu o cârpă în mâini și ne invită înăuntru. Karem îl ajută pe señor Máximo să se ridice din balansoar și să sprijine undița de peretele pe care este pictat un pește albastru într-un chenar alb. Camera are tavanul înalt, este răcoroasă și miroase a vechi. Pereții au un tapet floral, iar podeaua este de gresie. Lângă patul nefăcut, lipit de perete, se află câteva scaune; în mijlocul camerei, o masă acoperită cu mușama, iar lângă peretele opus, un dulap, două fotolii mici și un raft pe care se află câteva cofraje cu ouă. Pe măsuta rotundă din colț este amenajat un mic altar plin de ornamente și icoane cu Fecioara Maria, cu Divino Niño Jesús și cu Virgen de la Candelaria. Pe unul dintre pereți sunt înrămate fotografii de familie, tăieturi cu articole de ziar și diplome care-i menționează numele („Máximo Jacinto Fiestas - El Pescador Artesanal del Año”), un afiș electoral cu calendar, felicitări („Para El Mejor Papá”, „Para Mi Querido Papá”), câteva icoane și un ceas de perete. Din tavan coboară un cârlig lung de care este agățat un cântar de piață. Señor Máximo ne cheamă lângă perete și pune degetul pe fotografiile alb-negru în care apare alături de scriitor. Pe perete se mai află și un portret cu el tânăr, și îl recunoaștem cu ușurință lângă Hemingway și soția lui Mary Welsh, mai ales datorită urechilor sale ușor 286 clăpăuge. Într-un cui de pe perete atârnă o sacoșă colorată, iar Karem sc. 287

Întinde să o dea jos atunci când scot aparatul să fotografiez fotografiile, dar M. O oprește: „¡Muy auténtico!”

Orb de un ochi, rămas aproape fără dinți și slăbit, cu mișcări și gesturi nesigure, señor Máximo [*în fotografia de deasupra cu Hemingway este cel cu șapcă din stânga sus*] abia vorbește și nu ne încumetăm să-i punem prea multe întrebări ori să-i cerem povești de pescuit. Ne mulțumim să-l ascultăm vorbind cu înflăcărare, mai ales că nici nu prea înțelegem ce spune. Nu ne e clar dacă Hemingway i-ar fi dăruit o undiță adusă de la Miami sau dacă și-a

cumpărat-o singur, nici dacă e vorba de cea lăsată pe verandă sau de alta. Ne mai spune că scriitorul era un bărbat voinic, dintr-o bucată, căruia îi plăcea să bea whisky Johnnie Walker „uneori direct din sticlă” și cocktailuri Bloody Mary. Mă pregătesc să-l fotografiez între altarul religios, sacoșa roșie agățată de perete și cofrajul cu ouă de pe raft. Dar, așezat în fotoliu, bătrânul tocmai ne arată cum s-a sinucis Hemingway declanșând cu degetul de la picior trăgaciul puștii vârate sub bărbie. Señor Máximo pare obosit și ne retragem strângându-i ușor mâna uscățivă. În urma noastră, bătrânul își reia locul în balansoarul de pe verandă, apucă undița și continuă să o lustruiască cu ștergarul.

Cabo Blanco Fishing Club

Karem ne invită la restaurantul tatălui ei: „Ne așteaptă cu pește proaspăt și cu bere rece”. Soarele arde și abia acum ne dăm seama ce răcoare era în casa lui señor Máximo. Restaurantul tatălui lui Karem se numește Black Marlin și pe unul dintre pereții de bambus se află un panou cu alte fotografii înfățișându-l pe Hemingway și diverse capturi de marlini. Tatăl lui Karem ne recomandă să ne așezăm la o masă de unde putem urmări la televizorul de deasupra barului un scurt documentar american de televiziune din anii '50 despre pescuitul în Cabo Blanco. La un moment dat, ne arată cu degetul pe ecran un pescar cu pălărie albă aflat pe puntea vasului chiar în spatele naratorului, celebrul jucător de baseball Ted Williams: „¡Es señor Máximo!” în documentar apare un anume Cabo Blanco Fishing Club, unde erau găzduite celebritățile americane atrase aici de poveștile cu marlini fabuloși: Marilyn Monroe, Nelson Rockefeller, Hemingway al nostru...

Unde era acest Cabo Blanco Fishing Club? întrebăm noi.

Nu este departe, dincolo de coasta farului, ne spune tatăl lui Karem.

Nu *este* departe!? Adică mai există? Adică putem merge până acolo să-l vedem? întrebăm noi în cascadă.

¡Claro que sí! Dar e în paragină, n-a mai rămas mare lucru de văzut...

Karem ne aduce o monografie în spaniolă a satului Cabo Blanco, xeroxată și copertată. Nu avem răbdare să citim prea multe din ea, o răsfoim, apoi plătim prânzul, îi mulțumim tatălui ei pentru tot, iar pe ea o întrebăm dacă nu vrea să ne arate drumul și să ne însoțească până la club. Karem acceptă și, până la urmă, vine cu noi și prietena cu copilul ei în vârstă de 4 - 5 ani. Băiețelul are o tricicletă de plastic care trebuie împinsă de la spate și, cum M. este grozav cu copiii, preia cu bucurie rolul de baby-bicycler. Ieșim din sat pe un drum prost asfaltat și sub un soare torid într-o combinație care cu greu 288 ar trăda realitatea: doi bărbați cu două femei și un copil pe o tricicletă galbenă. 289

Hemingway și marlinul negru

Aflat pe coasta Pacificului în apropierea locului unde se întâlneau curentul rece Humboldt și curentul cald venit dinspre Ecuador, Cabo Blanco devenise în anii '50 capitala mondială a pescuitului.⁷⁷ Marlinul negru era atras de mulțimea de ton, sardine și mackerel care se hrăneau cu anșoa, prezent din abundență în zonă. Nicăieri în lume nu se prindeau, atât de aproape de țărm, cu asemenea ușurință și atât de mulți marlini gigant. Fotografiiile cu marlini negri, atârând de brațul macaralelor bărcilor de pescuit, având numele locului și greutatea vopsite în alb pe piele, au început să se răspândească în toată lumea. În 1953, industriașul Alfred Glassell Jr. a stabilit aici recordul mondial, încă nedoborât, pentru cel mai mare pește prins vreodată: un marlin negru cântărind 709 kg. În același an a deschis și Cabo Blanco Fishing Club, un club mic, exclusivist și luxos ai cărui membri, în general oameni de afaceri americani, cotizaseră la ridicarea lui pe un teren închiriat de la compania peruană Lobitos Oii.

⁷⁷ Pentru acest subcapitol am folosit mai multe surse, printre care și articolul „The Greatest Big-Game Fishing the World Has Ever Known” de Doug Olander, publicat în 20 martie 2016 pe www.sportfishingmag.com.

Clubul avea puțin peste treizeci de membri și doar invitații acestora erau primiți. Se ajungea greu: nouă ore de zbor de la Miami la Talara, de unde se lua mașina pentru alte câteva ore de drum prin deșert. Lista invitaților celebri la Cabo Blanco Fishing Club îi număra, printre alții, pe Marilyn Monroe, John Wayne, Humphrey Bogart, Joe DiMaggio și Ernest Hemingway. Regulile de pescuit ale clubului erau foarte stricte, și nu doar în ceea ce privea echipamentul tehnic: „Pescuitul este permis doar între orele 9 și 17. Nicio barcă nu poate rămâne în larg după această oră decât dacă încă se mai luptă cu un pește” sau „Ținuta nu e obligatorie. Nu e necesară purtarea cravatelor și a vestoanelor” sau „Doamnele sunt binevenite la club, fie că pescuiesc, fie că însoțesc un membru sau vreun invitat de-al său”.

Ernest Hemingway a ajuns la Cabo Blanco în dimineața din 16 aprilie 1956. Fotografiele de pe aeroportul din Talara îl arată purtând cravată neagră și șapcă albă. S-a cazat în aceeași zi la club, în camera nr. 5, ca invitat al lui

Kip Farrington, jurnalist și pescar sportiv⁷⁸, iar după-amiaza era deja în larg, la pescuit. Hemingway venise însoțit de Mary Welsh, a patra sa soție (care avea să rămână văduvă peste doar patru ani), și de alți câțiva prieteni cubanezi. Scopul venirii sale la Cabo Blanco era filmarea ecranizării *Bătrânul și marea* (în regia lui John Struges, cu Spencer Tracy în rolul pescarului Santiago) după romanul său omonim inspirat de o poveste de pescuit cubaneză, apărut în urmă cu câțiva ani. Studiourile Warner Brothers căutau un loc unde puteau filma un pește de mărimea celui din carte după ce eșuaseră pe coasta cubaneză, iar Cabo Blanco părea ultimul loc unde ar mai fi putut încerca. N-a fost să fie: marlinul din filmul pentru care Spencer Tracy a fost nominalizat la Oscar e un mulaj.

Hemingway a pescuit în fiecare zi, de dimineața până seara, reușind să prindă un marlin de 400 kg cu care s-a fotografiat pe iahtul Miss Texas.

⁷⁸ Și autorul cărții *Fishing with Hemingway and Glassell* (1971).

Patronul clubului, Alfred Glassell Jr” îl evoca mai târziu într-un interviu: „Nu-l cunoșteam foarte bine, dar am pescuit împreună cu el. Era un pescar dat dracului! Se trezea dimineața devreme și muncea până noaptea târziu. Dar a și băut zdravăn, era un mare băutor! Țsta a fost unul dintre motivele pentru care m-am bucurat să-l invităm la club. Nota lui de plată de la bar ne-a acoperit cheltuielile clubului pe un an de zile. Ca patron, trebuie să spun că am fost teribil de încântat”. Barmanul clubului își amintea că scriitorul obișnuia să bea whisky-ul și apa din pahare diferite, că gustase pisco sour și îi plăcuse muzica cumbia. Hemingway a stat la Cabo Blanco Fishing Club treizeci și două de zile.

În anul de vârf 1969, în apele de la Cabo Blanco s-au pescuit douăsprezece milioane de tone de anșoa, aproape un sfert din producția mondială. Pescuitul industrial a condus relativ repede la scăderea drastică a planctonului și, în urma schimbărilor masive produse în lanțul trofic de El Niño, Cabo Blanco și-a pierdut renumele de capitală mondială a pescuitului. Guvernul peruan socialist din anii '60 a naționalizat compania petrolieră Lobitos Oii și a revendicat terenul pe care era construit clubul americanilor, care în lipsa marlinului și a vedetelor nu ar mai fi exercitat oricum nicio atracție. La sfârșitul anilor '70 un surfer peruan a descoperit că valurile de aici sunt replica celebrelor Banzai Pipeline din Hawaii, astfel că în anii '90 se știa deja că, la cinci zile distanță de Hawaii, valul ajunge pe coasta peruană, iar surferii au preluat rolul pescarilor de altă dată.

Cabo Blanco a pierdut marlinul, dar a rămas cu valurile și, mai ales, cu o legendă.

Amplasat pe un mal prăfos deasupra oceanului, cu o conductă de petrol traversând drumul pe unde altă dată cozile de marlin erau ridicate pe stâlpi de lemn, clubul arată dezolant: un living cu bar și șemineu, camere cu terasă la etaj și o piscină în curte. Deasupra intrării se văd urmele literelor numelui, dar ușa e încuiată și niciun geam spart pe unde am putea intra. M. rămâne cu fetele în

curtea cu piscină, dar eu dau un ocol prin spate, forțez o ușă de serviciu blocată prin interior cu trunchiul unui bambus și în curând le fac cu mâna prin geamurile prăfuite din spatele barului de lemn. Poți ghici 292 decorul de altă dată: parchetul, barul de lemn, panoplia unde odată era agățat 293

marlinul iconic, scara interioară care duce la dormitoarele de la etaj, unde nu se mai află decât numerele prinse de uși și câteva lămpi de perete. Instalațiile sanitare au fost smulse, la fel și ușile dulapurilor. Geamuri sparte, parchet sărit, tencuială căzută, praf și nisip adus de vânt. Doar semnul cu numărul 5 stă încă bine prins în ușa a cărei vopsea a crăpat de la umezeală. La subsol, unde odată se afla bucătăria, n-au mai rămas decât faianța albă de pe pereți, spartă în câteva locuri, o chiuvetă de fier și un frigider răsturnat, mâncat de rugină. Piscina din curte, pe fundul căreia zace cu gura în jos un lighean de plastic, s-a păstrat cel mai bine; doar gresia de pe margine s-a spart în câteva locuri.

Dau roată cu privirea și încerc să-mi imaginez: la barul *ăsta* beau Hemingway, și Bogart, și Wayne, în piscina *asta* înota Marilyn... Dar e prea cald și imaginația-mi picotește.

Karem cu prietena ei și cu băiețelul se întorc în sat, iar noi rămânem să facem baie în ocean în dreptul clubului. Undeva în larg, înspre sat, se vede

Miss Texas, iahtul de pescuit al lui Hemingway, care între timp a fost recondiționat, devenind simbolul plutitor al unei lumi trecute. Căldura ne-a topit, dar curenții incredibil de reci ai Pacificului ne revigorează pentru drumul înapoi, prin savană, spre Mâncora.

Ultima noapte la ocean

Ne grăbim pentru că vrem să urmărim finala Champions League dintre Atletico de Madrid și Real Madrid, care se va difuza la ora 13. Însă când ajungem în Mâncora ne așteaptă o pană de curent generală. Ațipim și ne trezim cât să urmărim în direct reprizele de prelungiri și penaltiurile, căci am avut noroc ca scorul final să fie 1-1.

Îmi dă o senzație stranie ca după atâta vreme să fac ceva atât de apropiat de ceea ce fac de obicei acasă, 294 în Europa. 295

Este ultima noastră noapte la ocean și urcăm coasta de la marginea satului să privim pescarii cum pleacă în larg cu bărcile la apusul soarelui. Abia treziți din somn, mai toți merg legănat pe ponton și par un șir de furnici bete. Unii dintre ei chiar *sunt* beți, îi auzim zbierând, iar vreo doi dali la rațe aplecați peste marginile bărcilor. Soarele coboară în ocean, mare, rotund și roșu, lăsând în urmă un cer de un bleumarin perfect. Pe stradă suntem abordați de niște băieți dispuși să ne vândă cincizeci de grame de marijuanita pentru cincizeci de soli. O bere braziliană Brahma la un litru costă trei soli și, din zgârcenie sau de bătrânețe, ne încărcăm brațele cu sticle de bere și ne retragem la ventilatorul din cameră să ne înecăm în spuma melancoliei, în timp ce enumerăm mijloacele de transport cu care am călătorit (mototaxi, taxi, jeep, combi, microbuz, colectivo, autobuz, autocar, avion) și locurile unde am dormit de-a lungul călătoriei noastre (bancă în autogară, cort, bungalow, hospedaje, apartamentul lui Rodolfo).

Măine, 29 mai, vom pleca spre Lima, cu o scurtă oprire în Piura pentru a ne recupera rucsacurile și tabloul, dar ne încheiem călătoria în această seară, adormind în sunetul valurilor Pacificului. Vom lăsa în urmă valuri, văi, deșert și podișuri, turme de camelide, ruine și piramide străvechi, sate cu case de lut, ziduri vopsite cu însemne electorale, orașe cu mototaximetre, piețe cu fructe, străzi cu negustori și atâtea, atâtea altele, dar rămân cu o vorbă, cine știe unde citită sau auzită, mai adevărată decât orice: ¡La piedra desafia el tiempo!

Tupananchiscama⁷⁹

Paul Theroux scria undeva, și pe bună dreptate, că lumea era odată mai stranie, mai vastă, mai misterioasă și cu nenumărate locuri necunoscute, pline de armonii

79 Până ne vom revedea, în quechua.

ascunse.⁸⁰ Pământul era un glob al ciudățeniilor care abia aștepta să fie explorat și descoperit. Dar acum, cu avioanele, cu industria și societatea de consum, cu noile și tot mai numeroasele tehnologii, lumea s-a micit și s-a aglomerat, iar diversitatea s-a redus. „Marile avioane au făcut ca planeta să se învârtă mai repede, iar fabricile chinezești au făcut hainele atât de ieftine, încât au alterat până și felul în care se îmbrăcau oamenii. Superficial vorbind, acum toate țările arată la fel”. Acum putem călători mai repede, mai ușor, mai confortabil și mai informați decât oricând, dar tocmai în asta constă și pericolul de a rata adevărata întâlnire cu lumea. Lumea însă nu e doar ceea ce pare, mai spune Theroux, care crede că a porni într-o călătorie personală e mai important decât niciodată.

Zonele necunoscute, populațiile izolate, locurile pustii, incertitudinea deplasării îl umpleau pe călătorul de altă dată de melancolie, îi induceau stări meditative, îi testau simțurile și simțirile, îi primeneau privirea. Acum Internetul ne-a furat „solitudinea contemplativă” și ne-a lăsat, în schimb, singurătatea indusă de zumzetul nesfârșit al informației. Dar dacă lumea a devenit mai accesibilă și mai previzibilă, curiozitatea umană nu s-a diminuat, iar noile contraste, paradoxuri și excese trebuie văzute cu propriii ochi pentru a fi crezute și înțelese cu adevărat. Într-un mediu sufocat de virtualități și de informații filtrate de atâtea medii, unde mișcările interioare ale lumii ne sunt oferite de-a gata în rezumate tot mai vagi pentru atenția noastră de tot mai scurtă durată, abia călătoria calibrează imaginația și o conectează la realitate.

Călătorim și pentru a fi singuri, chiar dacă asta înseamnă singuri cu propria noastră lume. Oriunde ne-am duce, casa noastră rămâne în urmă doar la un click/touch distanță: call, connect ori send. Planeta se învârtă mai repede și a devenit mai aglomerată, prin urmare mai familiară și mai la îndemână decât oricând. Dar dacă-ți

80 „Dispatch from a shrinking planet”, în suplimentul de travel intitulat „Not so lonely planet” din Newsweek, 23-30 mai 2011.

dorești cu adevărat, dacă ești suficient de curios și dispus să pleci pe bune, îmbrățișând ocolurile și nefamiliarul, vei vedea că lumea are încă întinderi prea puțin bătute cu piciorul, colțuri ascunse, savori negustate, populații care vorbesc alte cuvinte și care trăiesc într-un alt ritm, un alt timp, un alt fel de viață. E nevoie de un singur pas ca să pleci de undeva înspre altundeva. Uneori foarte departe.

(Va urma)

Îi mulțumesc, în primul rând, minunatei Anca Ungureanu, director de marketing și comunicare al Unilredit Bank, fără sprijinul și entuziasmul căreia această călătorie poate nu ar fi fost posibilă.

De asemenea, îi sunt recunoscător Adei Roseti, directorul de programe al Discovery Channel, postul meu preferat, pentru atenția cu care m-a onorat din nou.

Îi mulțumesc Lidiei Rodea, directorul Editurii Humanâtas, a cărei încredere m-a motivat să scriu, iată, a doua mea carte de călătorii. Sunt fericit că această aventură editorială continuă.

Le mulțumesc celor de la Canon România (www.canon.ro) pentru camera Powerăhot G7 Xcu care am realizat toate fotografiile reproduse în carte. Acest model compact, de dimensiuni mici și ușor de manevrat, cu o baterie rezistentă, a fost exact ce-mi trebuia într-o astfel de călătorie. De asemenea, îi mulțumesc lui Cosmin Bumbuț (www.teleleu.eu), care m-a ajutat să aleg cele mai bune fotografii pentru a ilustra aceste pagini. Iar lui David Neacșu, proprietarul magazinului Himalaya (www.himalaya.ro), îi sunt recunoscător pentru generozitatea cu care îi ajută pe toți cei care vor să urce munții.

Nu în ultimul rând, îi mulțumesc; lui AL, pe numele său complet Marius Rădoi, care a fost cel măfbun tovarăș de drum posibil, un prieten adevărat fără de care călătoria și, implicit, cartea aceasta ar fi fost infinit mai sărace. Unde plecăm data viitoare, Marius?

Cuprins

Sevraj după înălțimi 7 Zmeură și levănțică 8

1. Incași, dictatori, valutiști 13 Fresh de rechin 15
Fructele, toate fructele! 21
2. Un peruan pe nume Whitman 25
3. Șamanul, chirpiciul și porcușorii de Guineea 33
Proteste și falii geologice 35 „Natura, plămânul
poporului” 40
4. ¡No apoyarse! 47 Zigzag nesfârșit 51
În curtea Eufreniei 54
5. Leagănul de aur 59
No graffiti on încă walls! 63 Ceremoniile apei 66
Imperiul Soarelui la asfințit 68 Hobbitul și Lamele Soarelui
71 Pe apeduct în sus 73
6. La Río Blanco am șezut și-am plâns 79
Deznădejdea 81 Cuhnia Silberiei 87
7. Păduri de nori, mine de argint 91 Unde
începe/sfârșește drumul 98 O cină în familie I 99 ¡Ahorita!
103 La pescuit de păstrăvi 107 Off-roadân Anzi 111
8. La băi 115
Când plecatul era pe bune 119 Picaduras 123
9. Hoinărind prin orașul pierdut 127
Exploratorul și orașul uitat 132 Țuica și basmaua
ruptă 140 Noaptea licuricilor tropicali 145
10. Pe câmpia păianjenilor 151 Carnaval pentru
Quyllurit-i 154 în curtea Cartagenei 158
11. Faguri de saramură 163 Fără șamanism 166
12. Culori în umbra vulcanului 173
13. Avenida Siglo XX 181 „Cartoful are numai
prieteni” 187
14. La izvorul Amazonului am șezut și-am cugetat
193 Bolovani, pietre, grohotiș 198 5597 m 201
15. Paradisul profund 207 La pas prin canion 210
16. ¡Adiós, Andes! 217 Pampas Dream 220
17. Todos somos indígenas 225 ¡Menos likes, más
lifel 228 Propriedad de Jesucristo 231
18. Un Lego colonial 235 Richard cel Roșu 239
19. Bordeiopolis 247 Câini fierbinți 251
20. Bendiciones 257 Lacustră cu crabi I 261
21. Plaja și câinii 267 Seara pe uliță 269

22. Balconul leilor-de-mare 275

23. Bătrânul și undița 283

Cabo Blanco Fishing Club 289 Hemingway și
marlinul negru 290

Ultima noapte la ocean 295 Tupananchiscama 298

MARIUS CHIVU, n. 1978. Scriitor, traducător și cronicar literar. Absolvent al Școlii Populare de Arte, clasa de coregrafie, din Râmnicu Vâlcea, în 1996, și al Facultății de Litere din cadrul Universității București, în 2003. A debutat cu volumul de poezie *Vântureasa de plastic* (Editura Brumar, 2012) *AL* ventoliere en plastique*, traduit par Fanny Chartres, Editions M.E.O., 2015; premiile pentru debut al URSS și al revistei *Observator cultural*). A publicat jurnalul de călătorie *Trei săptămâni în Himalaya* (Editura Humanitas, 2012/ 2014), cartea de interviuri *Ce-a vrut să spună autorul* (Editura Polirom, 2013) și volumul de proză scurtă *Sfârșit de sezon* (Editura Polirom, 2014). A inițiat și coordonat proiectul caritabil *Cartea cu bunici* (Editura Humanitas, 2008), volumul colectiv *Primul meu porno* (Editura ART, 2011) și a editat antologiile (selectiv): *Best of. Proza scurtă a anilor 2.000* (Editura Polirom, 2013), *111 cele mai frumoase poeme de dragoste din literatura română* (împreună cu Radu Vancu, Editura Nemira, 2016) și *Nu cred în sfârșitul lumii* de Antoaneta Ralian (Editura ART, 2016). Este coautor în antologia *Dilema veche. Cu ochii-n 3, 14* (coord. Ana Maria Sandu, Editura Humanitas, 2016). A tradus volumul de poezie *Melancolica moarte a Răiatului-stridie* de Tim Burton (Editura Humanitas, 2009), romanele lui Paul Bailey *Unchiul Rudolf* (Editura Humanitas, 2009) și *Băiatul prințului* (Editura Polirom, 2014) și povestirile lui Oscar Wilde din audiobook-ul *Privighetoarea și trandafirul* (Editura Humanitas Multimedia, 2010). Din 2005 este redactor-editor al revistei *Dilema veche*, unde ține cronică literară, editorialist al revistei *ELLE*, editor al revistei trimestriale de proză scurtă *iocan* (alături de Florin Iaru și Cristian Teodorescu), precum și realizatorul emisiunii */// You Can Read* la Radio Seven (103, 4 FM sau online la www.777.ro)

radio.ro). Din 2012 ține un atelier de creative writing împreună cu Florin Iaru.

V, roroi.

Ve rr

facebook.com/mvehivu instagram.com/marius chivu
9789735054489

1. Filmul lui Federico Fellini din 1973.

1

1. Cel mai înalt vulcan din Perú; a erupt ultima dată în 1784.